

કહેવત સમુદય,

અથવા

ગુજરાતી લોકપ્રિય કહેવતો તથા

નસીહતોનો એક ગ્રંથ.

(અક્ષરેભાષા અનુક્રમે.)

2134

લખનાર તથા છપાવી પ્રગટ કરનાર,

બેરામજી ખરસેદજી દોરડી,

તે “આજના પારસીઓ-તેમનો ધર્મ અને સંસાર”

આવૃત્તિ પહેલી તથા બીજી, તથા “જરથોસ્તી

અંબુમનને એક અપીકા” અને “જરથોસ્તી

ધર્મ વિરૂદ્ધ પુનર્જન્મ” એ

પુસ્તકોનો લખનાર.

છે જ્ઞાનનું, છે ગમતનું, છે હીકમતનું ખ્યાન;

જેથી જીવિ વધે, થાય ચતુર, મેલવે લોકોમાં માન.

(નવ દુરબીન.)

મુદ્રાઈ,

આંધ્રીયા ખોદીય પ્રેસમાં છાપ્યું છે.

સને ૧૨૭૭ યજ્ઞજેદી.—સને ૧૯૦૮ ઇ.સ.વી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

~~૨૧૩૪~~

વર્ગીક

2134

પુસ્તકનું નામ

ઠાકેવત સમુચ્ચય

વિષય

૦૧ - ૪૧ ૬૨

કહેવત સમુદય,

અથવા

ગુજરાતી લોકપ્રિય કહેવતો તથા
નસીહતોનો સંગ્રહ.

(અક્ષરોના અનુક્રમે.)

લખનાર તથા છપાવી પ્રગટ કરનાર,

બેરામણ ખરશેઠ દારડી,

તે “આજના પારસીઓ-તેમનો ધર્મ અને સંસાર”

આવૃત્તિ પહેલી તથા બીજી, તથા “જરથોસ્તી

અંબુમનને એક અપીલ” અને “જરથોસ્તી

ધર્મ વિરૂદ્ધ પુનર્જન્મ” એ

પુસ્તકોનો લખનાર.

છે જ્ઞાનનું, છે ગમતનું, છે હીકમતનું. ખયાન;

જેથી ભુદ્ધિ વધે, થાય ચતુર, મેલવે લોકોમાં માન.

(૧૦ દુરબીન.)

મુખર્ષ,

આંદીયા પ્રોટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું છે.

સને ૧૨૭૭ યજ્ઞજર્દી.-સને ૧૯૦૮ ઇસ્વી.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૨૧૩૫

૨૧૩૫

જનામે ખોદા !

ખોલાસો.

કહેવતોની ખુબી એટલી બધી જાણીતી છે અને તે વિષે વારંવાર એટલું બધું ખોલાયું તથા લખાયું છે, કે તે માટે મારી તરફથી કાંઈ પણ વધુ ખોલાસો કે સીફારસ કરવાની જરૂર હું જોતો નથી. મારે માત્ર એટલું જ કહેવાનું છે કે, આપણી ગુજરાતી ભાષામાં લખાણ તથા ખોલાસામાં વપરાતી કહેવતો, જેટલી મારી જાણમાં આવી તેટલીનો એક સંગ્રહ કરી તેને આ પુસ્તકરૂપે મેં છપાવ્યો છે, અને તેમાં કેટલાંક નસીહત તથા આનંદરૂપી વચનો, જે કાબેલો તરફથી લખાયેલાં મારા વાંચવામાં આવ્યાં, તેમનો પણ મિશ્ર કીધો છે, કે જેથી “એક પથ ઓર દો કાળ” ની બેવડી મતલબ પાર પડે. કહેવતો ટુંકી ને ટચ છતાં તેમની મતલબ બહુ ઊંડી તથા બહોલી હોય છે, પણ તે સમજાવવાનું કામ બહુ મેહનત તથા અરચનું હોવાથી તે તુરત વેલા વાંચનારની મુન્સફી ઉપરજ છોડવામાં આવ્યું છે. આ પુસ્તકમાંની કહેવતોનો સંગ્રહ, આપણા વહેવારમાં વપરાતી ચાલુ કહેવતો તથા જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ લખાણોમાં મારા વાંચવામાં આવેલી તેમ જુદે જુદે સ્થલે સાંભળવામાં આવેલી કહેવતો ઉપરથી કરવામાં આવ્યો છે, અને એ સંગ્રહ જોકે બહુ મોટો છે તોપણ તે પરિપૂર્ણ છે એમ તો કહી શકાયજ નહીં.

કહેવતો સંબંધી લખાણો કિંવા સંગ્રહ ગુજરાતીમાં અનેક તરફથી થયેલા છે. તેમાં છેલ્લું તથા મોટું લખાણ, મરહુમ માનવંદ કાબેલ લેખક શેઠ જમશેદજી નશર-

વાનજી પીટીટું છે, જે તેમના ગુજર પામ્યા પછી જે દક્ષદાર સુંદર પુસ્તકોના આકારમાં તેમના રનેહી મીં. જી-જીભાઇ પેસ્તનજી મીસ્તરીએ બાહર પાડ્યું છે. તે બાહર પાડવા અગાઉ તેના ખુલાસામાં મીં. જીજીભાઇએ એક જાહેર લાખણ પણ આપ્યું હતું. મારો આ કહેવત સમુદય જોકે એ બતાવતી આગમજ લખાઇ ચુકેલો હતો, તોપણ આ સંજોગથી કાઈ એવું ધારે કે, મેં મરહુમ શેઠ પીટીટના કહેવત સંગ્રહના આધારે અથવા તેની મદદ લખતે મારો કહેવત સંગ્રહ ઉભો કીધો હશે, તો તે બનવા જોગ છે. તેવો અન્યાય મને નહીં થાય તે માટે એક અન્યેતીના ઉપાય તરીકે, તેજ વેલા મેં મારો આ સંગ્રહ લોકોની જાણ માટે મારાં વતન નવસારીનાં “પેહલા દસ્તુર મેહરજી રાણા કેતામખાના”માં જોલો મુક્યો હતો, અને તે ધણા અહરથોએ વાંચી તથા તપાસીને ખાતરી કીધી હતી. ઉપરાંત તે બાબતની એક મોંઘ, મુખબનાં રોજાંદાં “સાંજ વર્તમાન” પત્રના તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૩ ના અંકમાં ચર્ચાપત્ર રૂપે પણ પ્રગટ થઈ હતી.

સાંજ વર્તમાનમાં એ બાબત જપાઈ પ્રગટ થયાથી આપણા જાણીતા ધરમી અહસ્થ શેઠ દીનશાહ મેરવાન ખિરાનીએ તે જપાવવાની ખાહેશ જણાવી હતી, અને તે પ્રમાણે મીં. મીસ્તરીનાં જાપાખાનામાં તે જપાવવાની તજવીજ પણ કીધી હતી. પણ તે પછી શેઠ દીનશાને કાઈ તરફથી એવી સમજ આપવામાં આવી કે, એ લખાણ જરથોસ્તી ધર્મ કે સંસાર સંબંધી નથી; એ તો એક સામાન્ય જ્ઞાનની બાબત છે, જેથી તેઓની બ્રહ્મના ખરથથી તે જપાઇ શકે નહીં. તેથી તેમણે તે જપાવવાનો વીચાર માંડી વાળ્યો, અને તે કમનસીબે વગર ઉપોગ પડી રહ્યું. મરહુમ શેઠ જસશેઠજી પીટીટની કહેવતો એ

પછી છપાઈ ઝાંહેર પડી હતી. અર્થાત, એ મસ્તુમના લ-
ખાણનો કશો પણ લાભ મારાં આ નાકેસ લખાણમાં મેં
ખીલકુલ લીધો નથી. અલગતે, તેમાંની કોઈક બાબતો કે
મતલબો મારા લખાણમાં આવી હોય, પણ તે તો સ્વ-
ભાષીક રીતે બનવા જોગ છે.

મારી તરફથી બાહેર પડેલાં પુસ્તકોમાં આ ચોપડી
પાંચમી છે. આની આગમય આના ટાઇટલ પેજમાં જ-
ણાવેલી મારી ચાર ચોપડીઓ બાહેર પડી હતી. જેમાં
ઘણું કરી જરથોસ્તી ધર્મ અને સંસારમાં સુધારાને નામે
જે ખરાબી નીપજી છે, તે સામે દાખલા દલીલ સાંથેનું
વિવેચન થયતું છે. પણ આ મારી છેલ્લી ચોપડી, ઉપલી
ચોપડીઓમાં જણાવેલી તકરારી બાબતોથી નીરાલી, ફક્ત
ચાનક તથા નસીહતરૂપી છે. એના પાછળ મેં લીધેલી
મેહનત અમસ્થી પડી રહી ફેકટ નહીં જાય, તેટલા માટે
જેમ મારી આગલી ચોપડીઓ છપાવી ખાસો આમમાં
મેં મુફત બેટ કીધી હતી, તેમ આ ચોપડીનીખી મુફત
બેટ કરવા મારી શક્તી ઉપરાંત મારા અતકરણે મને ફર-
જ પાડી છે. મારી જીંદગીમાં મેં લખાણરૂપી જે જે
કાશેશો કીધી હતી તે ખોદાની મેહરબાનીથી સઘળાં પાર
પડી હતી, તેમ આ ચોપડીનો પણ તેવોજ ઉપયોગ અંતે
થઈ શક્યો તે માટે હું પરવરદેગારના શુકરાના કરજું.

નવસારી, રોજ ૮
માહ ૯ સને ૧૨૭૭
તા. ૧૮ મી મે
સને ૧૯૦૮.

લા. બે. ખ. દોરડી.

કહેવત સમુદય,

અથવા

ગુજરાતી લોકપ્રિય કહેવતો તથા

નસીહતોનો સંગ્રહ.

(અક્ષરોના અનુક્રમે.)

ક.

કહેવત બોલવા માટે ને નીમક બોજન માટે.

રશો તેવું પામશો.

કર ને જો અહીંજ છે.

કરણી તેવી પાર ઉતરણી.

કહેવા કરતાં કરવું ભલું.

કેડે છોકરું ને ગામમાં શોધ્યું.

કરે ચાકરી તો પામે ભાખરી.

કુતરાંની પૂછડી વાંકી ને વાંકી.

કાચાં ફલમાંથી તેલ નહી નીકલે.

કરવટ જાતી ને આવતી વેહેરે.

કામલી બીજાય તેમ ભારી થાય.

કાકા મામા કેહેવાના ને ગાંઠે હોય તે ખાવાના.

કરે હાથે તે આવે સાથે.

કયાં રાજ બોજ ને કયાં ગાંગા તેલી ?

કેહેલાપર સાચું નાખવા.

કલથી થાય તેવું બલથી નહીં થાય.

કુંભાર સાજી હાલ્લીમાં નહીં ખાય.

કલેજાં કરોશો, સાધુને વેશે.

કાગડાના આપથી દોર મરે નહીં.

કાગડો મોરના પીછ ખોસી બંને ગમથી હાડમાર થયો.

કાલ કાણે દીડી છે.

કાંટાનું કતેસર.

કુવામાં હશે તો હવાડમાં આવશે.

કુવા ઉંડા ને દોરડાં ટુકાં.

કોડી ચોર તે પાડી ચોર.

કારણ વગર કાંઈ બને નહીં.

કુકડો વાસે તેથી વખત જણાય.

ક્યાં ગયા હતા તો કહે કેટ નહીં; શું લાવ્યા તો કહે કાંઈ નહીં.

કહેવું એક ને કરવું જુદું.

કરોલીઆની જાલમાં પ્રસેલી માંખ.

કરજદારી આખેર ખોહવારી.

કાચીનો સાહુકાર.

કજીઓ લડવા સરકારમાં જવા કરતાં શેતાન દાખો કર

રહેવામાં પ્રાચ્છે છે.

કાહલીનું મોત આવે ત્યારે કુબરવારે જાય.

કાંણું ઘોડું ને કડકણું.

કાણી દીકરીને તેની મા વખાણે.

કૂતરું કરડે ને વલી ઉપરથી ખાસડાંનો માર.

કૂતરું ખેંચે શેહર તરફ અને કાહલું ખેંચે સીમ તરફ.

કુવામાંનો કાચખો તે કુવાનેજ આખી જગત સમજે.

કરજ બહાર તે ગરજ બહાર.

કાગનો વાધ.

કોડીની કમાઈ નહીં ને ધડીની દરમુદ નહીં.

કાઈ બેસે ફૂટવા તો કાઈ પડે લૂટવા.
 કાઈ હાલ મસ્ત ને કાઈ માલ મસ્ત.
 કાણુની ગાડી ને કાણુના બેઝ, હાંક સુઝેમાન.
 કાગનું બેસવું ને તાડનું પડવું.
 કાલનો દુકાલ આજેજ પાડવો.
 કાઈ ધરમ કરે ને કાઈ ખલલ કરે.
 કવખતે જો કરો તે નકાચું.
 નગડા કાગડા ટોલો ફેડ.
 કહતાતો દીવાના પણ સુનતાભી દીવાના.
 કહું સો કહયા ન જાય, નાં કહું સો બાપ કુત્તા ખાય,
 કહું સો મા મારી જાય.
 કુતરું કહે મારા જતલાઈ નહી મલે તો એખસો કાશી જાઉં.
 કાકા મુવો ને પુઈ રંગાઈ.
 કામ કરવેથી કીરતી વધે.
 કાજીજી કેહનેવાલા, કુચ કરનેવાલા નહી.
 કાઘની દહાડી બલે ને કાઘને ઉજેરકું થાય.
 કાજીજી કુખલે કયું તો કહે સારાં ગામકીડીકર.
 કહનારની ભુલ કરીને દેખાડો.
 કલાંત બાયડી ડાકણ બરાબર.
 કલાંત માટી ભુત બરાબર.
 કીડી સંધરે સારે દહાડે ને તીતર ખાય એક નવાલે.
 ક્યાં ગાંગા શાહ ને ક્યાં ગાંગા તેલી.
 કરનો કહાડતો મરી જાય, પણ કરતો રહી જાય.
 કમ જોર ઓર ગોરસા બહોત.
 કાહું ગેપ.
 કથા સાંભલીને પુટયા કાન, તોપણ ન આવ્યું બુદ્ધિજાન.
 કચાખમા હાડકું.
 કચેરીમાં કચરો.

કરમ વના ખેતી કરે, બલદ મરે સુકવણી પડે.

કંકાસંથી કુવાનાં પાણીબી ઘટે, ને કુટંબ, કામ ને રાજ-
ના નાશ થાય.

કહે તે કરે નહી, કરે તે કહે નહી.

કાલાં માથાંનો માણવી શું નહી કરે ?

કાખ્યા કાન, ત્યારે આવી શાંણુ.

કાલું મહોં ને કથીરના દાંત.

કાનકચુરાનો એક પગ ભાંગ્યો તેમાં શું ?

કાજીની ખાંડી, નામે પકાય.

કાજીની કુતરી મુઘ ત્યારે બધું ગામ મલ્યું, ને કાજી
મુવા ત્યારે કાઢ નહી.

કાણા કાઢીઆ ચીલરું આપ, તો કહે આ મીડામોલા
તારી બોલી એવી કે એક છોડી બે આપું.

કાલા એટલા ભુતના સાલા.

કાજી સાહેબ ક્યાં કરના, તો કહે હીંદુઓસે ઉલટા ચલના.

કાજી આપ પ્રજાએત ઓર દીગરરા નસીહત.

કાજી મારી હલાલ.

કુમળુ ઝાડ જેમ વાલીએ તેમ વલે.

કુમારી કન્યાને ઇતરાટ ધણો, ને અકરમીતે છોકરાં ધણી

કુવાને મહોંડે ઢાંકણું, જૂગને મહોંડે ઢાંકણું નહી,

કુમારી કન્યાને રાંડીરાંડ હસે.

કાવાડાને હાથો મલે તો ગમે તેને ભાંજે.

કાથે કાથે બુદ્ધી ને માંથે માંથે અકલ.

કાઠનું બલે પેદ પાસું ને કાઠને આવે ખડખડ હસું.

કાણના ખાપની દીવાલી.

કાથી ઘોઘને કાદવ કાઢવો.

* કાએલાની દલાલીમાં હાથ કાલા.

કારા વાગા કફડે, ને ઘેરની રાંડ કફડે.

કાઈ વેંટ નમે તો કાઈ હાથ નમે.

કારે કાગલે મતું કરે, લેયછે કાણુ ને દેયછે કાણુ.

કટલાંક લોક રાતે જોલે ને દીસે ફાક મુકે.

જીઆનું મુલ હસી ને રોગનું મુલ ખાંસી.

ખ સુધે, કાંઈ ખાય, કાંઈ પીએ હુકો, તમાકુનું વ્યસન
કરી ઠેર ઠેર હુકો.

ખંડા સારનાર ને કુહો સરાવનાર.

તંક જાણુવા વગર હસવું ન આવે.

રડે તે મરડે.

ગડાને બધા દહાડા શરાધ.

ગુલાત આપવામાં ધીરજ રાખવી, પણ તે પાળવામાં
ઉતાવળ કરવી.

ગવણી વગર જનમ નહી લીધેલો બલો,

ટલાક દેવલમાં જનારા પ્રકત ફરવા હરવા, હસખેલ કરવા,

તથા મળવા ભેટવામાં વખત ગુમરવા જાય છે.

મ કરવાની આગમજ તે પાર કેમ પડશે તેનો વિ-
ચાર કરજો.

જ કહાડવા જવું, તે ઉદાસીમાં પડવા જેવું છે.

શેશ કરવાથી ખીજમાંથી ઝાડ પેદા થાય.

ખીઉં અકલ અને હોનરમાંજ છે.

ખનીખી સારી ખસલત સામું જેવું, તેની એખ સામું
જેવું નહી.

કાંટા ખીજાવે તેની સાથેખી ફુલ ખીજાવી બલાધ કરવી.

કંકાસ હેાય ત્યાં ધુલધાણી, કુવામાંખી ઘટે પાણી—નહી

કામ ધંધો સુઝે, ને હાંડકાંખી ધુજે.

ફળવણી પામેલા તે ફળદાર મેવો અને ખુશખોદાર ફુલની

મીસાલના છે; વગર ફળવણીના ઘાસ ને જંગલી
પાલા જેવા છે.

કમાઈ કરતાં જે વધારે ખરચે તે અંતે નાચાર બને.
કમજત માણસો એલમ શીખે તો ઉસતાદને માથે ચ-
હડી બેસે.

કરે ખોટી નીંદા તેનો થાગ નહી રહેશે, કર લલાઇ કે લોક
વાહવાહ કેહશે.

કાંઈને કંઈ મદદ કરવી કે આપવું તે “મે આપ્યું” નહી
કેહવું, પણ તે ખોદાએ મારી મારફતે અપાવ્યું
એવું સમજવું.

કાળા બાલ સફેદ થાય તે આગમજ કાળું દીલ સફેદ
કરી લેઓ.

કપટી અને આપસવારથીના હાથમાં સતા ના હોતી.

કીરતી કદી ઘર બેઠાં મળતી નથી.

કલમની સીફારસ પરમાણીકપણેજ થવી જોઈએ.

કાંઈનું સાફ કરવું એ ધનિસાનીએત, કાંઈનું સાફ હોએ
તે લઈ લેવું એ હેવાનીએત, ને પોતે સાફ થઈ
એ મીનોઈ છે.

કોઈ ઉપજે તે ઉપર જે વખત વિચાર કરવો.

કંઈજ નહી મળે તો અરધી રોટલીપર સંતોષ રાખવો.

કુટુંબ, કામ, અને દેશના જનમ વેરીનો વિશ્વાસ નહી
કરવો.

કડવામાં કડવું તે કરજ ને મીઠામાં મીઠું તે ગરજ.

કરોધનું બળતું જે જલદી ન યુઝાય તો સેજ વારમાં
મોટી ખરાબી થાય.

કંઈજ કામ નહી કરવું એજ ઘણું કઠણ કામ છે.

કુટુંબ કબીલો ચલાવનાર, વેપાર કરનાર, તથા હકુમત
ચલાવનારને અનેક ધાસતી રહે છે.

કમનસીબ જોજ હોય કે મોટાઓની દોસતીમાં ફરે, તોપણ
તેનું નસીબ મોટું થાય નહી.

કીરતી ને માન મેળવવાની ખાહેશ હોય તો તેવાં કામે કરવાની કાશેશ કરો.

કરોધ જેમ વટોલીઆ પવનથી અને ધરતીકંપથી ખરાબી થાય છે તેવી ખરાબી નીપજાવે છે.

કીરતીનો કદી નાશ થતો નથી.

કરમ ને ધરમમાં કાઢતો ભાગ નથી.

કપુત દીકરા દીકરી હોય તે કરતાં વાંછઆપણું ભણું.

કપુત દીકરા દીકરી મરે તેનો શોક રાખવો નહી.

કુવામાં પડી કુતરી તો સમ ગયા ઉતરી.

કડવું તે ઓસડ ને મીઠું તે મખવાસ.

કરી વસ્તુ સ્ત્રીઓને હરામ છે.

કાચો રંગ થોડોજ વખત શામે.

કહરે મોહોડાં તુંને શું લાવે છે ?

ચાટીઓ.

ધળામાંથી ખીલાડી નીકળી.

ધમ ધંધો એજ દોષત.

લાંટ માણસોની આસપાસેથી દીવો વધારવાની જવાબ નહીં કુતરાં ખીલાડાંને વેર.

કાગડા જાત કમત પણ સંપર્માં સંજાત.

ન્યાદાન તે સંસાર દાન.

કામ કાંમને શીખવે.

કામ વહાણું, કંઈ નામ વહાણું નહી.

કુતરું બાંધી બકરું છોડી જાય.

કેળવણી એટલે શું ? હરકંઈ જાણવું શીખવું તે.

કેટલીક વખત નગરે જોએણું અને સાંભળેણું બોલે પડે છે.

કામ કરવાથી નીટે.

કાચું કાપ્યું.

ખ.

ખપ હોય ત્યાં માલ આવે.

ખાવા પીવા ખેર સહલા પણ ધીંગાણું ધણું.

ખોડું તો ખોડું પણ ધરનું ઘોડું.

ખરે પગેની હાડી તુરત સ્વીકારવી.

ખાઈને પચાવે તોજ કામનું.

ખેંચ પકડ મુજે જોર આતા હય.

ખોદવો હુંગર ને કાઢવો ઉંદર.

ખેચ હારથું, કાંઈ જનમ હારથું નહીં.

ખરાય લક્ષણના પરીણામ માહાં.

ખારીઆમાં ઢેકું નાંખી દુરગંધનો વાસ લેવો.

ખોટી નીંદા કરે તે નરકમાં જાય

ખા કર સો જાના ને માર કર લાગ જના.

ખીલે તે કરમાય.

ખરાય જોજનો ઉપાય નહીં.

ખાઈએ મનને ગમતું અને ફરીએ લોક-લોજ રાખીને.

ખાવું કડવું જો માંહે કાંટા.

ખસખસની ઠેસ લાગી.

ખુશમુરત ચોરત કેવી હોવી જોઈએ ? એક નુર ચોરત,
સો નુર કપડાં, હજાર નુર ટાપડીય, તો લાખ નુર
નખસાં.

ખાતાં ખુટે ને વાપરતાં કુટે.

ખાધું ધાન ને ખોલ્યું માન.

ખાઈ પીને કાઈની પુઠે મંડવું.

ખરીઆ ખરખર થઈ ગયું.

ખરો સુખી તેજ કે જો જોઈ નરો.

ખરો સુખી તેજ કે મરતી વખતે પસ્તાએ નહીં.

કહેવત સમુદય.

ખણે તેજ પડે.

ખેરણી કરવરાની એય કહાડે ને પોતામાં હજાર એય,
ખોદા જીવાડે તેને કોઈ મારે નહી.

ખુદરત રહે ત્યાં ઉપાય ખુટે.

ખરૂં ખોટું ઇશ્વર જાણે, ફાકટ ભાર જોશી તાણે.

ખરો સુખી તેજ છે જે ગુનાહથી નાસે.

ખોદા જીજ્ઞાસુ, દેશ વીશરાઉ, દીન કુખાઉ,

ખોટી સત્તા અંતે ફજેત કરે.

ખોટો રૂપીઓ ખાસડાં ખવાડે.

ખરો સુખી જે જાતે ગાફિલ હોય તે.

ખોદા મન સામું જીએ, ખોલ સામું નહી.

ખાવાનું નહી હોય ત્યારે ઘર પરોણા આવે,

ખાવાનું હોય ત્યારે જમવાનું નોતરું આવે,

ખાક ને ખાસકું અંતે.

ખાવાનુંખી જાય ને સગો તારાજખી થાય.

ખરડેલા પગ ગાલીચા સુધી લાવવા.

ખોટો રૂપીઓ ચલકે ધણો.

ખાનદાનથી ઉતરેલી આખર પૈસાના સાધન વગર એ

ખીડા સમાન છે.

ખારૂં પાણી ને પુઠનો વા.

ખાઇએ તેનું ગાઇએ.

ખાતો જાય ને ખાસડાં મારતો જાય.

ખાંડણીમાં માથું, ને ધબકારે બીહીનું શું ?

ખીસું હોય તર તો ફાવે તેમ કર.

ખુદા મેહરબાન તો ગદા પહેલવાન.

ખોરૂં ઘી દીવેલથી નહી જાય.

ખાંખારી દાલણ કરે, ખેટમાં પચતું ખાય, દુધ વાળુ જે

કરે, તેને ઘેર વેદ નહી જાય.

ખલકની જુવાન તે ખોદાનું નગારું.

ખુશામત ને ચાપલુસીખોર મિત્ર શત્રુ સમાન છે.

ખેતી કરે તેનું સતીઆવાશ કેમ ? જવાબ—ધણી નહી

હોય પાસ—જ ને આવ—એમાંજ ઉપલો ભેદ છે.

ખલકના તાનાથી ખચવા જવાનને કાણમાં રાખતી.

ખોદાનો ભેદ જે સમજે તે તમામ વેહેમને તજે.

ખોદાની ખુખીનો કંઈ થાગ લાગતો નથી, તો પછી કહી

કહી ખુખીનું ખેઆન કરીએ.

ખાનદાનની મોટાઈથી મોટા કહેવાડવા કરતાં, પોતે જાતે

મોટાઈના કામો કરીને મોટા કહેવડાવવું લાજું.

ખાંડના બગ્ગરમાં ગયા, પણ નહી ચાખેઓ મીઠાસ.

ખાંડી એજ ધુંડનારા હમેશ નીરાશ થઈ માથે ધુળ ભરે.

ખુબસુરતી સાથે વિદ્યા હોય તો તે દમ્બ શોભે, પણ

વિદ્યા વગરની ખુબસુરતી આરસીના ચીતાર જેવી છે.

ખાવું તે જીવવાને વાસતે છે; જીવવું ખાવાને વાસતે નહી,

પણ નેકી કરવાને વાસતે છે.

ખોદાને વીસરે ને ધણું હસે, તે અંતે ખેઆખર થશે.

ખમે તે ખાય ને ખોદે તેજ પડે.

ખરી મોટાઈ પૈસામાં અને બહાદુરીમાં; પોશાકના દમામમાં

નહી પણ તે સદગુણમાં છે.

ખાલી કોથળો ઉભો રહે નહી.

ખરો સાખશી અંતકરણ.

ખોદાખખશ જે ટપલા અને મુક્તખાઉ.

ખીસું તર તો ચાહેસો કર.

ખવાય તેટલું ખાવું નહી, ને ખોજાય તેટલું ખોલવું નહી

ખાનાર પીનાર ને સાહેબ આપનાર.

ખરો લાએગશાલી તેજ, કે જેની પાસે લોકો પોતાની

હાજત અને સુખ દુઃખ વીશે સલાહ લેવા આવે.

ખોદા ઉપર એતયાર રાખવાથી હમેશ સંતોષ મળે.

ખટપટ કરે તે પ્રખીઆત થાય.

ખોદા ભુખો ઉઠાડે, પણ ભુખો સુવાડે નહી.

ખોદાને ખાવાનો અધીકાર નથી.

ખાનાં ખરાબીની નીશાની.

માખા વરખા.

ખાધેલું અને લલા કામમાં ખરચેલું ખખરે નહી, પણ
ગુમાઈ ગયલું અને ચોરાઈ ગયલું ધણું ખખરે.

ખા બે ખા ને પી બે પી, કાલ ઉડી મરી ગયા તો કાન
કેહશે- ખા ને પી ?

મુદરતે પણ અને પક્ષીઓ માટે ખોરાક ને પાણી આપ-
તું ખખશીઉં છે, પણ માણસોએ તો પોતાનો
ખોરાક અને બીજી હાજતો પોતેજ મેળવવી જોઈએ.

મોદાની બંદગી અને ઇઆદ ગમે તે જગે થઈ શકે તે વિશેઃ-
સવાલ—અંદે નીમાજ કીધર લણી ?

જવાબ—જીધર દેખુ હુંઆ વોહીજ ધણી,

વહાં મેં નીમાજ લણી.

ખજૂરી નીચે બેરો દુધ પીએ તેને લોહ સમજે કે તાં
ડી પીએછે.

ગ—ઘ.

ગર્વથી ગુમાવે દ્રવ્ય.

ગણાં વીચારથી બને બેચેન.

ગધેડું શાકરનો સવાદ શું જાણે ?

ગધેડો વાઘનું ચામડું પેહડી હાડમાર થયો.

ગાનારનું મોહ અને નાચનારના પગ વખત આવે તો છુપાં
રહે નહી.

ગુરૂ કહે તેમ કરવું, પણ કરે તેમ કરવું નહી.

ગુરૂ તેવા ચેલા. *

ગરજવંત તે દરદવંત.

ગામ ત્યાં ઢેડવાડો હોય.

ગુરૂ ચેલા ખોત હો ગયા ? તો ગુરૂ કહે જુએ મરેજો
સો આપોઆપ ભાગેજો.

ઘોગે વર ને લાંકે કન્યા.

ઘાંડી ગુજરાત, આગુમે લાત, પીછુમે ખાત.

ગરજ સરી પછી વેદ વેરી.

ગધેડાંને ઉકરડો ગમે.

ઘરકું ધુવડ.

ઘરનો જોધો આંખ ફેડે.

ગરાશીઓ ગોળરો નહી, ને પારસી ન્યાત બહારો નહી.

ઘરનાં છોકરાં જુએ મરે ને પાડોશીને આટો જોષએ.

ઘી ઘોલાએ તે ખીચડીમાંજ.

ગધેડાંપર સકલાટનું જીન.

ઘરબાર બલી ગયા પછી શુધ આવી.

ઘરડી ઘોડી ને લાલ લગામ.*

ગંગા નાહયા.

ઘેરે ઘેર માટીના ચુલલા.

ઘડપણ આવયું ત્યારે ડહાપણ સુનયું.

ઘરનાં પુટે તો શતરૂ ફાવે.

ઘી ગયું પણ ઘીનું માપ તો છે.

ઘરકા પીરકુ તેલકા મલીદા ચલે.

ઘણા બંધરચી મલે તો સેરવો બગાડે.

ઘણાની પ્રજા તે કોઈની નહી.

ગજ ગજ ભરે ને તમુખી ફાડે નહી

ગરથ ખરચીને નરક ખાવું.

ગણે ગણે ને જુલે.

ધાંચીનો એલ ફરે ફરે ને જ્યાંનો ત્યાંજ.
 ધરનો ધણી હું ને બહાર નીકલ તું.
 ઘોડા ચોરાઇ ગયા પછી તમેલો બંધ કરવો.
 ગામમાં જવાનો હોકમ નહી, ને પટેલને ત્યાંનું ગરમ
 પાણી માગે.

ગુણનો બદલો અવગુણ.
 ગલે લગાડી ગરદન મારે.

ગામમાં ધર નહી ને સીમમાં ખેતર નહી.
 ગરજ સરી મેરી તો ખજાર લેઉં તેરી.
 ગરજે ધરડાને માટી કરે.
 મઘ ગુજરી કરી ચલાવો.

હલી સાસરે નહી જાય ને ડાહીને શીખામણુ દે.
 મઘ તક ફરી આવે નહી.
 ગાલ ટોપી, જેમ પેહરો તેમ સરખી.
 ઇરમાં હોલી બસે ને બહાર દીવાલી કરે.
 ાનીસે જ્ઞાની મલે તો વીઘાની વાતો કરે.
 રજ માણસને આંધળું કરે.
 મરીયનો વાલી ખોદા.

ધરમાં ઉંદરખી લુખા મરે ને બહાર મોટાઇ હાંકે.
 તણો હવસ એ નાશની નીશાન.
 મરીયને સઉ હીણું.
 ગયો સખુન પાછો નહી આવે.
 મખીલાસનું ખરું કાઈ માને નહી.
 ગાફેલ ધરમ ગુરૂ તે ધરમનો દુશમન.
 ગાફેલ બ્રાહ્મણો પટેલની જપ કરે તે કેમ:—

૧ લો કહે, પટેલની જપ કરે.

૨ જો કહે, તું કરે તે હુખી કરે.

૩ જો કહે, એવું તે ક્યાં લગી ચાલશે ?

૪ થો કહે, જ્યાં લગી ચાલે ત્યાં લગી ચલાવો.

ધણો લોભ તે પાપનું મૂલ.

ધરની કસર ને વહાણની સફર.

ગાજીઆ મેઘ વરસે નહી ને બોંસીઆં કૂતરાં કરડે નહી
ઘડપણ સાર લાકડી સંભાલી રાખો.

ગાયને દોહીને કૂતરાને પાવું.

ગાડાં તલે કૂતર ચાલે તે સમજે કે હુંજ ગાડું ખેંચુછું
ગાલથી કાંઈ ગુમડાં નહી થાય.

ગાજો તેનું વાજો.

ગાદરીકું ટોલું.

ગુર કરતાં એલો ઢાલ્યો.

ગોલથી મરે તેને ઝેરથી નહી મારવો.

ગોઝ વીનાનો કંસાર નહી, ખાયડી વીનાનો સંસાર નહી
ઘણું તાણો તો ટુટી જાય.

ઘણી ભૂખે એ હાથે ખવાય નહી.

ધરડાંઓ ગાલનાં વાલે.

ઘણું રણવું ને થોડું ખાવું.

ધરમાં બોલે દોકશાં, તો બાહર બોલે છોકરાં.

ધર વેચીને તીરથ કરવી.

ઘડું ખેતમે, બેટા પેટમે, ને અખાત્રીજનાં લગન.

ઘડીની નવરાશ નહી, ને પૈસાની પેદાશ નહી.

ધાસીઆ ઘોડા ને પેટીઆ ચાકર.

ઘી ખાના સકરસે ઓર દુન્યા ખાના મકરસે.

ઘેર આવી વહુ તેને જોય સહ.

ઘોડો દોડીને થાકે, ને સવારની હોંસ પુરી નહી થાય.

ઘોડા વેચી પસ્તાવું તે નકામું.

ઘણાં દીકરાની મા દુઃખ ભોગવે.

૥૫ દોરના અપરાધમાં પટેલને દંડ.

ગંજી કોઈ કોઈ રમે, સેતરંજ રમે કાજી, ગરીબ ગુરખાં
કાંલકડીએ રમે, ચોપટ રમે પાજી.

૥૬ રીઝની હાથ ખાલી નહીં જાય.

૥૭ મોસો મુરખાઈથી નીપજે, તેનું પરીણામ પણ માહુજ
નીપજે.

૥૮ રીઝીમાં મુશ્કતા રહેતું એ ગોલામગીરીથી જર મેલવવા
કરતાં બહુ.

૥૯ ઝીલી ખુશી યાદ કરવાથી નીરાશી ઉપજે.

૭૦ તરડી તો આયા રવડી.

૭૧ સના વેપારીને ઉંઘ નહીં આવે.

૭૨ હું દુઃખ પડે ત્યારે ખોદા ખોદા મોત આપ, પણ સુ-
ખમાં નહીં ખીડે કરવાને પાપ.

૭૩ જીતનું ખાનું ના ખા, ને જે ખાય તે ચાવી ચા-
વીને ખા.

૭૪ હું વગર અવશરે વજત કવજત ગાવું, એ નેશીહત લાવે.

૭૫ હું ગાવું મરદો કરતાં ચોરતોને જાણે.

૭૬ રીથી જણાય હલકાઈ, નમનતાઈથી જણાય મોટાઈ.

૭૭ હસવાથી દીલ કહણ થાય, તે કોઈનીથી માયા ન-
હીં ખાય.

૭૮ નેહગાર તેની ખસલતથી જણાય.

૭૯ હું વરસ જીવે તે ધણી મુસીજત ખમે.

૮૦ રીઝ ધરમાં દુઃખ અને કુસંપ અને નરોજ્યાં વેરી.

૮૧ રીઝી જેર સમજી લાભી.

૮૨ સની ગંજીપર જેટલો કુતરો નહીં ખાય કે નહીં ખાવા દે.

૮૩ રીઝાઈમાં કંઈ શરમ નથી, બદ કામ કરવામાં શરમ છે.

૮૪ મે તેટલી દોલતના ધણીને પેટ પુરતું ખાવાનું ને સારી
તનદરસતી રહે તેવી માવજત બસ છે.

ધણી વરસ જીવવાની આશા રાખનારને નીચે પ્રમાણે
હોવું જોઈએ:—

પવીત્ર મન સાચની તનદરસતી, ગુજરાન કરવાનું
સાધન, તથા કુટુંબ તરફનું સુખ.

ધણીક ચોપડીઓ ઉપર ટપકેથી વાંચવા કરતાં એક સારી
ચોપડી બરાબર વાંચી ધ્યાનમાં લેવી.

ધણી ખુશાલી મગરૂરી ઉત્પન્ન કરે છે, ધણી નીરાશી
દીલને તોડે છે.

ગનેઆનથી એજ કાએદો કે ગુનાહથી 'દુર રહેવું'—બહા
દુરેને દુશમનોથી નચીતાઈ.

ગરજવંતને હમેશ નીચું જોવું પડે છે, તે વગર ગરજ
વંતને કાઢની શરમ નથી.

ગરજે નહીં કરવા ઘટે તેથી કરવું પડે.

ઘરણુ લાગું, હવે જોઈ લેઓ.

ઘરડે ઘડપણુ ખીર પ્યારી લાગે.

ગરીબાઈમાં શરમ, તવંગરીમાં શરમ કરતાં ઓછી નથી
ગધેડાં દરાખ ચરે.

ગાકુ રજે ને ગાકુજ ખાય,

ગામડીઓ ગમાર, નહીં જાણે વાર કે તેહવાર.

ગામનો રાહ તે સઉનો રાહ.

ગોલા લડાઈ.

ગરીબ ચણા ખાય તો કહે કે જીપે મરતો હશે, ને તવંગર
ખાય તો કહે કે શોખ કરે છે.

ઘર કેમ તે બાંધી જુઓ, ને લગન કેમ તે કરી જુઓ.

ધેલા ધાંચીનું કુટુંબ બધું ધેલું.

ગાંઠનું ખાંચે ને પારકી પંચાતી કરે.

ગયો વખત અને નીકળેલો સખુન પાછો આવતો નથી,

તેથી વખત જેવું બીજું કીમતી નથી. માટે તેનો સંભાળી ઉપયોગ કરવો.

છી યોજના રચે તે એકમાંથી પાર પડે નહી.

જાઓનું પેટ ધુળે ભરાય ને થોડાઓનું પેટ મીઠાઈ મે-
વાથી ભરાય.

ઘેડા ઉપર બેઠા તો ધર આગળજ ઉતરવું.

૩માં ઘેડા ને બાહરે ગહયા.

૧ ઘી ને તુપ તુપ.

ડપણમાં તો સહિ ધરમી ગ્યને પણ જીવાનીમાં જે ધર-
મીપણું રાખે તેજ ખરો ધરમી.

રીખો અને વચલે વાંધેનાઓને તેહવારને દીનેજ ખુશી,
પણ તવંગરને બધા દહાડા તેહવાર.

શુ ગહયા ધણા છેતરાય.

૨ ભણું કે ઘોર ભલી.

૩ ધરમનો, જે પોતાની ફરજ સમજે નહી તે ધરમના
કામનો મજૂર છે.

૨.

કમતી તુટે પણ દમરી છુટે નહી.

૥કરને શેક ધણા ને શેકને ચાકર ધણા.

જા ખેતમે ને બેટા પેટમે.

મારના પગલાં ચોર પારખે.

માલતાને ચાણુક મારવો નહી.

વહડતી પડતી ચાણુંજ છે.

યારો હોય ત્યાં ચલ્યાં નહી ને ચલ્યાં હોય ત્યાં ચારો નહી.

યોરત્તી ચાર આંખ, પણ જોનારતી બેજ.

ચનચલ ચીત ચત ચેત.

ચોરને ચાંદરણું ગમે નહી.

ચાકર ચોરે તો બરખત જાય, ને ધણી ચોરે તો ન
ખોદ જાય.

ચોરની માનું કાથીમાં મહોંડું.

ચહડે તે પડે ને ખમે તે ખાય.

ચાકર રહે ને શેઠ ખાય, એ વાત ભાગ્યેજ થાય.

ચીત્યાં કામ વાચે જાય ને અનચીત્યાં કામ હાજર થાય

ચીકાશની લાલચે અજીથું ખાય.

ચાર ચશમની શરમ પડે.

ચુંથીને ચાદું પાડવું.

ચોખો રોટલે ચાચરે ખાવો.

ચોરીમાંથીજ ચચરું.

ચોરને પોટલે ધુલની ધુલ.

ચંચલાઈ એજ ભાગ્યની માતા.

ચઠ જ બેટા સુલીપર.

ચીંતા એસી ડાકણી, કાટ કલેજ ખાય, તળીય ખીચા

કપા કરે, એર કહાં કહાં દવા લગાય.

ચાર સાર—૧ જંગતો સુવે તે નર સાર.

૨ શતરૂને આદરભાવ સાર.

૩ કરોધ ઉપજે વમાસવું સાર.

૪ એરત ઉપર કાણુ રાખવો સાર.

ચણાના ઝાડપરથી તુટી પડ્યા.

ચાર બેસે ચોટલા તો બહારના ભાંગે ચોટલા.

ચાંચડ માકડ જી ને જંતુ, તેને માર્યાનું પાપ નથી.

ચાંપી પેહેરે મોજડી, ચાંપી લવરાવે નખ, ચાંપી પેહ

પાધડી, એ ત્રણ અંતે ડંખે.

ચોરનાં પગલાં પગી પારખે.

ચાલે તો વહાણ, નહી તો પહાણ.

ગુરને ચીંતા ધણી, મુરખને નહી લાજ, સર અવસર
જાણે નહી, પેટ ભરવાસે કાજ.

રેલો લુટેલો હરામનો માત્ર, તે લેખાનત જોદાની ને
લોદાની ગાજ.

કરી કરાવીએ તો વેલાસર પગાર આપીએ.

કસાઇ રાખવા અને સમારગે ચાલવાની ટેવ બચપણુ-
થીજ રાખવી.

ગળ ચોકડી.

રીઆસીના ફેરામાં પડ્યા.

પટ્ટીએ તે ખટપટીએ.

તાનુર વીચારથી ઉંઘ આવે નહી.

તાથી ચતુરાઇ ઘટે, ઘટે રૂપ ગુણુ જ્ઞાન, ચીંતા બડી
ચંડાળણી, ચીંતા ચીંતા સમાન.

૬ હોય તેટલાં ચાંદરાણુ, પછી અંધારું ધીર.

૨ દલાડાનું ચાંદરાણુ.

રતી મા ચંડાળસે જાય.

રતી મા કોડીમાં મોં ઘાલીને રૂએ.

રીનું ચંડાળે જાય ને પાપી હાથ ધસતા થાય.

હુ ખપ થાય તે વેપાર થોડે નફેખી બરકત આપે.

હાલતું હોય તો કરી લીજીએ, નહી તો થાઇ રહેજીએ.

હાડતી પડતી.

જાનો ખોરાક ઘોડાનેજ પચે, ભેંસને તેથી આફરે થાય.

હાલતી રોજી છોડે તે પરતાય.

ચીંતાસે ચતુરાઇ ઘટે, દુઃખસે ઘટે શરીર, પાપસે લક્ષમી
ઘટે, કહે દાસ કખીર.

કેતર) — ચીંતા ખીન ચતુરાઈ નહી, દુઃખ ખીન કેસા
શરીર, પાપ ખીન લક્ષમી નહી, જુલ્યા દાસ કખીર.

લક્ષ્મી તે નવી આંખ.

છ.

છ મહીએ હડાઇ કાસ ચલે.
 છોકરાં હોય તો જશ વધે.
 છાકટનો ભરોસો ને તરવારનો ધા.
 છાસમાં માંખણુ જાય તો વહુ પુવડ કેહવાય.
 છતી આંખે આંધલા.
 છોકરાં લાડથી બગડે.
 છાંનો છુપાતો પ્રે તેનો ભરોસો કરવો નહી.
 છાન લગાડીને બલદીઆ થવું.
 બલકીનું અધરણુ.
 છોકરાંઓની રમતમાં દેડકાઓનું મોત.
 છાસમાં કડવાસ નાખી કુટુંબને ભુખે મારવું.
 છાકટ માણસ સઉને અકારો.
 છાકટ માણસમાં શરમ હોય નહી.
 છોકરાં તનદરોસ્ત અને સદગુણી હોય તોજ ભલાં.
 છોકરી ને ગાય, જ્યાં મોકલો ત્યાં જાય.
 છતની ડાહી ને અછતની ઘેલી.
 છરી કસાઇનેજ ધારે.
 છડીને છ ટાંક, ને બચ્ચેવાલીને નવટાંક.
 છપન ઉપર ભુગલ વાગે ત્યારે શેશ નાગ જાગે.
 છાસ લેવા જવું, ને દોહની છુપાવવી.
 છીકતાં દડે, તે રાજમાં કેમ રહેવાય ?
 છોકરો હોય તો વહુ આવે.
 છોકરાં જનવાં સેકેલ, તેને જીવાડી મોહોટાં કરવાં મુશકેલ
 છોકરાં કપુત, છકેલ બધરી, કજીઆખોર પડોશી, લજ્જ
 વત સામે, અદેખો ભાઇ, લોભી મીત્ર, ધુતારો ગુ
 શૈઠ સુંમ, ચાકર ચોર, એ સરવેને પાણીમાં બે

ગાનનું છે મંમતનું છે હીકમતનું, બચાન, જોથી બુદ્ધી
વધે. થાય ચાતુર, મેળવે લોકમાં માન.

પી રીતે કીધેલી લજાઇ એવડી લડી કેહવાય.

કટ માણસને ધરમ કે સંસારની દરકાર હોય નહી.

ચીજોથી સંભાળ રાખવી:—

૧ મોટા માણસના ગોસાથી. ૨ પ્રજાની ખફગીથી.

૩ ખૂરાખ માણસની સંગતથી. ૪ ઘણીવાર પરણે-

લી ઝોરતથી. ૫ ઘેરાયલી જગાંના પવનથી. ૬ એક

વખતના દુશ્મન ઉપર વીશવાંસ રાખવાથી.

રી આપી ધરમે, ને ખાય તેના કરમે.

પૈસો દલીલતા ભોગવે.

જ—૩.

ને તેવો પ્યારો લાગે.

૧ મુલસે આએ ઇસ મુલસે ગયે, નફમે દો ભુત્યાં.

૨થી મેલવે મક્સદ.

૩વાવો તેવું પામે.

તરાજવાની દાંડી જરાકમાં નમી પડે, ને જરાકમાં

ઉંચકાઈ જાય, તેમ નીચ માણસને સમજવું.

૪ આહેસો કર.

કામ હથીઆરથી નહી થાય તે બુદ્ધીથી થાય.

૫ મોહડે બુદ્ધી વાત ને બુદ્ધાં મત.

૬ દેશ તેવો વેશ.

૭ હીચકારાપણું હીંમતમાં ને બાયલાપણું હીકમતમાં

ખપે ત્યાં અંધારજ હોય.

૮ મેહનત વગર જસ ને જર મલે નહી.

૯ ભાઇના મોઝાલાં તેવાં બેનનાં ગીત.

૧૦ ફેવ તેવી પૂજા,

ઝાઝાં ફૂતરાં વાઘનેખી ભારી પડે.
 જંગલમાં મંગલ ને બસતીમાં કરાકા.
 જીવાનીની આલસાઇ તે છુદાપામાં તંગી.
 જે ખાય તે તેનો સવાદ જાણે.
 જેણે ખેડી લાજ તેને નાનું સરખું રાજ.
 જેનો નહી વપડાસ, તેનો થાય નાસ.
 જેના હાથમાં તેના સાથમાં.
 જીવતાંના દહાડો ભરાય ને મુવાંની ભરતી ભરાય.
 જેટલો ગોલ નાખશે તેટલું ગણ્યું થશે.
 જેનો દહાડો પાધરો તેનો વેરી આંધલો.
 જામીન થવાથી વખતે ગાંઠનાળી ખોવા પડે.
 જેનું કામ તે તેથીજ થાય, ખીજે કરે તે ગોતાં ખાય
 જે સાંભળે નહી તેને હીતની વાત કેહવી ફેકટ.
 જે ઘરમાં નીત્ય કજીઓ તે ઘરમાં સુખ નહી.
 જે મહોંડે પાન ખાવું તેજ મહોંડે ખુરં ખોલવું.
 જેનું દુધ ધાવે તેની રીતભાતની અસર તે બચાઓ
 નીપજે.

જેવું દરદીને લાવ્યું તેવું વૈદે ફરમાવ્યું.
 જેનામાં ભડોલ ભારી, તે હોય મક્કમ વીચારી.
 જેવો પોતે હોય તેવો ખીજાને ગણે.
 જાલમ ખેત ખરાબ.
 જેવું હોય તેવું કહેવાય.
 જગને મહોંડે ધાંકણું નહી.
 જેને હોય ઘરની ખટપટ તેને રહે ચટપટ.
 જે કરે ખીજાડ તેનું ઘર થાય ખરબાદ,
 જે મધેડાથી મુલુકા લેવાય તો ઘોડાને કાણુ ખુછે ?
 જીંદગી, જરૂર, ને જોખન, એના ઇતખારનો ભરોસો ના કરો
 જે વરસે હાથીઓ તો મોતીથી પુરાએ સાધીઓ. (ચોક.)

કાઈ નહીં પહોંચે તેને પેટ પહોંચે.

માણીએ મગ ચરીઆ તે ખરા.

ડું તેટલું જખવાનું.

સુરજનું કીરાણુ નહીં જાય ત્યાં બુદ્ધીવાનની બુદ્ધી જાય.
૥ રાજા તેવી પ્રગ્ન.

મુઝો તેની કઆમત થઈ.

૧ રાતે જન્મેલા બુદ્ધાજ પડે.

કમલો થાય તેને સરવે પીણું દેખાય.

૥ નહીં પુછ્યું ને મુવા પછી કુત્યું.

મરજી ત્યાં મારગ.

કમાં છલકછ જાય ને જરાકમાં ગલરાઈ જાય.

કમ ને ગોરસા યોત.

ધરમાં મરઘા કરતાં મરઘીનો સાદ મોટે તે અહસ્થનું
ધર કહેવાય નહીં.

૥ શીરી તો મુલકગીરી.

નારી જણે તો જણને તણ—લગત, દાતાર, ને શુર,
નહીં તો રહેજે વાંજણી, ન ગુમાવતી નુર.

૧ સાદાઈ અને મધ્યમપણાંને જાંદગીનું મુલ ગણે,
તેઓજ સદા સંતોષી રહેશે.

૥ ને બદલે જુત્યાં.

જાન નાર ને જોગી જતી, એ તણેનો વીશ્વાસ નહીં
ડું મન તેવી હાલત અને બુદ્ધી.

૧ યાં જીવે ને પરણાવેલા વલાવા આવે.

યાં એટલાં જીવે નહીં.

૧ બીખ નહીં માંગી હોય તે તપખીર લઈ જાય.

૧ થાંડીએ દલવું તેનાં ગીત ગાઇએ.

૧ થાંડી જોય ત્યાંથી પાછું મેલવ.

જે કામ સાથે આપણને લાગે વશગે નહીં તે વીશે
ખાદ કરવી નહીં.

જીવતાંને સઘળું મલે તેમ જાંજલખી ભોમવે.

જેના મારીયાં નહીં મરે તેના દીકાં શું મરે ?

જેને પેટે કન્યા તેને પરમેશ્વરે દંડ્યા.

“જરટ” ને “ફેર” બોલે તેજ ખરો.

જેને ધણું કામ તેને ધણી પુરસદ.

જ્યાં સુરજ નહીં ત્યાં ડાકટરો હોય.

જેવાં તમારા બચ્ચાં છોકરાં તેવાંજ સઉનાને ભણવાં.

જેનું જોડું ગયું તેનું સુખ ગયું.

જેનું જોડું અશરાફ તેનું ધર આપ્યાદ.

જે ધણું સાફ તેખી નહીં ખામીથી નીરાણુ.

જ્યાં રોજ ત્યાં વતન.

જાંગલો જાય ને કુતરાં ભોંસે.

જેના ગુરૂ અંધા તેના ચેલા નીરંજન.

જીનું દંકાય ને નવું ઉપર આવે.

જોશી. કાપડ્યો ને ચોકસી, એ ફેકટીયા—વૈદ હજાર
વેશીઆ એ રોકડ્યા.

જીવાની ને દેવાની.

જેવી સંમત તેવી અસર.

જેનાં કાષ્ઠ વડીલ આગલ મશાલ ચાલેલી, તેની સાત ૧
દીના માણસોના મગજમાં તેની ધુંધ રહે.

જીવાનીમાં જે ધરમી બને તેજ ખરો ધરમી, જીઠાપામા
સરવે ધરમી થવા માંગે.

જેવું માણસ તેવી વાત.

જે વખતમાં ખોદાની બંદગી કરવી તે વખતમાં મુવ
રફત નહીં કરવું.

જાલમ દરદનો જાલમ ઉપાય.

વાન જાણી જીવે નહીં ને ઘરડાં જાણી મરે નહીં.

૨ ખીસીઆર તો મરદ હુશીઆર.

નગત કાઢથી જીતાય નહીં.

જમનવાર કે જમન ધાર.

જા ખીલ્લી કુત્તેકુ માર.

તનમાં કાઢ ઝાલખે નહીં ને હું વરનો કાકો.

નગે તે જીવે ને ઉંઘે તે મરે.

યાં જોઈ તાડી ત્યાં છોડી ગાડી.

તત નમાવી પાછું પડે, કમળત નમાવી શીર ચઢડે.

તત જાતને ખાય.

ગયશે નર તો વસાવશે ઘર.

જલ કરે આલ તો ખાસડાં ખાય શીર કપાલ.

ગવ્યા કરતાં જોયલું ભલું.

ગનકે ગામમે વસીએ ઉનકુ હાજીહા કીજીએ, ખીલ્લી ઉંઠ
લે ગઈ તો હાજીહા કહેજીએ.

ની આંખે નવાં કાતક.

ગામ જવું નહીં તેનું નામ શું પુછવું.

ગની આંખમે ઝેર તેપર ખોદાનો કેહર.

જેવો સંગ તેવો રંગ.

જે ખાય રસાન તે જાય મસાન.

જોગીને વહાલાં તુમડાં ને ભોગીને વહાલો ભોગ, દાકતરને
વહાલાં ચુમડાં ને વૈદને વહાલો રોગ.

જાજી કીડીઓ સાપને મારે.

જો ન મંગાય ભીખ તો ઉંઠ વૈદું શીખ.

જોસેકુ તેસે મીલે, તેસેકુ મીલે તાઘ, એ તીનોકી જોરી મીલાઘ.

જ્યાં પગ મેલવા ફરેશતા ખીલે ત્યાં મુરખાઓ બેઘડક ધુસે.

જમણીમાં જીવાનીની લુલ સુધારો.

જાનુનારીમાં જોર નહીં તો દાર્ઘ શું કરી શકે ?

જે ગયા મરી તેની ખચર નહી આવી ફરી.

જરને વશ જગત છે.

જેનાં છોકરાં હમેશ પરદેશ તેનાં માઆપ વાંહજીઆં જે
જે આપણને ચાહે તેની ચાકરી કરવી, જે નહી ચાહે તે
નામ લેવું નહી.

જાગે જે કોઈ ધનનો ધણી, જાગે જેને ચીંતા ધણી, જ
રાત અંધેરી ચોર, જાગે જેનાં ધરમાં શાપ, જ
જે દીકરીનો આપ, જાગે જે લજે જગદીશ.
જાગે જેને દેવું શીશ, જાગે જેની દેહમાં દુઃખ, જ
જેને લાગે ભુખ.

ભુકડીમાં રહી સપનામાં મેહેલમાં વશે.

જમણુ નહી કરવામાં નીરાંત, પણ જમણુ કરવામાં ગભર
જેને શરમ નહી તેનાં ધમાનદારી નહી.

જ્યાં અગત પડે ત્યાં ધારો બંધ રહે.

જે કામથી તું ખીજાને કપકો આપે તે કામથી તું પે
દુર રેહજે.

જેને નહી ખોદનો દર, નહી પંચની લાજ, તેને છેડવ
ખોય લાજ.

જીવાનીમાં મેળવેલી કીરતી જીલ્લામાં કઃએમ રહે.

જે પોતાનો વાંક સમજે તેનો દાવાદાર કોઈ નહી.

જેઓ ભકતી કરે તેઓ સધળાજ પરહેજગાર નહી.

જેઓ ઉપર કુતરાં ભસે તેઓ સધળાજ ચોર નહી.

જેઓ જીવાનને કાળમાં નહી રાખે તેઓ સાડ ખોલી શકે નહી

જે ચીજ જવલેજ મળે અથવા ધણી મહેનતે અને તે મોંઘ
વેચાય.

જે કુટુંબનો વડો તેને ચીંતા ધણી.

જ્યાં ખપ હોય ત્યાં માલ આવે.

જહવેરની કીમત જહવેરીજ કરી શકે.

૧૧ મરજનાજ ધઆર છે તેઓથી દુર રહેવું.

કહેવું જુદું અને કરવું જુદું તેના દીલને જો, તેની જાનને ના જો.

૧૨ જાહેરમાં નરમ ને ખાતેનમાં બેશરમ હોય તેમની સોખત કરવી નહી.

૧૩ હેરમાં બરપુર દેખાડે ને ખાતેનમાં મુરદાર ચીજનેથી છાડે નહી.

૧૪ શરમ છોડી તે ગમે તેમ વરતે.

ખાલી લોભને તાબે કરે તે સંતોષથી વરતી શકે.

૧૫ બહુ ચાહો તે કરી લેઓ, પછી કરશું તે નીશફળ જીવ.

૧૬ દુર ને ધુપું જે કરો તે ખુદા જીએ છે.

૧૭ માણસ પોતેજ ચાલીને દોજખમાં જાય છે.

૧૮ ખાપતી વખતે વીચાર નહી કરે તે નાલાયક સ-
ખુનો બોલી દે.

૧૯ નહી આપતાં આવડે ઉત્તર, તો બેશજે મુગો અપુતર.

૨૦ રતે વખતે એવું બોલજો કે તે સઉને ગમે.

૨૧ વાત કરતાં સંભાળે જીવાન, તે છે માન મેળવવાની નીશાન.

૨૨ વાત કરે લોક, તો અમથી ના હીન્નાવતો ડોક.

૨૩ કરે ધણો બકારો તે થાય સઉને અકારો.

૨૪ ચાં ત્યાં જેવું તેવું બોલે તે હલકાઈ ને નાદાનીમાં મણાય.

૨૫ વખત બોલવા ઘટે તે વખત ચુપ રહે ને નહી બો-
લવા ઘટે તે વખત બકબક કરે, તે મુરખ.

૨૬ જેવું નીમખ ખાઓ તેની ખુબી ગાઓ.

૨૭ બોલ નીકળે હોઠ બહાર તે જાય કાટ બહાર.

૨૮ જાહેરમાં કાઢને શીખામણ દેવામાં ઉલટી દુશમનાઈ વધે.

૨૯ કામ કરવામાં શરમ છે તે બોલવામાંથી શરમ છે.

૩૦ જેના માખાપ ગરીબ તેના ફરજદો નામવર નીકળે તો

તેનું ખાંદાન નામીયું ગણાય, પણ નામીયાં ૫
નદાનમાં નાલાએક ૫૨૪ દોથી તેની ફરતી હુએ.
જાહેલો મીજલસમાં નહીં બોલે તે બહું પણ દાનાઓ
તો બોલવુંજ જોઇએ.

જે કામથી જીવનમાં પસતાવો થાય તે કામ જીવાનીમાં
જાણી લેવું.

જેઓ કશી ચીજ ઉપર દીલ બાંધે નહીં તેઓ પસતાએખ
નહીં.

જેની જીંદગી ખીજથી ચાલે તેને જીવેઆ કરતાં મોત બહું.

જીંદગી ધન દોલતથી નહીં પણ અન્ન પાણીથીજ નીએ.

જીવો જીગરનો સાથી, કેં તે કડવું મોંહપર કહે.

જીવજો શુરા મરદ કે તે જાનથી નહીં ડરે રણમાં.

જે જાતે લલા તે કંકાસને સમજે બલા.

ઝાળ મીઠાશને ના અડકો, ના ખાશો ચાવળસે સરકો.

જાત જાતનો ખાઓ મેવો તે ઉપર પાણી ના પીઓ.

જે દોસ્ત આપણા દુશ્મન સાથેખી મળતો રહે તેને દુ
શ્મન સરખો જાણવો.

જેનો દાર તેની દીન,

જે કૂટી વસ્તુથી નીરાજો તે રાગથીખી નીરાજો.

જેને સંતોશ છે તેને સુખ છે.

જેને ધરમાં સુખ નહીં તેને બાહારનું સુખ નકામું.

જે કાયદાથી ન અટકે તે જગનાં તાનાથી અટકે.

જીવાનીની જેહમતથી જીવનમાં સુખ મળે.

જીગરમાં દારેલા અને પોતાની મોરાદમાં નીશકળ થયલાને
તુરત છોડવો નહીં.

જેઓ ધરનાં ને કુટુંબના અતે ટાળાના આગેવાનો કહેવાય
તેઓએ પોતાની કરણી ધણી નેક રાખવી જોઇએ.

સુખ કે દુઃખના વખતમાં મધ્યમપણે વરતે તે પ-
સ્તાએ નહીં.

પડી જાય તારે છાંએડો નાચુદ થાએ, પડતી દશા
આવે ત્યારે ખુશામતીઆએ જેજ થાય.

હારી, વેળીચારી, ને છાકટો એ પોતાની હાલત કે વખત
કે કવખત જોતા નથી.

કાઈ દોલતથી મગરૂર જનતો નથી તે દુખ ને સંકટન
વખતે ગમરાતો નથી.

રાજપાટથી બેઠુનાહો નીરમય રહે ને શુનેહગારો બી-
હતા રહે તે ખરું રાજ છે.

એ સઘળા ગુનાહનો પાયો છે.

એજ સઘળા દુરમુણાનું મુળ છે.

દીવસો ગયા તે સર્વદા ગયા ને જે આવનાર છે તે
ઉપર મુદ્દલ ભરોસો નથી તેથી ચાલતા વખતનો
સારો ઉપયોગ કરી લો.

ગરીબોની મુલાકાત કરે છે તે મગરૂરીથી નીરાળો છે.

રા જરામાં ફરીઆદ કરવી એ નયજાઈનું હથીઆર છે.

નાથી માણસો બીએ તે માણસ ભલો કહેવાય નહીં.

ની આંખમાં શરમ તે સૌથી નરમ.

શ્તુમાં ખાધેલું પચે તે શ્તુ સારી.

તારે વાસતે ભલું નહીં હોય તે તું બીજને વાસતે
ના કરતો.

૨ કામથી માયાપ દુખી થાય તે કામ કરવું નહીં.

જુવાનીમાં મેળવેલું ડહાપણ જુઠાપામાંથી સુખ કરે.

જે વસતુનું કાલે કામ તે જરૂર વગર આજેજ વાપરતા ના.

જ્યાંથી આછો અટકાવ મળે તે રસતે જયું.

જેને ત્યાં નાલાએક ફરજદો અને કલાંટ આરત હોય તે
છતી દોલતે કંગાળ જવો છે.

ન્યાંખી જુઓ ત્યાં ખોદા અણુદીક ક્રીતે હાજર છે,
છે તે તેજ છે.

જેઓ કંઈ કરતા નથી તેઓ ભુક્ષ કરતા નથી.

જેની કમબખતી હોય તે કજીઓ લડી જાય.

જીજી કરતાં જીવે નહીં, ને મગ મર કરતાં મરે નહીં.

જણેલાં તે તો જણનારાં થયાં.

જેવાને તેવો પેઆરો.

જીવાન છોકરાઓ ધરમાં અને નીશાળામાં કેળવાય એ

ઉમરે પહેંચેલાઓ પુસ્તકશાળા અને લાઇબ્રે

ઓમાંથી વધારે શીખે.

જે ટોળાના આગેવાન કહેવાતાઓજ પરતંત્ર તે ટોળા

ખરાખીનો અટકાવ કાણુ કરે ?

ન્યાં અનાજનું એક તણુખું ઉગતું હોય ત્યાં બે ઉઃ
કરવાં.

જે જમ્યું તે જવાનું.

જે જમ્ય જાવે તે દાંતે સુનું ચાવે.

જાદુષ એટલે શું ? જે આપણે જાણીએ નહીં તે.

જણનારીએ બધાંને જણ્યા તો હશે, પણ બધાઓના

ગરાં કાણે વણ્યા હશે ?

ન્યાં કાચ ને હીરાની કીમત એક ત્યાનાં માણસો પ
સમાન.

જેનો હાથ ધરો તેને પાર ઉતારો.

જે માઆપને નમે તે પેટ ભરીને જમૈ.

જવાબ દેનારા કરતાં સવાલ કરનારની અક્ષ પરખાય.

ન્યાં ગુમાવો ત્યાં પાછું શોધો.

ન્યાં પાણી ત્યાં આગાદાની.

જીતું તે સુનું.

જીનો પાપો.

ઉપર પડે તેજ તે ઉચકે.
 નાં જમ નાંખકુ લાગ્યા.
 ૧૨માં એસે હશીને, ને ઉઠે રડીને.
 જોઇને ઉંડા પાણીમાં ઉતરવું જોખમ ભરેલું છે.
 ઠી બુધી ભેવું બળ.
 યશે તે જોશે.
 ૧ સુખ વધે તેમ નાજીકાઈળી વધે.
 તમોને ચાહે નહી તેની તરફથી કશી આશા રાખતા ના.
 ધારણા અને વીચાર હોય તેવા એઆશ સપનામાં
 જણાય છે.
 નીમાં કાંઈકાં કામોથી ધડપણમાં પડતાવોળી થાય
 અથવા ખુશીળી ઉપજે.
 ૧સતું તે આંતે મોંધું.
 ની ને દેવાની.

૮—ત.

દીપે દીપે સરોવર ભરાય ને કાંકરે કાંકરે પાર બંધાય.
તનદોરસ્તી હજાર નીઆમત.

દુકેથીજ ડાંબેલું સારું.

તાઠ જાય રૂએ ને આદત જાય મુવે.

તરત દાન ને મહા પુણુ.

તનખા હરામ બચકા હલાલ.

તરનાર હુએ ને લખનાર ભુલે.

તેનાજ ટાંટીઆ તેનાજ ગળામાં.

તક ચુક્યા તો ભવ ચુક્યા.

તારા હરામીને વાર નહી તો તારા ગરીબને ખાઉં.

તકરાર ખુટે ત્યારે ગાળ દેવા માંડે.

તેલ ને પાણી એક થાય નહી.

તનદોરસ્તી તોજ મનદોરસ્તી-એ બંને હોય તોજ ૭
કામો થાય

તુને દુશમનો ઉભા કરવા હોય તો પ્રખ્યાત થા.

તુમ તુમેરી સંભાળીઓ મેં મેરી ફાડતા હું.

તકાબરી અંતે લાચારી લાવે.

તું કાણુ ને હું કાણુ એ એકત્રપેટાનું કામ.

તેરા કુતા મેરી કુહાડી લાયા

તાઠે પાણીએ કાસર ગઈ.

તવંગરી પૈસાથી નહી, દીલ ગુરડાથી.

દુકાં ગરદનીઆ સો ફંડા, હેંસી ફંદા માંજરા, બાં

બોતેર લક્ષણુ, કાણુકાતો પારજ નહી.

તવળીને દહાડો કહાડે તેનું મોનજ નહી, ને તનદોરસ્

વાળા તુરત મરે.

તોખમરા તાસીર.

તુંજ પોતાને પીછાન.
 તેરીબી ચુપ ને મેરીબી ચુપ.
 ટેવ પડી તે ટળે નહી.
 દુંકી ગરદન ને લાંબી પેશાની એ હરામખદાની નીશાની.
 તરકડી રાંડ સતી થઇ.
 ત્રણ બોલાવ્યા તો તેર આવ્યા, બાહેરવાલા ખાઇ ગયા, એ
 અહીંની રીત, ને ઘરવાળા ભુખાં રહી ગાય ગીત.
 તારો દુશમન તારા પોતામાંજ છે.
 તાણુતમાં ઘેલા તરકડા ને વીરાહમાં ઘેલી નાર, હોળીમાં ઘેલા
 હીંદુઓ, એ સરવે એકાકાર.
 તીરથે જાય તો મુઝાય ને ખરચાય.
 તુને શુધ નહી ને મને શુધ નહી.
 તેરા તેલ ગયા ને મેરા ખેલ ગયા.
 તારાં લાકડું ગયું ને મારી મેહનત ગઇ,
 લાને સંધરો-હાડકાંને છોડી દો.
 ગયા ને તરસ્યા આવ્યા.
 બેઠ બીજાને કહીને તેને કેહેવું કે તું કાઇને કેહેતો
 ના, તો તું પોતેજ તે છુપાવી શક્યો નહી, તો
 બીજો કેમ છુપાવી શકશે ?
 આવે હાથીને વેગે ને જાય કીડીને વેગે.
 વાર સંકટો અકલથી ટળે છે.
 ને દય એ મધ જેવું મીઠું,
 રનાં તેજમાં સરવે કાઈ અજાય.
 મુજકું તો મે તુજકું.
 મનમાં ડહાપણનો સંગ્રહ કર.
 ૧ શક્તી પ્રમાણે તું સુખ અતે આરામમાં રહેવાની
 તજવીજ કર, પણ શક્તિ ઉપરાંત ખરચ કરતો ના.
 ૨ અહતી કળા હોવાથી સંભાળ વગર ગાફિલ રહેતો ના.

તકદીર આગળ તરતીય શું આવે.

તેં મોઢેથી ગાઈ મને ખુશી જાણી તો મેં મોઢેથી મોઢું
ધનામ આપી તુંને ખુશી જાણી, એમાં લેવું દેવું
કંઈ નહીં.

તવંગર દેખાવા કરતાં તવંગર થવાની કોશિશ કર.

તારાજ કોઢરા તારોજ દાર, હું નાયું તે કેવો વાહું ? મન
મહુડાં ને પાંચ મણુ પાણી, હું નાયું તે એવું જાણી.

તમે પોતેજ તમારો બચાવ કરો, તેથીજ શાંતી મળશે.

તું મુવાને લે કાણુ ને હું મુવાને દે કાણુ ?

તુંને દુઃખ ઉપજે ત્યારે તારા કરતાં કોઈ વધારે દુઃખીને
જોઈ સંતોષ પડડજે.

તાવદાન જેવાં મુરદાલ.

તામેદારી એજી નાચારી.

તાપ આગળ ઘી તરાપ.

તેને ને મને એવો મેર, જે જોતાં સાથેજ આવે કેર
તેણુ વુઝારે મોત,

ઠ—થ.

થોડાસા ખાના ઝોર બેઠી રહેના.

થુકેલું ચાટવું નહી, બોલેલું પાત્રવું.

થઈ ગયું તે નહી થાયું નહી કહેવાય.

થાકાના ગાઉ નીચે નહી

થોડા ખાય ત્યારેજ શીખે.

ઠોડ માણસ મજૂરી કરશે.

ઠાકી બડાઈ અંતે ફજેતી કરાવે.

ઠંડીથી સુકાયા નહી ને ઉનાકાથી માના નહી.

થારો હોરો કરે તેનું શેવટ લાંબુ જાય.

ઠે ગયું ગાડું.

ઠકા મથકેરીનું પરીણામ માંડું.

થોડું બોલવું ને ઘણું સાંભલવું.

થાવડો છેતરાય નહી.

ઠીંગણી બલા.

ઠગ સો વરસ જીવે નહી, તોપણ સો હાથઆ પુટેલા તે
તેને મલે.

થોડા ઉપર સંતોષ રાખે તે તવંગર જીવે છે.

ઠાકાર ગયા ને ઠગ રહ્યા.

ઠીકરી ધડાને ફેડે.

થોડે નફે બમણો વકરો.

થોડું બોલે તે જીતી જાય ને બહુ બોલે તે ગોદા ખાય.

થોડી ગફલત ઘણી ખરાબી નીપજવે.

થોડા દીવસ શંકટ ખમયાથી ઘણા દીવસોનું સુખ મલે છે.

થોડી ચીજોપર સંતોષ રાખવો તે ઘણી વધારેની આશા

કરતાં ફાગેદા બરેલો છે.

થોડું તે પોતાનું ને ઘણું તે લોકનું.

થોડામાંજ મગ્નહ.

થોડે લખવે ઘણું કરી જાણુજો.

થુથાની રાંડનો થંભકો ભારી.

કે—ક.

અહયો દીકરો દેશાવર ભોગવે.
 દોરડી બહે પળુ વલ નહી મુકે.
 દેખાવે રૂઝાં ને કામે ભુઝાં.
 ડુંગર દુરથી રહીઆમણા, પાસે જાય તો બેહામણા.
 દગા કીસીકા સગા નહી, નાં માનો તો કર દેખો.
 દરવાજો ખોલ્યો રાખે ને મોરી બંધ કરે.
 દાઢની આગલ પેટ છુપાય નહી.
 દુખ વગર સુખ નહી અને કષ્ટી વગર ફલ મલે નહી.
 દામ કરે કામ, બીબી કરે સન્નામ.
 દીક્કનો ગવાહ દીક્ક.
 દયાની માને ડાકણ ખાય.
 દીકરા બાપ લાખ ચાલીશના.
 દુખતું માણસ શીલુને વલગે.
 દીકરા દલનારીના ને બાહેર શેઠ કેહેવાડે.
 દુનીઆ દોરંગી.
 દોલતે ગરીબ ને આશર્યો ભરપુર.
 દાલ જીવકા કાલ, અમ્મા મત પકાઈઓ;
 દાલ બચ્યા પાલ, અમ્મા રાજ પકાઈઓ.
 દોડે દોડે ને જ્યાંનો ત્યાંજ.
 દેવ ગયા દવારકા ને પીર ગયા મકે, ઈગરેજના રાજમાં
 ઢેડ મારે ધકે.
 દુષ્ટ માણસની સંગતથી ભલમણસાઈ ધરી જાય.
 દુખ પછી નેકી સુજે.
 દેશમાં રહી બીખ માંગવા કરતાં પરદેશ જવું ભલું.
 દેખનેમે ધલુ ને ચલનેમે શીરવઈ.
 દાનચોરી સજોરી થાય નહી.

ડાંગ મારેલાં પાણી જુદાં નહીં પડે.
 દોસ્ત ત્રણ તરેહના, જેમકે, જુબાની, જાની ને નાની.
 દોલાના ઘોડાના જેવી ચાલ.
 દેશ તેવો વેશ.
 દોડતાં કાંઈ સાંજ પડે નહીં.
 દીકરી ને ગાય જ્યાં મોકલો ત્યાં જાય.
 દમડીએ ઉઠં વેચાય પણ લેવાની શકતી નહીં.
 દાંત આપે તે ચવેલુંભી આપે.
 દયાનત તેવી ખરકત.
 દાન, લાડું ને દક્ષણા એ ઉધાર નહીં.
 દાતાર તો મર ગયા ને રહ્યા મખીચુસ, લેવું દેવું જાણે
 નહીં ને લડવેમે મજાજીત.
 દાજ્યાં ઉપર ડામ.
 દાનાવ દુશ્મન કરતાં નાદાન દોસ્ત માઠો.
 દીવાલી તે સઉની ને દશેરા તે વહુના.
 દીકરો થઈને ખવાય, બાપ થઈને નહીં.
 દીવા પાછલ અંધાર.
 દીઠાનું ઝેર.
 દુખે પેટ ને કુટે માથું.
 દુધ પાછને સાંપ ઉછેરવો તે અંતે ડાંખે.
 દેખવુંભી નહીં ને દાજવુંભી નહીં.
 દેશ મુકીએ પણ દેશી ચાલ નહીં મુકીએ.
 દેખ દેખીને શીખ શીખે.
 ડોસી મરે પણ જમ પરકે.
 દેવલના ઘાંટ સઉ કોઈ વગડે-
 દોરા ચીડીએ છોકરા થાય તો પરણવાને કોઈ નહીં જાય.
 દયા ધરમનું મુલ, અભીમાનથી ધરમ વેગલો.

દોસ્તોની વખાણુ ને શત્રુઓની નીંદા ઉપર બરોસો રાખવો નહીં.

દામ ખોટું તો પરખનાર શું કરે.

દુઃખ છતે પૈસે, દુઃખ પૈસા વગર-દેહેતું દુઃખ, મનનું દુઃખ.

દુર અદેશીથી સારો મારગ સુજે.

દીસતા આલેમ ને બાતેનમાં જાહેલ.

દુનીઆમાં તવંગર ને ગરીબ સરવે મોહોતાજમદ છે.

દુનીઆમાં જે નથી ફસતો તે રહેછે હસતો.

દોલતનો સારો ઉપીયોગ નહીં થાય તે દોલત પથરા બરાબર.

દોસ્તો મેહેરબાન હોય તો દુસ્મન શાવે નહીં.

દુનીઆમાં જેહેમત ખેંચવી તે સંસાર ચલાવવા સાફ છે.
તેમ નહીં હોય તો અરધી રોટલીથીબી સંતોષ મલતે.

દીલીનો ઠગ.

દરદી, તેની દવા કરનાર વૈદ તથા દરદ, એ ત્રણમાંથી દરદી અને વૈદ એક દીલ હોય તો દરદનું જોર એકલું પડી કમી થાય, પણ દરદી અને દરદ એક દીલ હોય તો વૈદ એકલો પડે ને તેથી દરદનું જોર વધે.

દેહનું દુઃખ અને કમાઈ કરનારાંઓના મોતથી કુટુંબમાં નાચારી આવે.

દીકરા મોટા થા તુને પરણાવશ.

દરરોજ સુતી વખતે ને દહાડે બહુ કામ શું શું કીધું તે યાદ કરતા રહો.

દુનીઆ એક દાદરની મીસાલે છે, તે ઉપર કોઈ ચઢે ને કોઈ ઉતરે છે.

દરએક મુશકેલીના વખતે ખોદાતાલાની મદદ માંગતા ર-

હેવું, ને દરએક ખુશીના વખતે ખોદાતાલાનો ઉપકાર
માનતા રહેવું.

કુખી માણસે પોતા કરતાં વધારે કુખી માણસ સામું જોઈ
સંતોષ પકડવો.

દાઢ વગરની આખર એ સહ કરતાં ઉમદા જવાહેર છે.

દ્રવ્યની ખરીદી સાડ નેકી વેચવી નહી.

દીલમાં આરામ હોય તો ચેહેરો ખુશ મીઠજી દીસે,
શરીરમાં જોર આવે, પાણુ એથી ઉલટું જો જીવ
ઉદાસ હોય તો ચેહેરો શોકાતુર દેખાઈ પગમાં
જોર રહે નહી.

દોલત મલવાથી કસરનો હાથ ખેંચતા ના.

દુઃખ થાય ત્યારેજ ઓસડ લેવાય.

દમડી સાડ રૂપીઆનો ગોદો ખમવો નહી.

દુશમન નખજો છે એવે ભરોસે નચીત રહેવું નહી.

દોળખની ધારતી નહી હોત તો લોકો ભણાં કામો કરવામાં
ખેદરકાર રહેત.

ડહાપણુ ઉપર સરવે સદગુણનો આધાર છે.

ડહાપણુ વગર કેટલાંકેક માણુસો એવુંજ ધારે છે કે, હું સ-
રવે રીત સમજું છું, તેથી વધારે સમજ ધરાવનારા
તે વળી કેવા હશે ?

દીલ મળ્યું ત્યાં રાશ શી જોવી ?

દીધે બારે ધર્પકરો.

દીકરી આવી તે લખમી લાવી.

દુખનું મુળ ખાંસી ને કઠઆતું મુળ હાસી.

ડાહ્યા માણુસ જો કામ શરૂઆતથી સમજે, તે મુરખ માણુસ
તે કામનું સેવટ આવેથી જાણે.

કુખતાં તનખાંનો આશરો માંગે.

કુખતો માણુસ પ્રીણને વળગે.

દુશ્મનને પણ દુખી જોઈ ખુશી થવું નહી.
 દાવ આવેતો ચુકવો નહી.
 ડાહ્યો તે ધરડા જેવો.
 દરદ કરતાં ઉપાય માઠો.
 દેશ તેવો વેશ ને હકુમત તેનો ધરમ.
 દખણની નારી, બાર હાથની સાડી ને અરધી ટાંગ ઉધાડી.
 દોડી ચાલવુંખી નહી ને તુડી પડવુંખી નહી.
 દયા એ ધરમની ઢાલ છે.
 દરએક વિદ્યા અને હુતરના અભ્યાસીઓ જુદા જુદા હોય
 છે, તેથીજ તરેહવાર બાબતો જાહેરમાં આવે છે.
 દેશી રાજમાં બાહેરથી સુધારા ને અંદરથી અંધેર.
 દરેક માણસ પોતેજ પોતાનો તખીબ.
 દેશીઓમાં શોધક બુદ્ધિ કરતાં નકલ કરવાની બુદ્ધિ વિશેષ છે.
 દયા ખાનારાં ધણા, પણ ખરેખર ચાલનારાં કાઠજ.
 દોવાસો તો સરવે પરભ (તહેવારો) નો માસો.
 દુનીઆની આબાદાની ખેતીવાડીથી.
 દીકરી સાસરે રહેવાથી શોભે.
 દેવાલીઓ ખાય કે વહેવારીઓ ખાય.
 દરદીને ભાવે તેવું વેદે દરમાવીઉં.
 ડોસી સંભાળે તો ગાંસડી જાંય ને ગાંસડી સંભાળે તો
 ડોસી જાય.
 દેશ ખેડી દરવાજા જોઈ વળેલો.
 દીલના ઉભરા મોટેથી બાહેર નીકળે.
 દમપર શુભાર.
 દરએક કામની સંસારી અને ધરમ સંબંધી રીતભાત
 જુદી જુદી.

ઢ—ધ.

ધીંગાણું કરી કામ ખીગાડે.
 ધરમ કરતાં પાપ નડ્યું.
 ધુલધાણી ને વા પાણી.
 ધુલમાં નહીં પણ ભોલમાં લોટે છે.
 ધણીને સુજે ધાકેલું.
 ધાસ્તીમાં નહીં રહેતાં લયની સામે થઈ ઉપાય શોધવો.
 ધરમની ગાયના સહિ કોઈ ધણી.
 ધણી તેવાં ઢોર.
 ધંધામાં ધન નહીં તો ધાનખી મલે.
 ધુલનો વેરો ને ધારની આયપત.
 ધરપચ કરી કામ કહાડે.
 ધરમી હુખે ને પાપી તરે.
 ધરમચુર, વગર એલમથી હીણાય.
 ધરમીને ત્યાં ધાડ ને પાપીને ત્યાં પૈસા.
 ધાવ ધાવ ને કરમમાં હોય સો આવ.
 ધરમ વગરની કૃળવણી લગામ વગરના ઘોડા જેવી.
 ધચુપચુ મનને રસ્તો સુજે નહીં.
 ઘોલાયલાં દુધ માટે વીલાપ કરવામાં શાયદો શું ?
 ધમ ઘોલ ને માહે પોલ.
 ધન મધ્યું ને ગર્વ નહીં થયો એવો કાણુ છે ?
 ઘોલે દીવસે જીલમ થાય ને ધાડ આવે ત્યાં કેમ રેહવાય ?
 ધન દોલત અનીતીથી નાશ પામે તેમ આવક કરતાં વધારે
 અરચથી તથા વગર તપાસ રાખવેથી પણ નાશ પામે.
 ઢેકુ પડવાથી ધર પડે નહીં.
 ધનનાં કરતાં સંપથી સુખ વધારે.
 ધણી ધણીઆણી રાજી તો શું કરે કાતવાલ ને કાજી.

ધરમ પાલવો તેજ આ અને લવીપતી દુન્યામાં સુખ મે-
લવવાનો રસ્તો.

ધણીને કહે તારા ઘેરમાં ચોર ભરાયો છે, ને ચોરને કહે
તું અહીંથી નાહાસ.

ધન ધન ધોરી.

ધારેલું કામ કરરર ભુસ થઇ ગયું.

ઢોલ મારી પછી સલામ કરવી.

ધરમે જય ને પાપે ક્ષય.

ધરમી કાઇજ, ધરમ કાગ ધણા.

ઢેર ફજોતો.

ધન ધન સો ધન—અન ધન સો મહાધન—કંઈએક ધન
સો રૂવા, ચોર ઢોર ધન સો ધુર ધન.

ધણી વગરનાં ઢોર સુણા.

ઢેડ મરે અભેખર ઓછું.

ધરમી ધરમ કરે ને અધરમી આડો પડે.

ધાર્યું ધણીનું થાય, ને ડાહ્યાનું ડાહપણ જાય.

ધીરાં કામ સાહેજનાં.

ધોતી જોડા લરખડે, ને હાલ્લાં ધરમાં ગડગડે.

ધોબીને પાંચે પીઆરા

ધંધો ઘટે ને શ્રીસીઆરી વધે.

ધરમનું ધર સંસાર, ને સંસારનું ધર વેપાર.

ધરાયલો ભુખ્યાનો ગમ ખાતો નથી.

ધરમનો જગડો શેતાનની ખલલથી ઉપજે.

ધરમ ખાતાંઓ અને પ્રજા ઉપયોગી કામો ખંતથી કરવા
જોઇએ.

ધરમ ગુરુઓને માન આપવું, પણ ઓવાળે જીવો ને કરમે
ખાઓ, આપવું લેવું ખેર સહ્યા.

ધરમ જોકું સતકર્મનો દુશ્મન હોતે નહીં તો ધરમના
શત્રુ કોઈ હોતે નહીં.

ધરમ ધુજન, લગતી લગન કે પેટ પુજન ? (જશનને
બાહને ખાવાનું.)

ઢીકથી નહીં મુરો તે બીકથી મુરો.

ધીરજ છોડવાથી ધેઆન ઘટે.

ઠગસે ઢેર ને પૈસે શેર.

ધંધો વેપાર કરવામાં સાવધ રહેવું.

ધાન દાળકા સુતરા ખાના, ખીચડીસે તો મંજલ પોહોંમના.
ઢેડી ધેબરે રાજ.

ધરમ ગુર કહેવાય તેનો પોશાક ફેસનદાર નહીં પણ સાદોજ
શાભે.

ધરમ ગુર તેજ બુરો, કે જે પોતાનાજ ધરમને વગોવે.

ધરમને નામે ખોટી મતલબથી જે કામ થાય તે પુણ
કરવા કરતાં ગુનાહ કહેવાય.

ધરમની ખરી ફઃજ બંદગી—ખળી બંદગી વગરની જાંદગી.

ધનબળ સાથે મનબળ જોઈએ.

ધરમગુર કહેવાડી પોતાની ખરી પ્રજા શું તે જાણે નહીં,
તે ધરમગુર નહીં પણ ધરમનું કામ લઈ ચલાવનારા
મજૂર.

ન.

નવાણું ત્યાં ભરયા સો.
 નવરો બેઠો નખોદ વાલે.
 નખલો માતી બાયડીપર શુરો.
 નાગાથી સઉ આંધા.
 નાયવા નહીં જમે ત્યારે આગણું વાંકુ.
 નાદાન દોસ્ત દુશ્મનની ગરજ સારે.
 નાદાન દોસ્ત કરતાં દાનાવ દુશ્મન બલો.
 નાદાનની દોસ્તીમાં જીવનું જીવ્યાન.
 નાગો નાહો શું ને નીચવે શું ?
 નામ મોટાં ને કામ ખોટાં.
 નાને મહોંડે મોટી વાત.
 નાની ચુક મોટો ખીગાડ કરે.
 નખલર સુખ ને હાથલર દુઃખ.
 નદી ત્યાં આવેશો.
 નાદુરમાન તે નચુણો.
 નહીં બોલવાના નવ ચુણુ.
 નહીં મામાના કાના મામા.
 નામ તેનો નાથ.
 નાક કટા તો કટા પણ ઘી તો ચટા.
 નીતી ભગ તે નેકી ભંગ.
 નેકી પોતે બખશીશ છે, એમ એ એક સખ છે.
 નદી કશું સીપાઇસેળી બાંકી હોવે ?
 નેક ખસલત તમામ ભુરાદને ફાંકે છે, બદ ખસલત નેકીને
 છુપાવે છે.
 નજરથી દુર તે વીચારથી દુર.
 તુકકાં જોગીની જમાત.

નગુણને ગુણથી મારવો.
 નબલે હાકમે રઘવિત જોરાવર.
 નગારખાનામાં સીસોલીનો અવાજ.
 નફતને નાંખ નહીં ને શોખને શેઆપુ નહીં.
 નમનતાધથી દુશમનથી વશ થાય.
 નાચારોની હાથ, કદી ખાલી નહીં જાય.
 નાચારો તવલી મરે તેનું મોત નહીં આવે.
 નવલસા ગોરી.
 નેવના પાણી મોભે ચઢે
 નહીં ભણ્યા કે નહીં ગણ્યા.
 નવરાને નમાજ ને ભુખ્યાને રોજ.
 નખળી વાડે છીણું ઘણું.
 નખળાં દોરને બગાય ઘણી.
 નમે તે પરમેશ્વરને ગમે.
 નાગાનાં ગામમાં ઘોલી ફસે.
 નહાતા મુતરે તેને કાણ પકડે ?
 નામીચો ચોર માર્યો જાય ને નામીચો વેપારી રળી ખાય.
 ન આવડે બીખ, તો તમાકુ ખાતાં શીખ.
 નાને ભડકે દીવાળી ને મોટે ભડકે હોળી, શહેરમાં લુટે
 સાહુકાર ને વનમાં લુટે કાળી.
 નાચવા જવું ને લજવાલુ તે કેમ બને ?
 નહીં ત્રણમાં, નહીં તેરમાં, નહીં છપનના મેળમાં.
 નસીબ જે ઠગલાં આગળનું આગળ.
 નાસીપાસી તે ઉમેદના મોત જેવી છે.
 ન રહે આપ તો શું કરે માને આપ.
 નામ પરમાણે કામ નહીં:—

લખમી વેચે લાકડાં, ધરમપાળ માંગે બીખ, અમર-
 પાલ તો મરી ગયા, માફ તીતમતાલ નામજ ઠીક.

નસીય કંઈ બજારમાં વેચાતું નથી.
 નેસીહતમાં અવરની નીશાન આ છે—દાંતે નખ કરડવાં,
 બે હાથે માથું ગવડવું—આંગળાના કકડા ફેડવા—
 પેહેરેલાં કપડાથી હાથ મોઢું તુછવું—ઉપર ઉપર બે-
 સવું—જે વાસણમાં જમવું તેમાજ થુકવું—બે હાથે
 રૂપીઆ કાથળીમાં ભરવા ને કહાડવા—મુવેલાંને ડેકાણે
 પાડવાની જગે જઈ અમશતું બેસવું—ઉભા ઉભા
 પીશાય કરવી—પોતાનાંજ આંગમાં કપડાં શીવવાં—
 ભાંગેલી કાંસકાથી બાળ હોરવા—અનાજ તથા કા-
 ગજને ખરાબ જગે નાંખવું—રાતે કચરો વાળવો—
 છતે પૈસે હાય હાય કરવી—હલકા લોકો સાથે ઠઠા
 મસ્કેરી કરવી—આળસુ બેશી રહેવું—સારા ખુશીના
 અવસર વગર વળંતર કે વગર વળનતરે વખત ક-
 વખતની બંદગીની જગે ગાનુ ગાઈ જીવને રીજવવે—
 મરદોએ ઓરતોની માફક ગાનુ ગાવું.

નરસુ ખાવામાં સંભાળ રાખે ને નરસુ કરવા કે બોલવામાં
 બેદરકારી રાખે.

નેક ખસલતથી બેગાનાઓળી સગાં થાય—બદ ખસલતથી
 પોતાનાઓળી દુર થાય.

ન પહોંચે તુને કદી શરમંદગી ઇઆર—કરે જો તું રાસ્તી
 હમેશ અખતીઆર.

નીરાંત કરતાં નામોરાદી વધારે દુખી કરે.

નેક ખસલતને તારો વજીર કર, કે તેથી બંને દુનીઆમાં
 તું માન મેળવશે.

નામે નવસારી ભારી, તે કરતાં ગણદેવી સારી.

નીરદોષ ને સુખવાસી બચ્ચાંને સઉ રમાડે.

નીરભયપણું એ મનુશનો કટો વેરી છે.

નદીનો પ્રવાહ તનખું દેખાડે.

નહી મળે તેવી ચીજની ઇચ્છા—નહી આપી શકે તેવી ચી-

જની માગણી-જેખમ ભરેલાં કામની જમીનગીરી-
 એ ખોટી આશા જાણવી.
 નાલાએક ફરજદ હાથની છઠી આંગળી જેવું છે, જો તે
 કાપી નાંખીએ તો દુખ થાય ને રાખીએ તો એજ
 જાણાય.
 નાંની ચીગારીને તરત દાખવી, તે વધી જાય તો નદીના
 પાણીથીજી જીવવવી મુશકેલ થાય.
 નફટતા ગામમાં નકટા વસે, ધજ્યા પડે ને ખડખડ હસે.
 નરેણીથી તો નખજ ઉતરે, કંઈ માથુ ખોડાય નહી.
 નરને હજાર હજાર.
 નામરદની દાલ છળ પરપંચ.
 નામથી નહી પણ કામથી ડર બતલાવો.
 નથુ ભગત.
 નામ સાંભળીનેજ મરચાં બાળે.
 નીતિ હોય ત્યાં રીતિ હોય.
 નફકરાને મસીદમાં દીવો કરવાનું કામ સોંપવું.
 નહી પાને નહી પુસતક, નહી આપ દાદાને વારે, તે મા-
 નવામાં કેમ આવે.
 નાકે જીલ લગાડવી.
 નોસાકરા એંતાલ તે શાથી ? ખરું બોલવા ચાલવાથી.
 નવા રાજના નવા હોકમ.
 નેકી તેમ બદીનું મુળ પૈસાથીજ.
 નાક ઉપર માખ નહી બેસવા દે, એવો મીઠજ રાખે ને
 જરૂરને વખતે હીચકારાપણું બતલાવે.
 નાક ઉપર માખ બેસે તો નાક કાપે.
 નાખતી કરવી એ સુનેહ સાચવવાની ગુપ્ત રીતી છે.
 નફકરાને ઉંઘ ધણી ને નરોજીઆને જીખ ધણી.
 નખસેતર વરશે પુનરવશુ તો રોપે તસુએ તસુ.

૫.

પેટનો બચ્ચો ગામ બાલે.
 ગ્રેમ કરવાથી સઉ મોહ પામે.
 પરવાસ્તો વાણીઓ કાટલાં તોલે.
 પરવાસ્તો નીંદા કરી વખત કાઢે.
 પ્રમાણીકને સૌ ચાહે.
 પેહલું સુખ તે જાતે નરો, બીજું સુખ ધર બલાં છોકરાં,
 ત્રીજું સુખ પડોસી ડાહ્યા, ચોથું સુખ સદગુણી નાર.
 પોતાનું નામ ને બીજાનું કામ.
 પંચ ત્યાં પરમેશ્વર.
 પરોણીને નાતરે દીધી.
 પૈસો મારો પરમેશ્વર ને બાયડી મારો ગુર, સાધુ સંતો
 છઠ્યાં છોકરાં, સેવા કેની કર.
 પોચી મટોડી કાપરીએ ખજો.
 પીડા માથેથી ઉતરી પગે વળગી.
 પોતપોતાની જાતપર જાય.
 પરાએ હાથેજ કાન વીધાય.
 પોતાના પેટની આગ પોતેજ જાળો.
 પ્રધાનની શુદ્ધી શત્રુ સાથે સુલેહ કરવામાં, ને વૈદની શુદ્ધી
 રોગીને સાજો કરવામાં.
 પોતાની કબર પોતેજ ખજો.
 પોતાની માયને કોઈ ડાકણુ કહે નહી.
 પડ્યાપર પાટ ને દાજીઆપર ડામ.
 પટેલની ધાક પાદર સુધીજ.
 પથર ઉપર પાણી.
 પથરને લાત મારે તો પગ ભાગે.
 પછોતો પુત પારણીથીજ જણાય.
 પત ગઈ તે પાછી આવે નહી.

પડેગી જળ છુટેગી.

પદેલ કરતાં કદેલ અડકો, તેથીખી ફરેલ અડકે.

પૈસા કરતાં અકલ બડી.

પાધડી પેહરાવવાથી માટીડો નહી થાય.

પગ જોઇ પાંથરણુ તાણુવું.

પારકે આધારે જીવવું તે પોતાની નબળાઇથી અથવા
હરામખોરીથી.

પગ તલે જલે ને લાંકા હોલવવા જાય.

પીરની મોટાઇ મુજબર વધારે.

પગે માંછલાં મારે ને મહોંડે રામ પોકારે.

પાંચ આંગલી સરખી નહી.

પરાઈ આશ સદા નીરાશ.

પાપીને તેનુંજ હૈયું ડાંખે.

પાણીમાં રહેવું ને મગર સાથે વેર.

પાછલા દહાડાની તળવીજ રાખજો.

પાપ કદી છુપું રહે નહી.

પૈસાને હેડે ધરી ડાકટરને બરે.

પૈસો પૈસાને વધારે.

પૈસો પ્રમાણીકપણે મેલવેલોજ સંતોષ આપે.

પાપ થોડો વખત ફાવે, પણ તેનું શેવટ દુખમાંજ આવે.

પાપી પુલે ને ધરમી ચુકાય.

પકડો વીચાર કરવા વગર કીધેલું કામ પશતાવો કરાવે.

પાપ ખોલે નહી પણ ખોરે.

પાલેલો કુતરો પગ કરડે.

પેહલાં ખેશ પછી દરવેશ.

પૈસા ને દીલચુરદો, ત્યાં પરોપકાર.

પોતે કાચના ઘેરમાં રહેવું ને રાહદારીને પથરા મારવા.

પાપીને તેના પાપેજ મરવા દો.

પ્રગના મરીઆં પેટ ગમી વલે.
 ખાડાને દુખે ને પખાલીને ડામ.
 ખાડાવાલોબી અસવારમાં.
 પાણી પેહલાં પાલ બાંધવી.
 પરાઈ ગાય પરાયું ખાય હાંકે તેનું નખોદ જાય.
 પેહલી રાતે મરે તેને ક્યાં લગી રહે ?
 પેહલે દહાડે પરાણા, બીજે દહાડે પાઈ, ત્રીજે દીને સ-
 મજ્યા, પહુ ચોથે દહાડે કાઢવો બોચી સાહી.
 પોતાની ખામી પોતે જોઈ શકે નહીં પણ તે પારકા જુઓ.
 પથાનકું જાને દો ઝોર સુધકુ મુડા દો.
 પેટમાં દુખે ને કપાલ કુટે.
 પેટે બોલુ પંચી.
 પેટ કરાવે વેઠ.
 પારકે પૈસે દીવાલી.
 પીઠ પછવાડે પાદશાહનેખી બોલાય.
 પોતપોતાની રસમ પ્રમાણે ચાલવું.
 પૈસાથી મોટા ડાહ્યા, પૈસાથી બીજાને પીડા કરે, પૈસાને
 લીધે બલવાન કહેવાય, પૈસા જતા રહે ત્યારે નકા-
 મો કહેવાય.
 પંચંતી બોંહે લાંબી.
 પુછતાં પંડીત થાય.
 પરાણા ચાકરી કરવી—આવો બેસો, પાણી બાણી પીસો,
 રહેશે કે જનશે ?
 જવાબ—આખા છીએ તો મહીનોક ખાન રહીશું—
 જમશું ત્યારે પાણી પીશું.
 પૈસા સારૂ ધરમ ને કુટુંબને છોડે.
 પૈસા માહે તે કરે.
 પડતી પર પચાસ.

પૈસાને મેલવતાં દુખ, રાખતાં દુખ, ખરચતાં દુખ ને

તે જાય તેમાં પણ દુખ.

ચેટમાં હોય તેને લરોસે કેડપરનાંને મારવું.

પથર તલે હાથ આવ્યો તે કલેવલે કાઢવો.

પરમેશ્વરને પારકું કાણુ ને પોતાનું કાણુ ?

પડશે તેમ દેવાશે.

પંચકી લાકડી ને એકકા બોળ.

પરણીઆને પાલે ને જણ્યાને જીવાડે તેમાં નવાઈ શું ?

ખાડોસી પાસે સાપ મરાવવો.

પહરે ફારસી ઓર બેચે તેલ.

પાણીજ પાણીનો માર્ગ કરે.

પાદશાહ ત્યાં બજાર.

પારકી લેખણુ પારકી સાહી, મતું કરો લાલજી બાપ.

પાપ કરી વીસરી ને પુણુ કરવા નીસરી.

પાગડીનો વલ છેડે નીસરે.

પતાલ પાણી ચલાવે ને મોરી ફારડી રાખે.

પડોસીની હવેલી જોઇ પોતાનું જીપકું તોડી પાડવું.

પેઆરથી માણસોને જાનવરો પણ વશ થાય.

પોતાના ધરમ, કામ અને દેશનાં જલાં માટે જે શત દહાડો

તન મન અને ધનથી ગુપચુપ કોશિશ કરે, તે ખરો
ખંડો.

પાણી પીને ધર પુછવું, ને દીકરી દહને કુંજ પુછવું.

પુછતા નર પંડીત.

પેહેલું સુખ તે જાતે નરા, ખીજું સુખ ધર સપુત દીકરા,

તીજું સુખ કુંજવતી નાર-ચોથું સુખ કાઠીએ જાર.

પોતાને હાથે પગમાં કુહાડી મારે.

પરજીલી તો જેવી તેવી, પણ નાતરેની તો જોઇને લેવી.

પાપ સાથે મુકલેસી જોડાયલી છે.

પરજોશ નહીં પણ જાને તો ગયલા.

પોપટ બોલવા શીખીને બંધીખાને પડે.

ખેતાની ચુક કચુલ કરવામાં જાવરી મોટાઈ છે.

પુરાણો દોસ્ત નવા દોસ્ત કરતાં વધારે ઉપયોગી છે.

પેહેલું દુઃખ બારણે તાડ, બીજું દુઃખ પડેસી ચાર, ત્રીજું દુઃખ ગાંડે ચાંદુ, ચૈત્રું દુઃખ બધર માંદું.

ખેતાની મેળે આપે તે દુધ, માગવાથી આપે તે પાણી,
ને જોરથી લીધેલું તે લોહી બરાબર.

ખવીત્રાઇ વગરની ખુબસુરતી તે વાસ વગરનાં ફુલ બરાબર.

ખવીત્રાઇથી ચાલનારને લોક ચરચાની ધાસતી નથી, કારણ
કે ઘોબી લોકો મેલાંજ કપડાંને ધુવે છે.

ખરવારતા બેસો તો દાનાઇ મેળવવાની કેતાઓ સમથે વાત
કરો.

પૈસા વગરનું માણસ ખોટા રૂપીઆ જેવું.

પારકાઓને નસીયેત કરવાથી પોતે નેક કહેવાય નહીં, પણ
પોતેજ નેક કામો કરવાં જોઇએ.

પેટને વાસતે ગોલામગીરીખી કરવી પડે.

પોશાક ને ચેહેરાની ટાપડીય મરદોને હાજો નહીં.

પોતાનું બલું કરનારની તારીફ કીધાથી તેની મેહેરબાની
બેવડી વધે.

પોતાનાજ ધરમ પ્રમાણે ચાલવામાં મન ધણુપણુ રાખવું
નહીં.

પડતાને પાકું.

પૈસાથી દોસ્ત ને સગાં ધણાં થવા આવે.

પતીવ્રતા ઓરત ખેતાની ખુબસુરતી ને શણગારથી પાર-
કીઓ સાથે નખરાં કરે, તે કરતાં વેશીઆ લાલી કે
તે તો તેનો પેશાજ છે.

ખવીત્રાઇથી ચાલવાની નાનપણાથીજ તબે પાડો.

પૈસો ઉડાવે નહી-માગનારનો તગાદો નહી-તનદરસ્તીનો
ખીગાડો નહી,-વૈદની ખુશામત નહી.

પોતાના ધરમ અને કામની રીતભાતે વરતવામાંજ સંતોષ
મળે

પુઠે હાથ ને જીભેરાત, તેવાને બાઇડી જોઇએ કે ?

પરદેશમાંખી કામની-ભક્ષી ચાલ ચલણુ નમનતાઈ, સચ્ચાઈ
મીલનસારી.

પારસી ને ભણું જોવાની આરસી.

પાંચે આંગલી સરખી નહી.

પોતાના કરતાં વગને મોટાઈ આપવી-બરોબરીઆ સાથે
ઇનસાફથી ચાલવું-ઉતરતાઓને ઉમેદવાર કરવા, એથી
ભલાઈ વધે છે.

પશુ અને પક્ષીઓને ખોરાકથી અને માણસો ઉપર આભાર
કરવાથી ત.એ કરી શકાય.

પારકા ધરમમાં શ્રીમંત થવા કરતાં પોતાના ધરમમાં ગરીબ
રહેવું ભણું-ધરમ ત્યાગ કરતાં શરીર ત્યાગ (મરણ)
વધારે સારું.

પોતાની કરેલી યુક્તીમાં પાર પડે તે ડાહ્યા-ને ફસી પડે
તે મુરખ.

પવન કરતાં મનની ગતી વધારે.

પૈસે આઈ, પૈસે બાઈ, પૈસા વગરની નહી સગાઈ.

પૈસાથીજ જીવાતું હોતે તો તવંગર મરતેજ નહી.

પગમાંતું ખાસકું પગમાંજ રાખવું.

પુનરવસુ રોપાવે તસુએ તસુ.

પુરાખી હોય ત્યાં બુરાખી હોય.

પોતાને સ્વાસ્થ નહી સમજે તે મુરખ.

પૃથ્વીમાં ભલાભલી છે.

પાણીને મુળે જો સસવું મળે, તે બરોસા બરેણું નહી.

પાન સડે, ઘોડા અડે, વીઘા વીસરી જાય, અંગારે રોટી જળે. તે ક્રમ ?

જવાબ—ફરબ્યા વગર રાખવાથી.

પૈસો પંખેરાં જેવો છે, ઘડીમાં આ ઉપરથી પેલાં ઝાડ ઉપર ઉડ્યા કરે.

પાણી વસોવે માખણ નહીં નીકળે.

પડી ગયા તો કહે કે દેવને નમસ્કાર કર્યા.

ખરેજી એ ઉત્તમ ઓસડ છે.

પુછતાં પુછતાં લાંકા જવાય.

પહેલી પુજા પેટની.

પારકાની પીઠ જોય, પોતાની નહીં.

પાયો ધસે તો ધર પડે.

પૈસાથીજ કંઈ સદગુણી કહેવાય નહીં.

પૈસાના સઉ ગોલામ, તેમ પૈસાથી શેઠખી કહેવાય.

પહરેલ કરતાં કહરેલ અને કહરેલ કરતાં ફરેલ વધતો.

પૈસો ખોદતાં ખરા દોસ્તને નહીં ખોવો-ખરા દોસ્તને ખોવો પણ હીમતને નહીં ખોતી.

પંતીઆળુ અંતે આરં.

પાપથી મેળવેલું સાત પાંચ ખાય ને ભોગવે મેળવનારો.

પેઆરથી ઉધરે ને લાડથી ખીગડે.

પાળે તેનો ધરમ.

પીઠ ઉપર મારો પણ પેટ ઉપર નહીં.

પાપથી મેળવી ધરમ કરવાથી સ્વર્ગ જવાય નહીં.

પાણીયું આપયું.

પાશર તે દારૂ, અછેર તે વારૂ, પોણો શેર તે શશામ, ને

શેર પીએ તેનું ખાણું ખરામ.

પુછ તેટલું ખુચે.

પુછ ધટી ને ઉંધ વધી.

પેજ પીને ત્રેજ રાખે.

પડે પાસો તો જીતે ગમાર.

પરણ્યા અગાઉ અધરણી.

પરણેલી દીકરી પહોરોણા જેવી.

પંલક દરીઆવ.

પીતમ પાસ હએ, દુર મત ધુડો.

પરદામાં છુપાઈ પથરા મારવા.

પુત્ર તેને કહીએ, જેથી માખાપને આનંદ.

પાપી માણસો બાહેરથી પરહેજગારી ધણી દેખાડે.

પૈસાવાળા વાંજ્યા, ને નરોજ્યાને છોકરાં ધણાં.

પૈસા આપીએ પણ ભેદ નહી આપીએ.

પવીત્રાર્થ અને સત્યતા એજ દુનીઆની આખાદાનીનું મુળ છે.

પડે:શીનો પૈસો નહી, પણ પડોશીનું સોજ લેવાએ.

પોલીસ જનમાલનો સંભાળ કરે પણ આડે મારગે હે-
રાનખી કરે.

પડોશી સાથે લડવાનું જોતું—આવ પડોશી આપને લડીએ;
પડોશી કહે લડે મારી બલા.

જવાબ—બલા તો તારેજ ઘેર. એથી લડાઈ શરૂ થઈ.

પોતાનાં ધરમના તેહવારો સહને પેઆરા.

પાસે નહી કાડી ને બજાર જાય દોડી.

પોઆરા માપી ગયા.

પારકા મરદો સાથે ધંધો કે મજુરી કરે તે જીવાન આ-
રતોનું પતિવ્રતાપણું જોખમમાં હોય.

પીંજીએ પીંજ્યો, ને રૂનો રૂજ.

પહોંચો આપતાં હાથ લે.

પગે માછલાં મારે ને મોઢે રામ પોકારે.

પેટ બરવા સાડ કુલને કુબાડે.

પૈસા કરતાં આગર અદકી.

પડી તે પેટ બરાબર.

પાપ કરી વીસરી ને પુન કરવા નીસરી.

ફ.

ફરજતું કરજ સૌને માથે હોય.
 ફરે તે ચરે ને બેડેલો લુખે મરે.
 ઝુલે તેટલું સોસાય.
 ઝુલણુજીને સૌ આંગલી દેખાડે.
 ઝાડું ઝાડું બકે તેને સૌ ધીકકાર.
 ફાવે તે ડાલો.
 ફાલડું હોય તે ગરજવંતને આપો.
 ફાગણ મહીનો રંગ રાગનો, તેમ ઝાડું ફાડું બોલવાનોખી.
 ફાસટ જાય તેટલા થાકે.
 ફફરી ચટકીને જે કરે તે અંતે ફરી કરવું પડે.
 ફાકટ ખીસની.
 ફુલેલો દેડકો.
 ફકીરા મસીદ, જ્યાં પડ્યા ત્યાં નચીત.
 ફુટી ખમે પણ આજી નહી ખમે.
 ફરસુદનો વખત દાનાઓની સોજતમાં ગુજરવો.
 ફારસી શીખવાથી નીતિ મહલાજો ને અદખ.
 અંગ્રેજીથી છુટાપણું, તકાબરી, ઇતરાત ને બેઅદખી.
 ફરતું ચકર ફાઇને નેહાલ કરે તે ફાઇને પાયમાલ કરે.
 ફલવંત જમીન ખેડવા વગર ને માણસ ફળવણી વગર
 નકામાં,
 ફૂલ, દાંત, પુત્ર, રાજ અને શુણા, એમાં મોટું કાણુ ?
 જવાબ—ફૂલ મોટું કપાસતું, દાંત મોટા તે હળ
 ખેડવાના, પુત્ર મોટા ગાયનો, રાજાઓમાં
 મોટા મેઘરાજ, શુણમાં મોટા તે હીંમતવાન.

ફલુસ મારીસ.

કુલ નહી ને કુલની પાખડી.

ફરટ વેચનાર કાહેલી કે સડી ગએલી ફરટ પોતે ખાઈ
મનમાં મગન થઈ બોલે કે પૈસા ગવાઈ ગયા.

ફરજ પડવેથી અણુગમે છતાંબી કરવું પડે.

ફાયદો એજ પહેલો કાયદો, બીનફાયદો તે બીન કાયદો.

કુવાના બાપનું શરાધ.

બ.

બોલે તેનાં બોર વેચાય.
 બકરી કાઢતાં ઉઠં પેસે.
 બધા દરમાંથી લેવતા મલે નહી, કોઈમાંથી સાપ નીકલી
 આવે.
 બલથી ન થાય તે કલથી થાય.
 બેની લડાઈમાં ત્રીજાનું કામ.
 બાંધી મુઠી લાખની.
 બાર ગાઉએ બોલી બદલાય.
 બધા ઘાટ ઘડ્યા ને ખીલે આવી અટક્યા.
 ખીલાડી મોખાં પેહરે તો ઉંદર નહી પકડાય.
 બે મહોંગની ચકરાંત.
 બળ્યા એસા બોલા કે લવંગમે પેમા તોલા.
 બેહડાં ઉપર બેહડું તેનો પણીઆરીનેજ માથે ભાર.
 બેસીએ બેઘ તો ઉઠાડે નહી કોઈ.
 બેઠા કરતાં કામ ભલું.
 બાપનું બારમું ને પાડોસીનું ઘર વારેવાર મલે નહી.
 બોલનાર બે ખાય.
 બોલીને નહી પણ કરીને દેખાડવું.
 બચ્ચું જે આપણું હોય તેજ ખર બચ્ચું.
 બે ઘરનો પરોણો ભુખે મરે.
 બાહાર ઉપર આવેલો બાવલીઓખી શોભે.
 બીખી સેજ લાયક ત્યારે મીઆં ઘેર લાયક.
 બડેકે ઘરમે પેડના સહેલ ઓર નીકલના મુથકેલ.
 બોલો તેમ ચાલો.
 બેહેરો બે વખત હસે.
 ખીલાડીને આદુ પચે નહી.

બાર મન તેલે અંધારં.

બેવકુશથી ધુતારા કમાઇ કરે.

• બાપ મરે ને દીકરો ઘોડે ચઢે.

બધાનો અંત લાગે પણ માણસના મનનો અંત લાગે નહીં.

બાપ મરે બમણા આપવાની શરત.

ભુરાઇ ત્યાગ કર અને તું માન મેલવશે.

બાહારે ગાંઠ પુરો.

બડા ઘેરમે ભુતકા ડર.

બચું દુધમાં પાણી નમાવી તે પાછું કહાડી નાંખવા કહે.

બચ્યાંઓની રમતમાં દેડકાઓનું મોત.

બહોલાં કામોમાં બહોલી ચીંતા.

બગલા ભગત.

બોલે હસી હસી, નાક કાપે ધસી ધસી.

ભુજેરગી ઉમરથી નહીં પણ અકલથી.

બેઠેલાની આગલ ઉભેલાનું નહીં ચાલે.

બે હાથ વગર તાલી વાગે નહીં.

બડેને બડેકુ પીછાના.

બુદ્ધિસે ગઈ સો હોજસે આનેકી નહીં.

બદનીશથી બરકત જાય.

બારા કોસકા માંડવ.

બાપડી આગલ ગમે તેવા શુરા અને ભુદ્ધીવાનોખી હલકા થાય છે.

બીજનું ભલું કરવું એ મોટું પુણ્ય છે.

બલિયા સાથે બાથ ન ભીડવી.

બરી ફજર, હાંદવીમે નજર.

બલતું ઘર કરશનને અરપણુ કરવું, અથવા ભાડે લેવું.

અલિયાના એ ભાગ.

અલતાં ધરનો જે વાંસો અચીઓ તે ખરો.

આવો એટો જપે ને જે આવે તે અપે.

બાંધી મુઠી લાખની, ને ખોલે તે ખાકની.

અહાર અઝાઈ ને ધરમાં લઝાઈ.

અહાને મોત ને સંજોગે રજક રોજ.

આર ભમ્યા ને તેર મુલા.

અહારની ડોસીને આળવા જાય ને ધરની ડોસીને કુતરા ખાય.

આંહાણના વરામાં કુતરાં લુખે મરે.

આરસેં ચુવા ખાકે બીલ્લી હજકુ ચલી.

આપ મરેગે જા્ય એલ આતેંગે.

એહન કહીને એસાડે ને વહુ કહીને ઉઠાડે.

મોત ગઈ થોડી રહી.

અધા દાહાડા ઉઘાડે પગે ફરે ને ચોમાસામાં જોડા પેહરે.

એકાર એસી રહેવાથી લુંડાં કામ સુજે.

અદસુરત બાયડી કહે હું મોહો કાને દેખાડું. તેના ખાવંદે જવાબ દીધો કે ગમે તેને દેખાડ, પણ મારેથી છુપું રાખ.

એ દીન મેહેમાન, ત્રીજે દીન એછમાન.

શુદાપાતું કામ જીવાનીમાં કરી લે.

બોલવું એવું કે બીજાઓ ખુશી થાય, નહીં કે તું પોતાને ખુશી કરવા બોલે.

બાલથી શીર શોભે, આંખથી જગ જોવાય, કાનથી ભલી વાત જણાય, નાકથી દુરગંધી પરખાય, પગથી પૃથ્વી ફરી શકાય, હાથથી ભલું કામ કરી શકાય પણ પેટની વેઠ એજ દુઃખ થાય.

બેરીકર સુખી શામાં ?

તો કહે, નહીં વેપાર ધંધો કરે તેથી, બીજા માંગી
ખાય રોટલા, ને રાત પડે સુવે ઓટલા.

જુરી સોખત કરતાં એખલું રહેવું બલું.

જુર વમાસવું, બોલવું ને કરવું, તેનું પરીણામ એજ
દોજખ.

બચ્ચાઓના નામ પોતાની કામના આગલા પાછલા થઈ
ગએલાં નામીયા નર નારીઓનાં રાખવા

જુરી ખસક્ત તેજ દોજખનો રસતો.

બલીએલ પાસ માગવું તે બેહોરમત થવા જેવું છે.

જુરાધનો બદલો અંતે મળશે.

બજારમાં જે નવરો બેસે તે કાઢને બલું ને કાઢને જુડું
કહેશે.

બેકાર ધંધાની શીકરમાં મરે, ને તવંગર મોટી મોટી વાતો
કરે

બોલાવ્યા વગર જવામાં ઇજત નહીં.

બંદગી, ખેરાત ને ખોદા તરફની ફરજ એનું સરવેને માથે
છે કરજ.

બોલ બોલતામાં સમજી જનાર, ધસારતથી પામી જનાર,
એવા માણસો સાથે વાત કરવામાં માન છે.

બલજો નાદાન દોસત, કોઈ દીન માથું કપાવે, મરજો વેરી
દુશમન, કોઈ દીન ફાંસી ચઢડાવે.

બલજો તે દોસત કે જે આપણી પાછળ જુડું બોલે.

બલ્યું ખાઈ પાણી કે જે કોઈના પીધામાં નહીં આવે.

બળી સુમતી દોલત કે જે કોઈને કામ નહીં આવે.

બલ્યા જુડા મરદ, જે પરાઈ ઓરત ખુસલાવે.

બળજો લાંચીયા, જે લાંચ લઈ એકની ખાતર બીજાને દુખાડે.

બલ્યું જુરું નસીબ, તે સાડ કાઢાં સુધી રડશે, અરધી
રોટલી તે આપી નહીં થશે.

મેહયાનું કપાય નાખ તો પણ નહી શરમાશે, કાંકને દેખાડે
આંગલી તો તેનું મોત થશે.

ધુરો દલીદર તેજ છે, કે જે બીજને સારું પૈસા રાખી
પોતે આપદા ભોગવે.

બચ્ચાને ઉસતાદ કેળવે છે તે જેમ આશુક સવાર વહેરાને
કેળવે છે તેમ.

બદકામો કરે ને બદ સોબતમાં ફરે, છતાં ધાસતી રાખે કે
રખે મને કાંઈ છુદું કહેશે !

બદકારોના મરણથી બલાઓને આશુદગી મળે છે.

બુઢાપાના વખત સુધી એલમ શીખનારા એવું કહે છે કે
હજી હું નાદાનીમાંજ છું.

બદનની તવંગરી માલ ખર્જનાથી ને મનની તવંગીરી
એલમ હાંસલ કીધાથી છે.

એગાનાઓ સાથે બાગમાં રહેવા કરતાં દોસતો સાથે બં-
ધીખાને રહેવું સારું.

બખશેશ કરીને પાડ ચહડાવતા ના.

બે જણ પોતે પોતામાં લડશે તે કાંઈ દીન પાછા મળશે,
ને જે વચમાં શેતાની કરશે તે અંતે ખાસડાં ખાશે.

બખીલ ન ખા ગયા, ન લે ગયા, ન બલાં કામકું દે ગયા,
મર ગયા સો દોજખમે ગયા.

બંદગી ગુનાહ કરતાં અટકાવે, પણ ગુનાહ બંદગી કરતાં
અટકાવે છે.

બાઇડી કે જે પોતાના એહેરાના શણગાર ઉપરજ ઘેઆન
આપે તે પોતાના ધરનો કારોબાર વીસારી મેલે.

બખીલની દોલત તે વરસાદ વગરના વાદળ જેવી છે.

બખીલોને દોલત-લેખીઓને સત્તા-બદનીતીની ખુબસુરતી,
નીચ માણસને ઝોધો, એ ધાસતી ભરેલું છે.

બદનનો શણગાર કીમતી પોશાક પહેરવા કરતાં વિધાથીજ છે.

એઉ બાબુનું સાંભળવા વગર એકતરસી મત ખાંધવું નહી.
 એદરકાર બન્યાથી બદ દીઆનતની જાળમાં સપડાઇ જવાય.
 બધી બાબતમાં કરકસર કરજો પણ કેળવણી ઉપર ખ-
 રચ કરજો.

એઅકલી સાચા જુઠાનો ફરક સમજે નહી.

એઅકલીને ગામની લાંજગડ.

બહિતા તન, મહા બળવાન.

એહેલી ગુરડો.

બાવા આદમને વખતનું.

બદકામ પોતે કરે ને ગાળ દે શેતાનને.

બગ ભગત.

બીહે તે બમણો માર ખાય.

બહુ દોડે તે પાછળ પડે.

બ્રાહ્મણ તો પરણાવી આપે, કંઈ ધર માંડી આપે નહી.

બીજાઓનો અનુભવ જોઇ ડહાપણ શીખો.

બોલે બોલના પૈસા વકીલ માંગે, તેઓથી બોદા પનાહમાં
 રાખે.

બીકટ વાજી.

બહેર લોકોને દેખાડવા જે કંઈ કરે તે અતે બોદુંજ કરે.

બોહોળાં વાંચનથી મેળવેલો અનુભવ એજ મોટી કેળવણી.

બધું જીતાય પણ મોત જીતાય નહી.

બાર મહીને ૨૪ રૂ. રલી લાવેલો તે છ મહીના બેસી
 ખાવા નહી કે ?

બડેને બડેકુ પીજાના.

બીજાને જે કામ મુશ્કેલ લાગે તે માહવેરો મેળવનાર
 સહેલથી કરે.

બચ્ચાને આઇ વહાલી કે ખાઈ વહાલી ?

ખારભાયાનું રાજ.

બચે બાલેકા ખેલ.

ખીલાડીના પેટમાં ખીર ન ટકે.

ખીલાડી નબળા હોય તે અપશકુનમાંથી તો ન જાય.

બચ્યાં વગરનું ઘર સુણું.

બચ્યાં તો માના પેઆરથીજ ઉધરે.

બંને ગમ છાતીએ હાથ મુકે તેનો વીશવાસ નહી કરવો.

બધો ભવ રહેઓ ને પારકે પૈસે બલેઓ.

૧૧.

બલાનો હાથ તંગીમાં ના હોતો.
 બીખની હાલ્લી સીકે નહી ચહડે.
 બુખો કુતરો ધુળ ચાટે.
 ભોંયે પડેલા કાંઈ ભોંયેજ પડ્યા નહી રહે.
 ભાંગી હાલ્લી ચુહલે ચહડે નહી.
 ભુખે ભરકું ભાવે, ઉંઘ ઉકરડેભી આવે.
 ભોગ પુટે વૈદ ભેટે.
 ભુડા છોકરાથી કુલને લાજ.
 બલાની દુનીઆ નથી.
 ભુડાની ગમે તેવી પ્રીત કરે પણ અંતે તેમાં નીપજલ-
 તાજ મળે.
 ભરતી, ચહડતી ને પડતી ત્રણે કાયમ રહેતી નથી.
 ભેંસના સીંગ ભેંસનેજ ભારી.
 બલે નામ કે શુરે નામ.
 ભરયામાંજ ભરાય.
 ભુલા ચુકાનો માઆપ.
 ભાયગ ઉપર ભાવ મુરખ રાખે, ઉઘોગ એજ ભાયગ.
 ભેંસની આગમજ ખુંટો.
 ભુખો શું પાપ કરશે તેનો વીશવાસ નહી.
 ભુખે મરે ને મોજ કરે.
 ભણ્યા પણ ગણ્યા નહી.
 બલા કામમાં ધીલ કેવી ?
 ભાષ કયાં તો કહે જ્યાંના ત્યાં.
 ભુંડાને બલાધથી મારવો.
 બલાધનો બદલો અંતેથી મલે.
 ભુખ ને ગરજ એ મોટું દુખ.

બલા કર બલા હોગા, સોદા કર નંદા હોગા.
 ભાયગવાનના ઘરમાં પુતળી રહે ને ભુતળી રહે.
 ભુત કરતાં ઠાકણ ડાહી.
 ભરમ ભારી, ને ખીસા ખાલી.
 ભરોસાની ભેંસે પાડો જણ્યો.
 ભેંસતું પુછકું ધરી નદી પાર જવાય નહીં.
 ભાત, ચારણ, ને કુતર ઘેરી બેસે બાર, ખાય પણ ખીસે
 નહીં, લાજે નહીં લગાર.
 બેલમ ભેલાની જાત્રા.
 ભણે ભણે ને ભુલે.
 બલા ભલી પૃથ્વીમાં છે.
 ભડીઆરો ભુખે મરે.
 ભાંગી પણ ભર્ય.
 ભાગી ધાડ દેડવાડે.
 ભુતનો વાસો આંમલીમાં.
 ભુલ ચુક લેવી દેવી.
 ભુઝથી ભુતખી નાહસે.
 ભોગવે તે ભાગશાહી.
 બલાં કામો કરનારાઓને શાખાશી.
 ભુખ વગરનું ખાવું ને મન વગરનું ગાવું, એ ખુશ લાગે નહીં.
 બલમનસાઇથી મીત્રો વધે, ને તકાબરીથી દુશ્મનો વધે.
 ભુખ ગર્ધ ને ભોજન મળે, થંડક ગર્ધ ને કાંચરી મળે,
 ભુવાની ગયા પછી બાઇડી મળે, એ જણે નકામાં.
 ભોળો તે ભુઝાનો ભાઈ.
 ભુખ કરતાં જે વધુ ખાશે તેને અંતે દુખ પેદા થાશે.
 ભુઝાને ભલો કેહેવા કરતાં ભલાને ભુઝો કેહેવું બહુ.
 ભુખે પેટ પાણી પીવું નહીં, કઠણ ભોંયપર સુવું નહીં, ને
 તાણીને બોલવું નહીં.

ભરેલે પેટે નાહવું નહીં, સુકું વાસી ગોસ ખાવું નહીં.
 ભલા કામો કરવાનું નહીં અને તો જુરાં કામોથી દુર રહેવું.
 જુડાંને પાળવા તે ભલા ઉપર જીલમ કરવા જેવું છે.
 બાંજે નહીં તેટલાં ખોખરાં કરે.

જુડો ભધ્યો બધરીપર શુરો.

ભાર થાય તે પછીઆરીનેજ માથે.

ભલાંઓ અને ભલાં કામો કરનારાઓ પોતાની હાથઆ-
 તીમાં તંગીથી ભોગવી જાય પણ પાછળથી તેઓની
 કારતી હમેશ ગવાય.

ભારે ગાજવીજ અને વા વજોડાંથી હવા સ્વચ્છ થાય.

જીલ કરીને મારી નહીં ચાહે તેની તરફેણ કરવી નહીં.

બહી ઝોરત તે એક માદર. ભલા દોસત, અને ભલા
 ચાકર જેવી છે.

જુડી ઝોરત તે એક ચોર, દુશ્મન તથા દુષ્ટ શેઠના
 જેવી છે.

ભલા ભલા જતા રહ્યા, જમ્યું આપણ કાલ-પવન લહેરપર
 આવતો ધુલે ભમતો કાળ-સમજ સમજ મન
 માનવી મોતનું ભય રાખ-કાલે વીશે કર કાળજી,
 થવું છે બલીને ખાખ.

ભોજનને માટે નીમખ જોઈએ, બોલવાને માટે કહેવત
 જોઈએ.

ભાયગમાં હોય તો ઘેર બેઠાં મળે.

ભોંસીઆં કુતરાં ટુકડે રાજી.

ભરયા પેટપર એલથી ભારી, ને ખાંડ ખારી.

જીત ને ડાકણ ભોળાં માણસોમાં વસે.

ભાઈની ખોટ અરાજણ પુરે.

ભાડાંની વેહેલ ને ઉરાડી મેલ.

ભાડુત ને બાહારદ.

ભુડાંને ત્યાં વીવાહ ને કફેરી મેનીજ.

બલા બલા થઈ ગયા ને થશે.

ભુડો ખુરાઈ કરે તે અજળ નહી, પણ બલો ખુરાઈ કરે
તે અજળ.

બાઝાં કામો કરવા તે ખોદાની બંદગી કરવા બરાબર છે.

ભુલયા ત્યાંથી ફરીથી ગણેા.

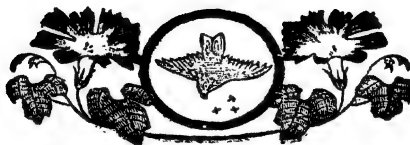
બલે નામ કે ખુરે નામ.

બાઈના મોસાળાં તેવાં બેનના ગીત,

ભુખ ગઈ ને ભોજન મળે તે નફામું.

બહુ ગણે ને દીઆનત ખુરી.

બહુતાં પંડીત નીપજે, લખતાં લહીજો કામ, ચાર ચાર
ગાઉ ચાલતાં, લાંબો પંથ કપાય,

મ.

મેહતાજી મારેખી નહી ને લણાવેખી નહી.

મુરખને સહી હીણું.

મેહનત વીના ફલ નહી.

મોતમાંથી માંદમાં.

મુરખ હીરાની કીમત શું જાણે ?

મુરખ મીઠું ખાઈ જાણે નહી.

માંદા દોરને બગાય ધણી.

મહોંડેની યાદ બુલાય પણ લખેલું બુલાય નહી.

મન ચંગા સો કચરોતમે ગંગા.

મોહપર મીઠું ખોલનારા ધણા, પણ હીત અરથે કડવું કં

હિનારા કોઇકજ.

માંગવા વગર માંયખી પીરસે નહી.

મોચીના દેવને ખાસકાંની પુજા.

માણસનું ધારણું ને ખોદાનું કરણું.

માથે પડ્યા વગર શીખાય નહી.

મેરી અધેલી મત ભૂલીઓ,

મારે તેની તલવાર.

માં મેં બડા કે મેશ ભાઈ ?

મા કહે-એક દેર દુસરા કસાઈ.

મીઠાં જાડના ફલ ખાવાં, પણ તેની જડ ખોદવી નહી.

મુરખ આગલ કહાપણની વાત કરવાથી તે કરનારનું મો-

હકું દુખે

મોંદકે મીઠું ખોલે ને મનમાં ઝેર રાખે.

મહોંડું જોઇને તીલું.

મનની ચીપ પરના ધાધણારા.

મન માન્યું ત્યાં જાત શી જોવી ?

મા મા ફેરવી તોલ.

મનમાંજ અદરાવું ને મનમાંજ પરણવું.

મનનું ધારેલું કોઈજ વખતે બને.

મધમધતી માલણ ને ગંધાતી માછણ.

મફતનું ખાવું ને મસીદમાં સુવું.

મુરખ માણસ સદા કમનસીય રહેતો નથી, અને ડાહ્યા

માણસ સદા ફતેહ મેલવતો નથી.

મુસાફરો અને જનવરોને રાહત મલે તેવો ધરમ કરો.

મોટે ધરના મેહેરબાઈ.

માણસ જોઈને વાત કરવી.

મીઠું બોલી મતલબ સાંધે.

મસાલથી બીજને ઉજેરડું દેખાડે પણ પોતે અંધારામાં ચાલે.

માણસ માણસમાં આંતરો, કોઈ જવેર કોઈ કાંકડો.

મુવા નહી કેહતાં “પાછા થયા” કહેવું.

માર જુધુ ને કર સીધું.

મહોંડાપરથી માણસ પરખાય.

મોંગા કર કર બેચીઓ.

મુખથી બોલવે લડોત જણાય.

મફતના લાર ખાય તે પસતાય, નહી ખાય તેની પસતાય.

મધ હોય ત્યાં માંખી મલે.

માંગવું તે મરવા બરાબર.

મારથી જુતખી નાહસે, માર નવમુ રતન છે.

મેકી પાક જમાડ્યો.

મેહતાજની શીખામણ નીશાળમાંજ.

માચીમાંનો માકડ.

માણસ જોઈએ વસી ને સુનું જોઈએ કસી.

મારતેકી આગુ ચોર ભાગતેકી પીછુ.

મેરેકુ કાઈ નહીં મારે સો મેં સારા ગાવકું મારું.
 મરેંગે સો મરેંગે પણ હુજત નહીં છોડેંગે.
 મીઆકુ જોર થોડા જોર ગોસ્સા ખોત.
 મા જાણે દોકરો મોઢો થાય ને જમ જાણે મારો દહાડે
 જરાય.

મુફ્ફેસી સાથે પાપ જોડાય છે.

મેલ કરવત મોચીના મોચી.

મગને બાવે મરી

મઝીકી મત છંગા.

મોજ મોંઘી ને ફજેતી સસતી.

મેહનત બરખાદ ને યુનાદ લાજમ.

મેંહડામાં ધદ ને પેટમાં રોજ.

મનની અસર તન ઉપર.

માખાપ, ઉસતાદ, અને જે પરવરશી કરે તેનો ઉપકાર
 સદા માનવો.

મોટી આશા લાંબી ચીંતા ઉપજાવે.

મનમાં ધારેલું કે છુપું કીધેલું કામ કાઢ નહીં જાણે, પણ
 તે ખોદા તો જાણે.

માણસ માણસમાં દુશ્મની તેઓના કામને લીધેજ.

મરતાં રહે તે વડો કહેવાય.

મીન ગબરડો.

મહાવરો પડવાથી ધારેલું થાય.

મેહનતનું ફલ છેક ખાલી નહીં જાય.

મહારા દોસ્તોથી મને બચાવો.

મામાને ઘેર વીવાહ ને માંએ બોજન પીરસે.

મારનારને સજા થાય તો પણ માર ખાનારને તો દુખ
 જેનું તેજ.

મીઠા ફલમાં સરોળી પડે છે.

મેમતે ઘેરનું ને ગાંઠનુંખી જાય.
 મનને ગમ્યું ત્યાં લોકની શી દરકાર ?
 મુઠીમાંનો જીતે ને ઓઠીમાંનો હારે.
 મેરા તો નીચા ને તેરા લો કીચા.
 માંદા માણસનું મન ઠેકાણે નહી.
 માંગ્યું મોત આવે નહી.
 માંકું થાય તે સારાને કાજ.
 મીચા તેખી મીચા ને પીઝરો તેખી મીચા.
 મરદ મુછાલો, બલદ પુછાલો, ગાલ્લી ઉદારી ને બધરી
 કુલારી.
 મનની ભુખ તો શેરે શું વલે ?
 મસાણુ ગયલાં મુરદાં પાછાં આવે નહી.
 મરતોખી નહી ને માયરો ખાલી કરતોખી નહી.
 મરનારને ઉચકનારની શી શીકર ?
 માનીએ તો દેવ નહી તો પથર.
 મારનારના હાથ પકડાય પણ બોલનારની જીભ નહી પકડાય.
 માલ થયો વાસી તો લાભ ગયો નહાસી.
 માલ ખાય માટીનો ને ગીત ગાય વીરાને.
 મા જીવે આવતો ને બાયડી જીવે લાવતો.
 મા બાપને નમે તે પેટ ભરી જમે.
 મારવો તો સિંહ ને લુટવો તો ભંડાર.
 મીયાને મલે નહી ને બીબીને ગમે નહી.
 મુલાકાત દોસતીને સજીવન રાખે છે.
 મોતને મુદુરત કે મુદત નહી.
 મીચા માંદા ને તંગરી ઉંચી.
 મીચા કોડ્યું ચાટે ને બીબીને મલીદો જોઈએ.
 મુખમાં રામ ને બગલમાં છુરી, લણે ગણે ને દીઆનત જુરી.
 મુલમાં સાડું, કાંઈ તોલમાં સાડું નહી.

મુકીએ ખસતું તો આવે હસતું.

મેહર ત્યાં લેહર.

મોટા કરે મોટાઈ તે જોઈ ગરીબ જાય અટવાઈ.

મોટે ઘેરની મોટી વાત ને અરધી રાટલીપર આપી રાત.

માણસ પોતાના વચનોથી પોતાની લાએકાત જણાવે છે.

મીઠાસથી બમનું કામ થાય.

માર એ ચઉદમું રતન છે.

માથુ કપાય પણ નાખ નહી કપાવવું.

મોજ શોખના ખરચનું વીઆજ નહી ઉપજે.

મોતની ખોટ કદી પુરાય નહી.

માંદુ પરણાવી મરવાની વાત જોય.

મુરખો જમવાનું કરે તે ગણાઓ જમી જાય.

મા બડીઆરી ને દીકરા કુતેહખાં.

મરદ મરે માન સાર, નામરદ રહે નાન સાર.

મોટાઈના વખતમાં ગરીબાઈને ધ્યાદ કરતાં રહેવું.

મોત ચોકસ છે, પણ વખત ચોકસ નથી, માટે સાવધ રહેવું.

મોટાઓએ મોટાઈ પોતે બોલવી નહી, હીરો પોતાની કામત પોતેજ કહેતો નથી.

મા બાપના ગુનાહથી બચ્યાંઓ ટોકાય.

મોટાઓને શીકર ઘણી.

મોરનાં ઘડાં ચીતરવાં નહી પડે.

મસકેરી કરવી તે દોસ્તીનું જોહર છે.

મોટી દોલત મોટી ગોલામગીરી જેવી છે.

મુરખના હાથમાં દોલતનો જેર ઉપયોગ થાય.

મેં જાહેર મેરા સખુનસે, મેરા સખુન મુજસે.

મોટાઓના ગધેડા ચરાવવામાંથી શાયદો.

માણસ તેજ કે, જેથી બીજાઓને મદદ મલતી રહે.

મતલખીઆઓની સોખત કરતાં બન્ના નીરદોષોની સોખત
ભલી.

મરતખો ને ઈજત પોતાની કરણી અને કામ પ્રમાણે છે.

મલવા જવું તો જલદી ઉઠી આવવું.

મનની સાંતીથી ધારેલું કામ સુજે.

માહાવેરાથી મુશકેલ કામ સેહલું થાય.

મોટાને જોઈ નાનાને વીસારી દેતા ના.

મનનું દુઃખ કોઈ જાણે નહીં.

માગીઉ મોત આવે નહીં.

મરજો બદકાર છોકરી, જે મા બાપને એથ લગાડે.

મુઘ કમળત બધરી, મરદનું ધર નહીં જાલવે.

મરજો કમળત પુત, જે તોખમનું નામ દુખાડે.

મરજો ભુંડાઓ, જે બેને લડાવી મારે.

મરજો દગલબાને જે દગો દીએ.

મરજો ચોર ચંદાલો, જે માલ હરામનો લીએ.

મરજો લુછાઓ, જે મરીબોને સતાવે.

મરજો કપટીઓ, જે રાખે કીનો મનમાં.

મરજો હીજડા મરદ જે મોહો છુપાવે રનમાં.

મુવા તે બરીએલો, જે ભંગ કરાવે રંગમાં.

મુઓ જુદો ચાતુર, જે ડોલ ધાલી શીસીઆરી કરી અકડે.

મુવા હડીના લોક, જે હડ નહીં છોડે, પોતે દુઃખી થઈ
ખીજને દુઃખી કરે.

માથાનું દરદ કાગરો કીધાથી, પેટનો મરજ ઉલટી કર-
વાથી, બદનનો મરજ જોલાય લેવાથી, ચામડીનો
મરજ પસીનો પાડવાથી, ને રગોનો મરજ સંધરા
મુકવાથી મટે.

મીઠું પાણી હોય ત્યાં સઉ કોઈ જાય.

મીઠાસ હોય ત્યાં માખ ને કીડી ઉભાઈ જાય,

મસીદમાં બાંગ દેવા અને દીવો કરવાની ફર રહે.
 મતલબીઆઓ માખનથી અંગોલ કરાવે.
 મોત આવશે એવી બીક રાખવી તે મોતને તેડવા બરાબર છે
 મરણ પાછલ રદન કરનારાઓનું મરનાર સાંભળતાં નથી,
 તેની ઇચ્છા તો પાછલથી તેના લાગતાં વલગતાઓ
 લલા નીવરી લલા કામો કરે એજ હોય છે.
 માણસની ઉમર શીઆળાના બરફ જેવી.
 માણસ પોતાની કરણી મુજબ નીચ કે ઉચ કેહવાય,
 મહલાજ વગરની ઔરત વેશીઆ સમાન,
 માણસ જીલ કરવાને લાયક છે.
 માણસોનો સાચો ગુરૂ તે તેનું અંતકરણ છે.
 મગર માણસને કદાચજ દોસત મલી શકે.
 માથુ થંડું ને પગ ગરમ રાખો.
 માણસ અને મોત વચ્ચે ફક્ત એક પરદાનોજ અંતર.
 મુરખો સાથે કામ પડે તો ખામોશ રહેવું.
 માણસ મુવા પછીજ સુખી કહેવાય.
 માફકસર પીઓ તો શરાબ, જરૂરી પીવો તો ખાતુ બરાબર,
 મુવે મહોકાન.
 મહા પોસ ને થંડીથી મરીઆ પેટમાં ખોસ.
 મહા માસ અધે, ને કામર મુકો ખાંધે.
 મુઠની સોજતમાં જ્ઞાનની ક્રાંતાધ.
 મા બાપનું માથે બલ લે સીંહના જેવું, ને મા બાપ વ-
 ગરનું બલ એક વીધવા ઔરતના જેવું.
 મોટા એટલા ખોરા.
 માફકસર રહેવામાં મળ.
 મનમાં ઉપજતા તુરંગોને, વીચારની લગામમાં રાખવા.
 મુલતવી રાખવાના માફાં ફળ.
 મીઠી જીલ તો સૌ કરે સીધા.

માંખ મારે તે કાઢ વંખત માણસનેખી મારે.
 મુશકેલ કામો અનુભવીઓથીજ પાર પડે.
 મસ્તાન ગોઘો પોતાનેજ મોઢે માથે ધુલ ભરે.
 મેલાંમાં પડેલી કારીખી દાંતે ઉપાડી લીએ.
 મુઆને નામે મેળ્યાની.
 મોત નહી હોતે તો આપણે કેમ હોતે.
 મંડલીમાં એક રમુજ હોય તો આખી મંડલીને ખુશી કરે.
 મા બાપના પીઆર વગર બચ્ચાં ઉધરે તે નજીવાં.
 મા બાપની તાબેદારી વગરનું જીવતર ફાકટ.
 મોર નાચીને પગ સમુ જોઈ રહે.
 મારીને મુસલમાન કરવા.
 મનના આરંધઆ (આર માણસ મન ચાવલ ખાનાર)
 મોઢે રામ પોકારે ને પગે માછલાં મારે.
 માનીતાઓનું જીકું વનાય, પણ અનમાનીતાઓનું સાચું
 વનાય નહી.
 માકું થાય તે સારાને કાળે.
 મેખી રાણી, તુમખી રાણી, ભરે કાણુ પાણી !
 મરવાની આલસે જીવે.
 માસ વરસે ને દન સુકાએ.

૨.

રડતો જાય તે મુવાની ખચર લાવે.
 રાજી બીજને રાખવા પોતાનું પટ ખોય.
 રહે તો આપસે ને જાય તો દેડાસે.
 રંગમાં ભંગ.
 રાખીને ગમી રાણી, છાણા વીણતી આણી.
 રાણીનો સાલો.
 રામ નામ જપના, પરાયા માલ અપના.
 રૂપની રડે ને કરૂપની હસે.
 રસ ગણે ને કકડા પડે.
 રોકડે રોક ને બહોની થોક.
 રૂપીઆનો જોરો ને પૈસાના તેજની વાન.
 રોકડુ નાણું તે આપતી વખતની દાલ.
 રાતે ખોલે ને દીસે ફોક.
 રંગીલો જે નહી તે ઠાઠમાઠ કરે નહી.
 રંગરાગ તો ખુશીનાજ પ્રસંગે જાળે.
 રૂપે રૂડા ને કરણીએ ભુડા.
 રૂઠો મેગ દીવાસામાં આવે, નહી આવે તો બલેવે બેહન
 બોલે સાહીને લાવે.
 રડતી સુરત કાઢનેબી ગમે નહી.
 રૂપાની કમર કરી પાછા આવજો.
 રડતીના આસું તુછવવાં.
 રડશે રવાલો.
 રાધનો પરવત ને પરવતની રાધ.
 રાધના પાત તો રાતે ગયા.
 રસ્તા ઉપરની બોરડીને સડે પથરા મારે.
 રમત રમનારાઓમાં: બે મુગા તે સેતરંજ રમનારા, ૩

જુદા તે પાનાની બાજી રમનારા, ૪ એતા તે સોટકા

ચોપટ રમનારા.

રાજા બોલે ને દહાડી હાલે.

રાજાનું ને રૈયતનું બેનું બહું કરે તે ખરો પ્રધાન.

રડવાથી દીલ થાય છે નરમ, નથી થતા તેઓ કોઈ ઉપર ગરમ.

રામ રોજનું રૂકું નામ તેથી વગર મુરતે જામએ ગામ.

રક્ષીઓ રોટલો કુતરે ખાધા.

રાત અંધારી ને મગ કાલા, ન ઓલખાય સસરા કે સાસા.

રાજાના પુત્ર શાહજાદા તે રાજા મુવા પછી માહારાજા.

રાણીના ચીર તે ઘોબીના બલોટીઆ.

રાહના પાણી રાહે જાય.

રાણી જાયો રાંધે, ને લોંડી જાયો હોકમ ચલાવે.

રેવડી દાના દાન.

રોટલો આપીએ પણ ઓટલો ન આપીએ.

રૂંઠે જગતના લોક તો મલે પાછા કોઈ દાહડે.

રૂંઠે રાજા તો દેશ નીકાલ કાહાડે.

રૂંઠે મેગ તો તવલાવી મારે

રૂંઠે ખાવંદ તો ફરીથી બોલાવે.

રૂંઠે મા બાપ તો પાછી માયાબી લાવે.

રૂંઠે વેદ તો પાછી સુધારે કાયા.

રૂંઠે ભાઈ બેન તો તે પાછા મલે બેટે.

રૂંઠે કીરતાર તો ઠાગ નહીં લાગે કંઠે.

રાસતી ચાલનાર ગરીબ હોય તે પૈસાદાર બદ ચાલનાર

કરતાં બલો.

રાતે સપનામાં બય ખાઈ ખીંચીતા ના.

રાતે કીધેલી બંદગી દીવસમાં આખાદી લાવે.

રાગને મટાડે તે ઓસડ ને રાગ પારખે તે વેદ.

રાંધે કોઈ ને જમે કોઈ.

રાતે વેહલા સુધ વેહલા ઉઠે, તેનું બ્રત, વીઘા, ને ધન
 વધે, ને સુખમાં રહે શરીર ને જીવંતીની વધે.
 રાજદરબારની શીકર રાજદરબારીઓનેજ સોફો.
 રમત ગમત ભારે મોંઘી ના કરતા, કે પાછલથી દુખી થવું
 પડે.

રમતા પંચી.

રોજનો વીવાહ કરતોખી લાગે.

રૂપીઆ લેવા માટે આતુનાં પાંતરાંની કાથળી લાવળે.

રણે ચહાયો રજપુત કદી પાછો હઠે નહી.

રાખના જનેલા તે રાણા.

રહુ ચક્રર.

રૂડ ગઈ ને રમત મલી.

લા,

લાજ રાખી ચાલે તેજ મહસ્થ કેહવાય.
 લોકને દેખાડવા તપ કરે તે બાવો નહી કહેવાય.
 લેને ગઈ પુત ઓર ખોલ આઈ ખસમ.
 લાગે તો તીર નહી તો તીકડો.
 લેના ઉસકા દેના નહી, મંગે ઉસકી પગરી લેના.
 લાગે લાકડાં ફાટે.
 લાંબા સાથે ટુકો જાય, મરે નહી તો માંદો ચાય.
 લોહકું ને લોહ, ન વપરાય તો બીગડી જાય.
 લોભને થોભ નહી- સો મલે તો હજાર ને હજાર મલે
 તો લાખ ચાહે.
 લખાણું સો વંચાણું.
 લુચાથી બાર ગાઉ દુર.
 લેવે ભટખટ ને દેવે ગરીબ.
 લાયક થા, પછી ખાહેશ કર.
 લોભીઆના લોભમાં છુતારાની રોજી જાગે.
 લુખી સુકી ખાંકે અપની મુજ મરોડ, જાહનમમાં જાય.
 લાખ ને કરોડ.
 લાખોની પાણીથી લંગ લાગે.
 લાખનું દીવાલું ત્યાં ખાધાની વાત શું કરવા કરવી.
 લાખના બાર હજાર, ને સોના સાહફ.
 લુગડાં ઉતારીને વાંચજો.
 લીપેલી આસરી શોધું.
 લાલીઆ પરાપર.
 લાલ યુગરૂગ જેવો છે.
 લુલીની લપલપીએ કકલતી ખોરે બરી.
 લાકડાંના દેવને ખાસડાંની પુખ.

લક્ષ્મી ચાંદલો કરવા આવી તો કહે મહેં ધોવાનું છે.

સોહાલ વારે સોય વેચવા જાય.

લગાઈ લડવી તો બોલવું આડું, ને ખેતી કરવી તો રાખવું ગાડું.

લાજે સંપત, લાજે માન.

લગન સમાન હરખ નહી ને મોત સમાન સોગ નહી.

લાકડે માકડું.

લાધ દે લધામણુ દે, લાધનેવાલા સાથ દે.

લાખ મલ્યા નહી ને લખેસરી થયા નહી.

લુટાયા તો લુટાયા પણ ચોરને તો જોયા.

સોબીની ભુખ કબરની ખાકથીજ સંતોશ પામે.

લગનનો દીવસ રાજ મલવા સમાન.

લાંખા દાહડા જીવવા કરતા નેકીથી જીવવું બહું.

લડે સીપાઈ ને તામ મેલવે સરદાર.

લેતી વખતે દીકરો થાય ને આપતી વખતે બાપ.

લોકોને દુખ દેનારા તે માણસની સુરતે વર જોવા.

લાએકી કરી જે મરે તે જીવતા માફક ધઆદ રહે.

લોકને જણાવવાની બંદગી તે દોજખમાં જવાના રસ્તા જેવી.

લંકામાં સુનુ હોમ તે આપણને શા ખપતું ?

લખેયા લેખ મટે નહી.

લાકડીનો ઉમીઓગ ધડપણમાં, અંધાપામાં તે મોતાના બુઝાવ માટે.

લખવું વાંચવું તે ગેબી માણસ સાથે વાત કરવા બરાબર.

દોલ શીલ કરીયે કે પીડમાં પડીયે.
 લીઆ દીઆ સો અપના, રખ ગયા સો ફિક, હવકુ જમ
 લે જાએગા, જોરકુ લેગા લોક.
 લખલુટ ખરચથી ઉધાર વધે ને જમે ખુટે.
 લખનાર ભુલે ને તરનાર કુળે.
 લગનને દીવસે ધુમધામ ને બીજે દીવસે સુમસામ.
 લાંબા સો બેવકુફ.
 ભાખનું દીવાલું તે ચોરાનું શાખ ખાધાથી ઉગરે.

વં.

હારેલા નહી વરે તો હારેલા વરે.
 વાડ વગર વેણો ચહડે નહી.
 વેણાસર જવું ને વેણાસર આવવું.
 વાધરી સારૂ ભેંસ મારે.
 વગર સમજવે દંડાસ મારે.
 વા વાગે કાંકણ ઉડે.
 વીધ્યું તે મોતી ને રહ્યું તે કથીર.
 વખતના ઢોલ વખતે વાગે.
 વીદવાન અને મીઠું બોલનાર જ્યાં જાય ત્યાં માન પામે.
 વીદીઆનું જેને અભીમાન તે છે ધણી અમાન.
 વાંદરના હાથમાં તરવાર.
 વડ ને પીપડે ચહડીઆ પણ અંતે તો હેડેના હેડેજ.
 વાણીઓ વેડવારે ખરચે.
 ધાણીઓ પોતાનોજ ગોલ ખાય ને પારકાનો અંદાજો કરે.
 વખત આવે જાંકા તો ગધેકુ કેહેના કાકા.
 વડ તેવા ટેટા ને બાપ તેવા બેટા.
 ધાજતું ગાજતું માંડવે આવશે.
 વખત નહી જાય ને કહેતી રહી જાય.
 વાંકી આંગલી વગર ઘી નીકલે નહી.
 વીનાશ કાલે વીપરીત છુદ્ધી.
 વાંદર નકલ.
 વખાણેલી ખીચડી હાંતે વલગી.
 વાધનું રણ સુનું નહી જાય.
 વીઆજે કહાડી ઉછીનું આપે.
 વીશ વરસનો ઘર ધણી ને પચાસ વરસનો મીસતરી ગરાબગ.
 વરસ વરસને વીસરાવે.
 વીશવાસઘાત એ મોટું પાપ.

બેનસાએલી દાલના જેવા.

વૈદનો દોસ્ત સદા માંદો.

વેશાર વાંછ્યો નહી, - ધન નહી મલે તો ધાનખી મલે.

વીદીઆ હોત્રરની કેલવણી આપો ને લેવો, એ ધરમને
ઉતેજન છે.

વાખાનાં મારેલાને સાહે થાઓ.

વાણીઓ ઓછું તોલી સામા ધણીની અકલ જેય.

વેહમની દવા નહી, અગનેઆન તેજ વેહમી.

વખતનું કામ વખત કરે.

વીચારનું બલ સરવેથી મજબુત.

વાડીએ બાર ને ચઉટે અઢાર.

વીદીઆ અમથી, તે જાતી વીચારની ઘુંદી વગર કાંઈ કરી
શકે નહી.

વાંઢરના હાથમાં અસતરે ને બચાંના હાથમાં દીવાસલી,
એ ખરાખીની નીશાની.

વગર ખાધે મોરચી.

ધસતી ઉજડને ખાય.

વાણીઆ મુછ નીચી.

ધા વાગે વાદલ ઉતરે.

વાત કરતાં આડું બોલે, પૈસા લઈ ઓછું તોલે, દેડને
અડકી ધરમ બોલે, તેને ઘાલો જમને બોલે.

વાડ ચીલરાં ગલે તો બાકી રહે શું ?

વેશીઆના છોકરાનો બાપ કાણ ?

વેઠેઆ પાસે વાડ કરાવી તે પવને ઉડી ગઇ.

વેહવારીઓ ખાય કે દીવાલીઓ ખાય.

વેચીને વાણીઆ થયું.

વૈદના મરે ને જોશીના રાંડે.

બસન કરતાં પૈસાની કેફ વધારે.

વેશીઆ સદાની સુવાસણ.

વફાદાર દોસતથી મોટા આશરો.

વીદીઆ એ ગરીબની દોલત અને તવંગરોની શોભા છે.

બાસી રહે શું કે કુટા ખાય?

વીદીઆ ને હોનર એ મોટી છે વસ, બને તેમ તું તેને

કસ; તે મમે તેવા હલકા માણસ પાસેથી શીખ.

વાત દુઃખની જાણે દુશમન, તો આસે મનમાં મગન; જો

દોસત એવી સાંભલશે વાત, તો તેના પેટમાં પડશે

કાટ

વગર દુઃખનું કોઈ નથી, જગમાં છે દુઃખ સુનાના ઢગમાં.

વેહમી માણસને સીધો રસતો શુગ્ગે નહી.

વખતસર જે મલે તે ખાધ સંતોષ પામે તે તવંગર છે.

વીદીઆવાન અને હોનરમંદોની ઉમર તનદરસતી ને ખુશી

સાથે લાંબી હોય તો તે પોતાને ને ખીજાઓનેબી

ફાયદો કરી શકે.

વાચા ને ગનેઆનથી આદમી છે આદમ, ગનેઆન વગર

આદમી છે હેવાનથીબી કમ.

વીદવાન કેહવાઇ અનીતી અને બદકામો કરે તે સરવેથી

શુરો.

વીદવાનોથી ખીજાઓને ફાએદો નહી થાય તે વીદવાન એક

ખાલી ટેબલ ઉપર બલતી બટી પોતાની મેલે શુ-

જાઈ જાય તેવો સમજવો.

વખત જેવો એમુલ છે તેવો તેનો ઘટતો ઉપીઓગ કરી

લેવો; આવતી કાલનો ભરોસો નહી

વ્યરથ ગુમાવેલા વખતનો બદલો વરતમાનકાલના આણુ

સદગુણમાં વાલી આપજો.

વચન પાલનાર એજ ખરો મરદ છે.

વખતસર નાહસવું એ શ્તેહ મેજવગ બરાબર છે.

બેર રાખવું કે લેવું એ મનની નજલાઇ છે.

બેઆજ રાત દાહડો વગર અટકવે ચાલે.

વીશવાસથી વાહન ચાલે.

વરસે ઉતરા તો ધાન નહી ખાય કુતરા.

વરસે પુરવા, તો કુનખી એસે ધુરવા.

વેશીઆ કાઢની સગી નહી, પૈસાની સગી છે.

વહુનું નામ વાએહું, વહુને ને વરસાદને જશ નહી.

વેશીઆના મારેલા ફેક જાય.

વરસે ચીત તો ભાંગે ભીત.

વખત જોઈ વાત કરવી, ને મોહો જોઈ ટીલું કરવું.

વગર બોલાવે જે બોલે તે તનખાંને તોલે.

વીચારીને વાપરો ને જોઈને ડગલુ ભરો.

વર મરો કે કનીઆ મરો, પણ બહામણુ દાપુ આપો.

વધારે ડાહ્યા થાયે તે વધારે ખરદાયે.

વીચાર વગરનું માણસ પોતાની જીભની લગામ પોતાના
હાથમાં રાખી શકતું નથી.

વોહોરાજીની ચાકરીમાં કંતોલના ફાકા.

વેહ્યા ને બેહ્યા.

વાનોતર શેકને વેચે.

વખત વખતને સંભરાવે.

વગર એલમના ધરમ ગુરૂ પોતાનાજ ધરમના દુશમન.

વહુ આવેઆં ને સાસુ મુઆં

વમાસવું, બોલવું ને કરવું પવીત્ર હોય તો બેહશત મલે

વખત તેવો ધરમ ને સંસાર.

વાંચે પણ નહી કરે વીચાર, તે સમજે નહી સઘભો સાર.

વર્તમાન પત્રો અને જાહેર લખનારાઓ પ્રજાના વકીલો
કહેવાય.

વગર અનુભવી અથવા નાલાયકને કાંઈ લાગવગથી મોટો
ઉપરીપણનો અધીકાર સોંકે તે કથીર ઉપર સુનાંનો
ઘોલ ચડાવી વીશવાસઘાત કરવા જેવું ગણાય.

વાવશો તેવું આખશો.

વાઘ ને બકરી એક એવારે પાણી પીએ એ ખરો ધનસાફ,
વર વગરની જાન.

વીઢવાનોની દોલત તે તેવું પુસ્તકખાનું, વીઢા નહી તેને
પુસ્તકખાનું નકામું.

વંજો માપી ગયો.

વેર લેવું એ શેતાનનું કામ, ભલું કરવું એ બોદાઈ કામ,
વાણીઓ ભાગો દલાલ, ને પારસી ભાગો કલાલ.

વહાણની મુસાફરીના સગન માંગે, ખાઈ પાણી ને પુઠનો
વા, રૂપાની કમર કરી આવજો વેહલા.

વેચ્યા ઘોડા ખાંડ ખાય.

વાધરીને વાસ્તે ભેંસ મારે.

વીઢાદાન તે જીવતદાન.

વન તેવાં ફલ.

વખત વખતને વીસરાવે ને યાદખી કરાવે.

વાત તો ખરી પણ હૃદયે નહી ઠરી.

વહેમ અને સોજનું ઓસડ નહી.

વાંચો તે વરતમાનકાલ અને ધર્મ્યાદદાશત તે ભુતકાલ.

વેપારથી ધન વધે.

૨૧-૨૨.

સોડમાં સાસરું ને દાંતમાં ખાસકું.
 સો હોરવાલોખી એક હોરવાલાની મદદ માંગે.
 સંતાપથી સુખ વટે.
 શરમને વાસ્તે ગુનાહ કરવો નહી.
 શરમથી ખેદ ઉપજે.
 શત્રુ, રોગ અને દેવું, એ દુકેથીજ તોડવું.
 શોખને શરમ નહી.
 શોખને માથે ઝાડ ઉગયું તો કહે જાયડો થાયો.
 સોયા સો ખોદયા, જગા સો પાયા.
 સો દહાડા સાસુના તો એક દહાડો વહુનો.
 સો મન તેલે અંધારું.
 સખ બંદરકે બેપારી.
 શીઆણાને ઇસારત, મુરખને લાત.
 સુસતી દલીદરતાનું સુળ છે.
 સઉ પૈસાવાલાઓના સગા થવા માંગે.
 સાત પાંચની લાકડી ને એકનો બોજ.
 સાઈ વાવો તો સાઈ મેલવો.
 સારી સોખતથી સારાં થાય.
 સીસમ, સાગ ને સુનુ, કદી ન થાય જુનું.
 સાત સાંધે ને તેર તોડે.
 સાચું બોલનાર કોઈને ઠગે નહી.
 સંતોષથી સુખ મલે.
 શાલમાં લપેટીને મારીયાં.
 સખસે બડી ચુપ.
 સલેમાન સાટકે.
 સખ સખડી સંભાલીયો મેં મેરી ફાજ્તાહું.

સમુદર તરી ખખોચીઆમાં ડુબવું.
 સવાયાની દોસી ને પૈસો માથું મુડામણ.
 સાચને આંચ નહી
 સાંભલીએ જનનું ને કરીએ મનનું.
 સખ લુભી ગોપાલકી, ઉસમે અટક કેઆ, ઇસકે મનમે
 અટક હે, ઓ અટક રહા.
 સસેકા તીન પાઢિ.
 શાહા ચલેખી.
 સખ ખીગરી; નહી ખીગરી મેરી તારા.
 સગાઈમાં ઠગાઈ.
 સો ખરચીને સવાયાની વાણ.
 સાસ તેટલો સોસ.
 સાંધ ગયા તે સાંધની શરમ લેતા ગયા.
 સુખમાં સાથી ને દુખમાં વેરી.
 શકતાના સઉ સગા થવા માંગે.
 સુખે સોની, દુખે રામ.
 સઉને એક લાકડીએ હાંકે.
 સુતેલો સાપ જગાડયો.
 સંકટ ને ગરીબાઈના વખતમાં ખરા દોસત જળાય.
 સુરજ ઉપર ધુળ છાંટે તો પોતાની આંખેજ દુખ થાય.
 સુનું કદી જુનું થાય નહી.
 સજત ને કજત છુપીયા નહી રહે.
 સુતું જોવું કસીને, ને માણસ જોવું વસીને.
 સઉ કોઈ પોતપોતાના વખાણ કરે.
 સીદીબાઈ સો મન સાણ્યેખી ગોરા નહી થાય.
 શાકરે મરે તેને ઝેરે મારવું નહી.
 સંઘરેલો સાપખી કામ આવે,
 સંગત તેવી અસર.

સંતોષી તેજ ખરે અસીલ.

સ્વભાવને હૃદમાં રાખે તેને ખરું સુખ મલે.

સહાડી ને ખુદી નાડી.

સાચાં કામથી વધે ભલું નામ.

સુઠનો ગાંઠીઓ લઈ ગાંધી થવા જાય.

સુથારનું મન બાવલીઆમાં.

સગા વહાલા કહેવાના, ને ગાંઠે હોય તે ખાવાના.

સાંજ પડી ત્યારે સમજ પડી.

શેઠરસે નાસણું, ને દેશસે દુકાળ.

સદગુણ વેચી શ્રીમંત નહી થવું.

સત્ય એજ ધરમ છે.

શરાબમાં પાણી ભેરી પીઓ તો તે બગડી જાય છે; જો

પાણી વગર પીઓ તો તમોને બગાડી નાંખે છે.

સુખ પછી દુખ ને દુખ પછી સુખ.

સખાવત પેહલાં ધરથી શરૂ થાય.

સીદીભાઈને આરસી અકારી.

શીઆલામાં સુકાયા નહી ને ઉનાલામાં માટા નહી.

સતાધારી આગલ સંપન્નવાલાનું, ને સંપન્નવાલા આગલ

શીઆલુપણવાલાનું ચાહે નહી.

સીદીભાઈ ચાંદ દેખો, તો કહે આપોઆપ દેખેંગે.

સોની સગી બેઢનનેખી છેતરે.

સાંસરે ગયા ને બાયડી બુલી આવ્યા.

સખા છતી આવેલો બ્રાહ્મણ: તેની હા તો મોરી ના.

સહિ સાઈ જેનું શેવર સાઈ.

સાપે કરડેએ દારીથી ખીઓ.

સુમનો માલ સખી ખાય.

સવાયાના સો સમ.

સંકટની વખતે બેંસની માનતા, સંકટ તલેથી ઇંદું ફેડી
પટાવે.

સખીના હાથ તંગીમાં ના હોતા, બખીઝ પાસે પૈસા ના
હોતો.

શેરને માથે સવા શેર.

શંકાથી ડાકણ મલે.

સંકટ આવે તે ટાલવાના ઢિપાય કરવા. ગભરાવાથી તે
ઉલટું વધે છે.

સફથી મોટો રાગ મેગ.

સાથ છોડીએ પણ ભાત નહી છોડીએ.

શોધો તો જરશે.

સારો ભવ રહીએ ને પ્રારકે લાકડે બલીએ.

સતીયા સત ના છોડ, સત છોડે પત જાય.

સંપ ત્યાં સુલેલ ને લક્ષ્મી.

સુડી વચ્ચે સોપારી.

સો ખાસડાં ખાય તોખી તોખા કરે નહી.

સીરે પોહારની તોપ.

સુખ વધે તો નાનુકાઈ આવે, ગરીબાઈથી નાનુકાઈ
નાહસે.

સાધુનો વેશ લઈ મતલબ કાઢી લેવી.

શત્રુની એક આંખ ફેડવા પોતાની બીજી આંખથી ફેડાવી.

સરવે કોઈ શેકાઈ ભોગવે નહી.

સ્વભાવ તરેહવાર છે, કોઈને કંઈ ગમે ને કોઈને કંઈ.

સો કે લયે સાહ, ઇસમેસે આધા બાદ, દશ દેઉંગે, દશ
દેલાઉંગે, દશકા દેના ક્યા ?

શીઆલામાં ગરમી, મીઠું બોજન, વહાલાંની ભેટ, રાજાનું
માન, એ ધણું પીઆરું છે.

સઉ કોઈ પોતાની રોટલી તલે ઈગાર ખેંચે.

સમજે નહી ને સરખો ભાગ માંગે.
 સંપ ત્યાં જ્ય ને વેર ત્યાં જેહર.
 સમજે તેનું મોત, નહી સમજે તેની કમખખતી.
 સસતું બાહુ ને સીગનપોરની બત્રા.
 સખી ઘોરે ખાઈ ટકે.
 સંતોષી સદા સુખી.
 સખ સુતા તખ અલ્લા જાગા.
 સાત દીકરીએ, દીકરા વગર બાપ વાંછ્યો.
 સાંકડી શેરી ને વચ્ચે સાપ.
 સાસરે સંપ નહી ને પીઅરે જંપ નહી.
 સાસરે સમાય નહી ને પીઅરે જવાય નહી.
 શરાવણુ માસના સરવરયા, બાદરવામાં રેલ, આસો મા.
 સમાં છોકરાંને નદીએ મેલ.
 સીર સલામત તો પગરી ખોત.
 સુખ દેખે તો શીરકર આછ્યો.
 સુમનો માલ સખી ખાય, પાપીનું પુન બ્યર્થ જાય.
 સુથારની સોડમાં ને લુહારની કોડમાં બેસવું નહી.
 શેહરો મીત્ર સો ગણા, ને તાલી મીત્ર અનેક, બીડ પડે
 ત્યાં આપે લાખમે એક.
 સેવા કરો તો મેવા મલે
 સોખતે અસર ને તોખમે તાસીર.
 શોખના ચુડા સાથેજ ભાંગે.
 શોખને સાત નહી, નફ્ટને નાક નહી.
 સો ચાકરે ઘર ઉજડ.
 સેલ હાથની સાડી ને અરધ તાંગ ઉઘાડી.
 સાપે ચેન ગલી, તે કાઢે તો આંધળો થાય ને ગલે તો
 મરી જાય.
 સુનાં કરતાં ધમખણુ મોઘું.

સાચુ બોલનારના શત્રુ ઘણા.
 સુમને સખીનો એકજ વરો.
 સુનાંતી કટારી ફેડેજ બોશવાની.
 સો મરજો પણુ સેનો પાલનાર ના મરતો.
 સુખમાં ન લજો રામ, દુખમે લજો સૌ દ્રાધી
 સુતી વખત બોદાને યાદ કર્યા વગર આંખ બંધ કરતો ના.
 સકારે ઉઠવાથી હૈયાતી વધે ને ધારેલું કામ થાય.
 સજ્જરી છે તે ગમનો મોટો ઉપાય.
 સોલે શીઆણુ, વીશે ચાન, ત્રીશે ધીઆન, ચાલીસે પુરો,
 પચાસે ઉતરાઓ, સહાડી ને બુધી નાહી, સીતેર
 વરસનો ધરડો ખખ.
 સજ્જરી કડવી લાગે, પણ તેનું રૂઝ મીઠું.
 સાચું બોલનારે એકાંત વસવું.
 સંસાર બોગવનારી જગત, પૈસાની પુજા કરે.
 સાહં ને માહું એ બેની જોર સાથેજ રહે.
 શીઆમણુ દેવી સમાણસને.
 શોધ કરો તો જે જોઈએ તે મલશે.
 સખાવત બલાં શુરાંને પીછાનીને કરવી.
 સોહ કરે મગરૂરી મનમાં, વાદલ ગરજો તે સાથે લડે
 વનમાં.
 સાદું માણસ હોય તેનેથી સોખતની અસર લાગે.
 સુસ્તીથી નાચારી વધે.
 સંજોગથી રોજી મલે, ને બહાનું થવાથી મોત આવે.
 સખાવત પોતે જીવતા જીવત કરી તેનાં સારાં ફલ જોવાં.
 શખદોથી થતો જખમ તલવારના જખમ કરતાં કારી.
 શીકલ ચુરેલના જેવી, ને મીઠજ પરીના જેવો.
 સૌથી વહાલા મા બાપને જાણવાં.
 શેતાન ચરકો, શેતાન દાવો, શેતાન ચોષડયું.

સતોલીઆને લોભ વહાલો, જુગારીને પાસો વહાલો, છ-
ખીલાને ભોમ વહાલો, ધોલીને તાસો વહાલો, હલ-
કાને અહંકાર વહાલો, ઠગારાને ફાંસો વહાલો,
પારધીને શેકાર વહાલો, જોગીને વનવાસ વહાલો,
કવીને અલંકાર વહાલો, દાતારને હાથ પૈસો વહાલો.
સધલી સખાવતોમાં બીન રોજગારીને કામે ભગડવાની
સખાવત સરવેથી મોટી છે.

સાદાઇ એ કીમતી જવાહેર જેવી છે.

સાચું સધજીવ સાચું, સાચા શીવાય ખીજું કાંઈ નહીં.
સંતોષી ગમે તેવો ભુખો હોય તો પણ તે તવંગર છે,
અને લોભી અગર જો આખી દુન્યા ધરાવતો હોય
તો પણ તે ગરજવંત બીખારી છે.

સંકટો ચાર છે-૧ જીંઘડપણમાં બેલાપણ,
૨ જીંઘડ પરદેશમાં બીમારી,
૩ જીંઘડ બેરોજગારી સાથે કરજ,
૪ થુ ચાલતાં લાંબે રસ્તે જવાની ફરજ.

સુના કયા, ચોર સોનીબી કયા.

સાચું બેઝનારે લોકાની બદગોષથી ખીલવું નહીં.

સારી ધીરજ રાખીને મરવું એવું ધારો તો બલાં કામો
કરી લો.

સૌથી પીઆરો પોતાનો જીવ.

સૌથી ઉજલો દીવસ.

સૌથી મોટો ભરમ તે ધરમ.

સ્વભાવનું એસડ નથી.

સંપત હોય થોડી તો રાખીએ ગાય કે ઘોડી.

સૌ કાંઈ પોતાનું નસીબ સાથે લાવે.

સૌમાં શુરો તે એકમાંખી નહીં પુરો.

સોતી વાગે ચમચમ તો વીધા આવે ધમધમ.

સૌ કોઈ પોતાના મનથી ડાહ્યા.

સોનીના સો ને લુહારનો એક.

સદગુણી સદા સુખી.

સંસાર આરતી રૂપ છે.

સૌથી હાકેમ જોરાવર

સુંદર સપાટી પણ સડેલું ભીતર.

સૌ કોઈ પોતાને ઘેરના રાજ.

શેખચંદ્રી જેવા.

શરમને લીધે ગુનાહ ના કરતા.

સારું કહેનારા ધણા, પણ કરનારા કોઇજ.

સમજી હોયાનું ડોલ બાલનરા ધણા, પણ ખરા સમજી થોડાજ.

સારા વખતમાંથી મધ્યમપણાથી જેઓ વેહવાર રાખે તેઓ નળલા વખતમાં પસતાશે નહી.

શેઠો ત્યારે જડે નહી અને માંગો ત્યારે મહે નહી.

સૌને કુકાનો ચાંદલો ગમે, મેસનો નહી.

શાલમાં લપેટીને મારીયાં.

સચ્ચાઈ ઢદી છુપી રહે નહી.

સશઘ્ની રહો, સદ્ગામ્ની વાપરો અને સદ્ગામ્ની રખાવો, એ તનદોરસ્તી વધારેછે.

સૌનો રાહ તે વહુનો રાહ.

સ્ત્રી ચરીતર ને રોતાં બાળ, તેનો પાર કોઈ પામે નહી.

સવપનામાં ખેચાલ શક્તી જેમ ઘડીઆલ પેનડુલમના અટ-

ક્રવ વગર ફાસ જાય તેમ તરેહવાર રીતે ફાસ જાય,

કારણ કે ચેતન શક્તી તે વખતે બંધ રહે છે.

સાસુ રાંધે ને વહુ જમે.

સહ પોતપોતાની જાતપર જાય.

૬.

હાથી દરબારમાં શોભે.

હાથીના દાંત ખાવાના જુદા ને દેખાડવાના જુદા.

હા કહીને ના કહેવું એ લુચ્ચાનું કામ.

હોય તો કરી લેજીએ નહી તો થાઇ રહેજીએ.

હરામીના બે ભાગ.

હરભંગ ઉખરો.

હાજી હા કહયા કરે તેમાં તાબેદારીજ નહી પણ મતલબી
હોય છે.

હાકમ દંડે તે સઉ જાણે પણ ગરેહ દંડે તે કામ નહી જાણે.

હાકમ સઉથી જોરાવર.

હાથની આલસે મુછ મોહડામાં જાય.

હાથનાં કીધાં હંચે વાગે.

હમેશ પાણી પડવાથી પથરખી ઘસાય.

હરામના માવથી સુખી થવાય નહી.

હીંમતથી સઉ સુજે.

હસીને હાડ બાંજે.

હાથનું મુકેલું પગે ઉચકી જાય.

હારેલો જુગારી બેવડો રમે.

હાથ પગને નરાઈ માંગે ને જીવને જવા દે.

હાજત એ શોધની માતા છે.

હોધે ઉતરી જાદરી, કુટુંબે ઉતરે વા, ઘણા નહી તો
થોડાબી થા.

હાથીની લડાઈમાં ઝાડનો ખે.

હકુમત તેનો ધરમ.

હીંમતે મરદાન, મદદે ખોદા.

હાથ બલે તેનો ઉપાય, પણ હધયું બલે તેનો નહી.

હલકાં પાન પવનસે ડોલે, પાલક પરવંત કદી ના ડોલે.

હોધા ઉપર હોય ત્યાં લગન હોકમ.

હળમના હાથમાં આપેલી દહાડી તે જાણે તેનીજ.

હરકત ત્યાં બરકત.

હસયાનું ખસીઉ.

હોનરવાલો કેથેખી ભુખીઓ નહી રહે.

હુલરાઈ ભરેલી હીમત અંતે નીરાશ.

હુતું શું ને ગયું શું, ચોર આવે તો ખીલું શું ?

હળમ ને ભાટ, એ એ હલકાં પેટના.

હાથ હલાવ્યા વગર ખવાય નહી.

હાજર સો હજુર.

હાથ ચાટે પેટ ભરાય નહી.

હારેલો જુગારી બપોપનો વીચાર ભુલી જાય.

હાથે લક્ષ્મી ને પગે અવર.

હામ હામ ને દામ એ ત્રણનું રોજગારમાં કામ.

હા ને ના એ બેને વેર.

હીસાબ કાઢીતો ને બક્ષેશ લાખની.

હોનારતમાં કાઈ ડાહ્યું નહી.

હોક બહાર તે કાટ બહાર.

હમભી નવાખ ભર્યકે.

હવસ એ સઉથી ખરાબ દુશ્મન છે.

હીને તેને હીનીએ તેમાં દોષ નહી.

હીંદુસ્થાન ખોરાક પુરો પાડે પણ હોતર નહી.

હેવું તું દીવમાં ના ધાર, કે ઘણી વીદીઆથી હું પડીશ

પાર; ભરોસો નથી જીંદગીનો જરા, તેથી એકજ

પુત્રી શીખીને ધરા.

“હલવો” ખોલેઆથી મોહકું મીઠું થતું નથી.

હેંકાર છે સઉથી બુરો, તેથી થાય છે પાદશાહનોખી ચુરો.
હું છું સઉથી મોટો એવો ગરવ ના કર, દાથીનેખી છે
મઝરનો ડર.

હજાર કીધેલી નેકી એકજ બુરાધ કીધાથી હુખી જાય.
હવાપર કીલ્લો.

દાથી તણાયા જાય ને બકરા પાર જવા કરે.
હોધે ઉતરેલી આખર પૈસા વગર નકામી થઇ પડે.
હું અને બુખ એ શરીર સુખાકારીની નીશાન છે.
હરરોજની ચાલુ છાંદગીમાં શું કરવું તે જાણવું એ ક-
હાપણ છે.

હલાલ ખાનુ ખાનું-ભલો સવભાવ-સાચું બોલવું-દેખાનત
પાક રાખવી, એ ઇનસાનીએત.

હરકોઇનું બાહિરનું સુખ જોઇ તેની અદેખાઈ કરતા ના,
કારણ તેના અંતકરણની દલગીરી તમો જાણતા નથી.
હું કોણ છું, કાંદાંથી આવેઓ છું, ને પાછો મહાં જ-
વાનો તેથી મારે શું શું કરવું, એવો વીચાર હમેશ
કરે, તો તે બદકામથી હમેશ બીહતો રેલશે.

હીંમ મરચુ ને આમલી, તમાણુ ને તેલ, જો ગાવાનું કામ
કરવું હોય તો એ પાંચે વાનાં મેલ.

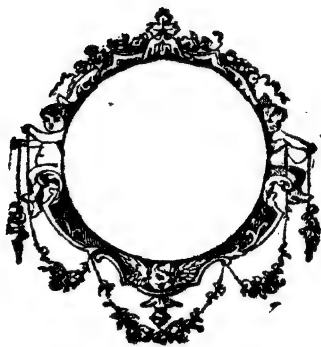
હૈએ હોય તે હોડે આવે.

હાલ ફાટે તેને કીમત ક્યાં દેનાય.

હલકાં માણસ જરાકમાં જલકાઈ જાય ને જરાકમાં ગલ-
સાઈ જાય.

દાથી પારખું.

હસતાં, ને ગામ વસતાં.
 હાથ ફરે ત્યાં લક્ષ્મી વસે.
 હરીબાઇની શેરડી વાખવાખીએ લુટાઇ ગઇ.
 હમો તો નાહી ઘોઇને જલમાં પેઠા.
 હાડ હશે તો માસ ઘણું આવશે.
 હાથમાં પોથાં ને પેટ ભરવાના ઠોઠાં.
 હીંમતથી મુશકેલીમાં રાહત મલે.
 હમ તો શોભન શોભનકે ભઇએ, કુચ લરન મરનકે નહી.
 હીંગ જાય પણ હાથ ગંધાય.
 હોલો નાનો ને સાદ મોટો.

અ—ઈ—ઉ.

ઈતિઆરથી મેલવે નામ.

એકનું મહોં ચાલે તો બીજાના હાથ ચાલે.

ઉખડ તલે માંથું મુક્યું તો ધપકારાથી બીવું શું ?

બોરતનું નાહવું ને મરદનું ખાવું.

આવી મલવા ને બેસાડી દલવા.

અધુરો ઘડો છલકાય ઘણો.

અંગ બલ કરતાં સરસ બુદ્ધી બલ.

અસતરી ચરીતર.

આપ ભલા તો જગ ભલા.

આશા ને ઉમેદથીજ જીવ રહે છે.

આંખે આંધલો ને મતલબે પુરો.

આવ બલા પકડ ગલા, ઉસ બલાસે ભાગના ભલા.

અખણુ ગયા દખણુ ગયા, પણુ લખણુ નહી ગયાં.

આંગલી આટવાથી પેટ નહી ભરાય.

આંગલી આપતાં પહોંચો ધરે.

આશા કદી ધરડી થતી નથી.

આડે લાકડે આડો વેહ.

આજ અમીર ને કાલ ફકીર.

આંધલી રહ્યોત ને કાનો રાખ.

આપ મુવા વગર સ્વરગે જવાય નહી.

એક ચણાની બે દાડ.

એક મીઆનમાં બે તલવાર સમાય નહી.

એકના આંક વગર સો મીડાં ખોટાં.

અંધેર નગરીમાં સઉ કોઈ રાખ, ટકે શેર બાજુ ટકે શેર ખાખ.

આખો લાડવો એકદમ ખવાય નહી.

અંતે ધરમો જય, ને પાપો કાય.

અતી લોભ પાપનું મુલ.
 આમાંબી હું ને તેમાંબી હું.
 આપસી તે લાપસી, પરાન તે કુસકી.
 આર ખાએ ને પડોસી દંડાએ.
 આંખમાં ઘાલેલાં ખખરે નહી.
 અકરમીને દુન્યા દહારી.
 અભુખનણુ ગુનાહ માફ.
 આપ સુખી તો જગ સુખી.
 આપ દુખી તો જગ દુખી.
 એક લાથે તાલી નહી વાગે.
 એ સંગ કાથી જ્ય નહી.
 આવકથી રાખે ખરચ મોટો, તેને થાય સદા ટોટો.
 આગ લગાડીને તાપણું કરવું.
 દશવરે પેટ નહી દીઓ, ખરો પાપ દીઓ.
 અકલ થી સો ફામ નહી, ફામ બી જલદા; આરે મહીનેની
 રાટી, સો કુતા લેકે ભાગા.
 આંધલો મુલ્લાં ને પુટી મરીદ.
 આગલ દોર ને પાછલ ચોર.
 આગ લાગે ત્યારે કુવો ખોદાવા જાય.
 આજે હસે તે કાલે રડે.
 ઈંદરી જેણે જીતી તેણે સરવ જીત્યું.
 ઈલાજ કરતાં અટકાવ લલો.
 ઉનું ખાપ, ઉખારે સુએ, તેની નાડ વૈદ નહી જુએ.
 ઉભો ટેકા સો મનનો ભાર જલે
 જિંધ ન જુએ તુટો ખાટ, જુખ ન જુએ એહો ભાત,
 પીઆર ન જુએ જાત કજાત.
 ઉનાં પાણીથી ધર બલે નહી.
 ઉતાવલા સો ખાવરા, ધીરા સો ગંભીર.

ઉતાવલે આંખા પાકે નહી.
 ઉંઘ ને આલસ, એ વધારેલાં વધે.
 ઉધાર આપ ને ખર જોખ.
 ઉંઘ વેચીને ઉઝનગરો કરવો.
 ઉપકાર કદી વીસરવો નહી.
 ઉજડ ગામમાં એરંડા પ્રધાન.
 એક તનદોરસ્તી હજાર નેઆમત.
 એલમ તો ખોત પહેલા હું, લેકીન પટકે ખાસ્તે કલાઈ
 બનાતા હું.
 આપણી કાયા આપણી વાડી છે, તેને ખેડીને સુધારો.
 આંધલે બેઠકું કુટાયું.
 એક કાંકડે બે પક્ષી મારવાં.
 એવાએ જીવે ને કરમે ખાય.
 એક જીહું ઢાંકવા જતાં બીજું ઘણું જીહું બોલવું પડે.
 ઉઠના ઉઠ ગતી જવાં ને કાડીને ચગડતાં કમકમાટ બ-
 તાવવાં.
 આંધલાના રાજમાં દેખતો હાડમાર થાય.
 આગ્નરી શરીર કરતાં આગ્નરી મનનો ઉપાય નહી.
 ઉંઠ લાંબું ને પુછકું હકું.
 ઉંઠના પેટમાં જીરાંનો વધાર.
 ઉઠરા કંઈ તર બેસશે તેનો બરોસો નહી.
 આવે પેલલો તે જમે વેલલો.
 અગમ બુધીઓ વાણીઓ ને પછમ બુધીઓ પારસી.
 એકસંપી મોટું કોવત છે.
 અની મુકેઓ સો વરસ જીવે.
 આપ મુવે પીછે હુબ ગર્ભ હુન્વા.
 અવાસ બલી ગયા, ને કાએલા રહી ગયા.
 અનજીમનની બોંએ લાંબી છે.

અમથો ડંફલ.

એક નકટો સો નકટા કરે.

આજનું કામ કાલ ઉપર નહીં રાખવું.

ઉદ્યોગે ઉમર વધે.

આપ સમાન બલ નહીં, મેધ સમાન જલ નહીં.

આટા તોલ ઠીકરી જલતી હય.

આખો દહાડો નાગો પ્રેરે ને નાહતી વખતે કાછોટો કરે.

આધો ભોગવે તેને ગોદોળી ખમવો પડે.

એક વીદવાનનો વાંધો હજાર અજાનીઓની બહાલી કરતાં
કીમતી.

અલ્પ જ્ઞાન તે અતી હાન.

અરજાં સો ઇલત.

અંતે ખાક ને ખાસકું.

આદમજી ગયા ને ગધેડો વસાવી લાવ્યાં.

અનુભવથી બધું દેખાય.

આંગ વગર દાંગ વાગે નહીં.

આલસુ પાડો.

ઇશારતથી સમજી જવું તે ચપલાઇ.

એ ભુંડાને લે કાણુ ને તું ભુંડાને દે કાણુ.

ઉંચ અને હલકી હાલતના માણુસોમાં ફેર-જેમકે જંગલી
ઝાડ અને બાગનું ઝાડ.

એકથી ખીજે મહોંડે વાત, ત્યાં ટકા ચહડે આપોઆપ.

ઓ દીન તો ગયે બાવાજીકે રાજમે.

અનના મારીઆ નીચું જીવે, દાંગના મારીઆ ઉંચું જીવે.

આપસે આંખે સો આંખે દો.

અંધેર રાજમાં છીકતાં દડે.

અણુજાણથી બલુ દુર.

આણખણો ને આંધણો બરાબર.
 આજનું આજપર ને કાલનું ખોદાપર,
 ઓપતી જાણવે તેજ મેહરખાન.
 અરો ધરો, ને નાલી વહુપર પડો.
 એરણુ, હથેડો ને સાંનસી, ઓ અવલ બની સો જાનસો.
 અહંકારી માણસ સેવટે દુખી થાય.
 ઓ માજા તો જેસી તેસી, લજ્જનકી માલા તો દુસરી હય.
 આંખા તલે મરવા પડ્યા.
 એક પગ દહીમે ને બીજો પગ દુધમે.
 આવ લાઇ હરખા, આપણુ બેઉ સરખા.
 એક દમ ને હજાર ઉમેદ.
 ધનસાનનું ટુંકારે મોત.
 આલસુનો પાદશાહ.
 અન પારકું, કાંઈ પેટખી પારકું કે ?
 અન તેનું પુન ને રાંધે તેનો ધુમાડો.
 અલ્લાને બનાઇ જોરી, એક અંધી દુસરી ખોરી.
 આખરના કાંકડા, ફજેતીના શાતીઆ,
 આંખ આડા કાન કરવા.
 આડા થાઇ મુતર પીએ, પણ સીધા થાઇ દુધ નંદી પીએ.
 આલ ફાટે તેને કાણુ ટેકો દે.
 આવે ત્યારે ધાંતરડી વાગે, ને જાય ત્યારે પાતરડીએ.
 આઠ વાર ને નવ તેહવાર.
 એક બીજા તરફ માન, એ દોસતીમાં વધારો કરે.
 આગલ કીધેલાં કામે પાછા તપાસો.
 આવક થાય ચાર દશે, ને જાય ત્યારે બાર દશે.
 આંખલો વફરેલો ઉકરડો ખણે.
 આંધણા આગલ આરસો, બેહરા આગલ શંખ.
 આગલથી લખી પાછલથી આપવું.

ઉત્તમ ખેતી, મધ્યમ વેપાર, કનીષ્ઠ ચાકરી.

ઉલટો ચોર કોતવાલને દડે.

ઉઠે વહુ તું વીસામો ખા, હું કાંડું તું દલવા જા.

ઉજર ખેરા શીર બસે, નીરધનયા ધન હોય, ગયું જોખન
ત સાંપડે, મુવાં નહી જીવે કાય.

એક દલાડાની શોખાઈ તે નીરાંતે રહેવાઈ.

એક આપે તેને ખીજો વારે, તે જમને હવાલે.

એકલપેટા, સખકા ખેટા.

એક ગામમાં બે નકટા વસે, એણીગમ લડે ને પેલીગમ
હસે.

એાધવ કાલેના નહી, ને માધવ કાડેના નહી.

એાણુ મુઠ સાસુ, તો પોર આવશે આસુ.

એાડીવાલો હારે ને મુડીવાલો જીતે.

ઉસીઆરી ખીલાડી ઉંદરની ખુશામત કરે.

એારતને મરદ, ને મરદને રોજ.

એાલખાણુ છે તે સુનાની ખાણુ છે.

એા દીન કબ કે મીયાકે પાંઉમે જુટી.

એાછી પુજી ધણીને ખાય.

એાલખછતા મદ્યા ત્યાં બે પૈસા રહીઆ.

આંબે મોહર ને કલાલે લેખાં, તે જાતે દલાડે કાંઈ નહી
દેખા.

અહંકાર, લોભ, અને મોજ શોખ એ તરણ ચીજો ધન-
સાતનો નાશ કરે છે.

અતી ચણું ખોલવું નહી અતી નહી રેહવું ચુપ, અતી
વરસાદવું વરસવું, ને અતી પડતી ધુપ-એ અંતે
દુખ.

એાલખવા વગર કોઈને ધીરવું નહી,

આપસે આએ સો આને દો.

એક દીવસનો વરરાજ તે રાજ જેવો કેહેવાય.

અવલ ખેશ, બાદ દરવેશ.

આખી રામાયણ બણીને પુછે કે, સીતા કેાણની જોડ.

આ જોહાનને વાસ્તે પેલી જોહાનને વેચતા ના.

આંખે જોએયું તે દસ મોહોડે સમજવા કરતાં સાચું.

એકાંત જાંદગી મુરખ માણસને કેદખાના જેવી, પણ
વીચારવંતને સવરગ જેવી.

આલસુ માણસનું મન તે શેનાનની વખાર.

અનાડી કારીગર પોતાના હથીઆરનો વાંક કાઢે.

એક પૈસો બચાવી રાખવો તે બમણી કમાઈ કરવા
જેવો છે.

અનધટતી તારીફ કરવી તે છુપી નીંદા કરવા જેવી છે.

એખલા હસવું કે રડવું એ ઘેણાપણા જેવું છે.

આપણા ઘરમાં ગમે તેમ કરીએ, પણ પડોશીના ઘરમાં
હુકતાં ડરીએ.

અનુલવ વગર ઉલટ ને ઉમેદ જોઈતી રીતે ફલદરૂપ થાય
નહી.

આપીને માંગે તે દુશમન જેવા ગણાય.

ઔરત, ફરજાંદ, ને માલમતા, એ જ્યાંનું ત્યાં રેહશે, તેથી
નેકી કરી લે, કે નહી ખાશે ખતા.

અંદરથી જાહેલ ને બાહરથી ઓલમાં.

એક શેઢરમાં એ પાદશાહ નહી, એક મીઆનમાં એ તલ-
વાર નહી.

આંખ પોતે બીજાને જોએ, પણ પોતાને જોતી નથી.

આજે તો છે તારો દોર, પણ ગરીબો ઉપર ના કર જોર.

આજનું કામ કાલ ઉપર ન રાખવું.

એકસંપ રાખો તો શતરૂને જીતો.

એકને જીદુ ને બીજાને જીદુ, તે એ જીલ રાખી શેતાની-
અત કરવા જેવું.

આપણાથી વડીલોની શીખામણ સાંભલવી, કારણ કે તેઓએ
પોતાના વડીલોથી તેમજ પોતા ઉપર વીતેલા અ-
નુભવથી મેલવેલી હોય છે.

અકલ સારે તેમ માઠે રસતે વપરાય છે.

આખર જાય તે કરતાં મોત લડું.

એક વખત માલ ખજાનો જાય, પણ વીઢીઆ હોતર ને
નેકી હોય તો તે પાછો મેલવે.

“આશાને દરવાજેથી થયો નીરાશ, આનંદના રાજમાં
રેહ્યો ઉદાસ.”

અતે મોતથી પાદશાહ ને ફકીર એકજ રસતે જશે.

આંખે થોડું સુજે, જો ખાએ ખતાશ, મોહોડું થાએ પીડુ
ને જાએ રતાશ.

ઇનસાફ એજ હકુમતની કાએમીનો પાયો છે.

ઉમરનું ઘર એકજ દમમાં ખાલી થાય છે, તો પણ ત-
મામ દુનીઆ હાથ કરવાની તલબ રાખે છે.

અચાતોનો લકતી ભાવ વેહમમાં છે, જ્યારે શાનીઓનો
પવીતરાઈમાં છે.

એક ઉદાર બીજીક કરતાં એક તવંગર કંજીસ વધારે ગરીબ
જાણવો

આવયોખી નાગો, જશોખી નાગો, કર ખુબી કે પેહડશે
સવાગો.

એક કાને સાંભલી બીજે કાને કાહડી નાખવું.

આલખાણુ તે મોટી કીમતી ખાણુ છે.

એકીન હોય તો પીરને મનાય.

અકલ સઉથી ઉતમ હથીઆર છે.

ઉસે શાહેદ ને મુસેા ધવાઇ.

અરધું એક નાન જો ખરો ધરમી ખાય તો અરધું ખીજું
ગરજવંતને આપે.

ઉંડાઉ પાસે પૈસો રહે નહી.

એક ને એક ઠેકાણે દર રોજ જવાથી માન ઓછું થાય.
ઉંદરોએ સભા ભરી ઠરાવ્યું કે, ખીલાડીને ગલે ધાંટરડી
ખાંધવી કે તેના અવાજથી આપણે સઉ ચેતેલા ર-
હીએ, પણ સવાલ એજ મુશકેલ કે તે બધે કાણ.

ઉમર વધે તેમ જીંદગી ઘટે.

ઓ નહી ભીંગા ઓ ભીંગા.

એક રોટલી વેહેતી લેવા બાળે એ ખીલાડીઓને ટટો થયો,
તેના ચુકાદા સાડ એક વાંદરાને ઠેરવેઓ, તે વાંદરે
એક તરાજવામાં તે રોટલી એ કકડા કરી તોલી
નેતા જે વધારે થાય તે લાંછ પોતે ખાઈ જાય,
એ રીતે આખી રોટલી ખાઈ ગયો.

આવે પેહલો તે જમે વેહલો.

આપીને માંગે તેની અકલ જાય આંધે.

આંધલો કેહે ભીત તો બેહરો કહે મસીદ.

એવું શું રલીએ કે દીવો બાળીને દલીએ ?

આંખો વીચાઈ કે સદા અંધારં.

અનુભવ વધવે માણસ થાય.

અપીણમાંનો જીવડો શાકરમાં જીવે નહી.

અકલથી પૈસા મલે, પૈસાથી અકલ નહી મલે.

એક નનો વાસવાથી સો દુખ ટલે.

એશક હમેશાં આંધળો છે.

ઓલીઆ માણસનો કાઈ વેરી નહી. ઓલીઆ ગપાટ

ઓલીઆ થઈ કામ કાઢે.

અટકલે જે ગમે તે ઠોકી દેવામાં પડ રહે નહી.

એકલ દોકલકા અલ્લાહ બેલી.

આ જોહાનમાં મલ્યા છે, પણ પેહેલી જોહાનમાં ના મલતા.
ઝોરતોની નેરી કેસી ?—દેડામાં નેરી, ભવાં ઉપર સમ્યતા,
હોઠોમાં મીઠાસ અને હાથોમાં ઉલોગ.

આશા અને ઉમેદની હદ નથી

અંતકરંજનો પસ્તાવો તે ગુનાહની દવાઈ

આપણાજ હકમાં ભલું ચાહવું એ એકત્રપેટાઈ છે, સૌ
કોઈવું ભલું ચાહવું એ ધનસાનીએત છે.

એશ આરામનેજ વહાલું ગણે, તેથી કુટુંબ કામ અને
રાજપાટમાં અંતે ખરાખી ધાય.

અધુરો ઘડો છલકાય ઘણો.

એકને પાપે વહાણુ કુખે.

એક અગતની બાજતની શરઆતમાં લીધેલું ખોટું પગલું
હીસાખના પેહેલા ભાગમાં લેવાયલા એક ખોટા
આંકડાની મીસાલ આખી બાજતમાં ભુલ ખવાડે છે.

ઉંચા ઝાડને ઝપાટા જાસ્તી, ઉંચા ઓઢાને અપાર ધાસ્તી.

એક કમનસીબ માણસ ઉપર જાસતી પાડવી, તે કુવામાં
પડેલા માણસ ઉપર પથરા મારવા ખરાખર છે.

આંખમાં ગયલો રેતીનો દાણો અતી દુખ દે છે, પણ
આંખમાં રહેલી અદેખાઈ દીલ અને આંખ બેઉ
દુખવે છે.

ઉતાવલથી ચાલનાર કાંઈ હમેશ શરત જીતતો નથી—જો-
રાવર કાંઈ હમેશ યુધ્ધમાં હાવતો નથી.

આ દુન્યા તે એક કામ કરવાના ઘર જેવી છે, તેનું
શેવટ તે કીધેલાં કામનો બદલો પેલી જોહાનમાં
મેલવવાનો છે.

ઉમેદ તે એક ભુરું દુખ છે, તેની દવા તે મોત છે.

બાલસાઈ સાચની ગરીબાઈ, અદેખાઈ સાચની દુશ્મનાઈ,
અને ઘડપણમાં દુખ, એનો ઇલાજ નથી.

આ કુન્યામાં તરેહવાર કુખ દરદ અને વીપતી ચાલુ રહે
છે, તેને મારી હડાવવા ધીરજ અને હીમતનો ઉ-
પયોગ કરે.

એકના ઘરમાં ભગનના ગીત ગવાય ને ખીજના ઘરમાં
મધએતનું રૂદન ચાલે.

આલસુને બહાના બહુ.

અખી બોલ્યા, અખીજ ફોક.

એકથી બે બસા.

આદી રાત તેની શી વાત.

એક ચીંગારી જંગલ બાલે.

આવ્યાની નવાઈ કરતાં જીવ્યાની નરાઈ માંગો.

ઝોરતો મરદોની બરાબર સરવે કામો કરે તો, મરદોએ
ઝોરતોનો પોશાક પેહરી ઘર ખટલાનું કામ કરવું
જોઈએ.

અકલના બે ભાગ છે, નીતી રૂપી અને ગુજરાન રૂપી.

અકડ ભારી પણ અકલ આવે આડી.

એક માઈલથી દોડી આવી એક ખીલસનો બુસકો મારવો.

અણને બનાઈ જોરી, એક અંધી ઝોર દુસરી ખોરી.

આડે લાકડે આડો વેલ.

એક મેહતાએ દફાંસ મારી કે મારા શેઠને વરસ દહાડે
પાંતરીસ લાખનો નફો થાય છે, અને ફક્ત ત્રણ
હજારની તો સાહી ખપે છે. ખીજ મેહતાએ કલકુ
કે, છેલ્લી દીવાલી પછી શેઠે હોકચ કીધો છે કે,
હવેથી નામામાં કાનો માતરા નહીં લખવા, તેટલા
માંજ વીસ હજારની સાહી બચી ગઈ.

એકે ગપ મારી કે મારા બાપના તબેલામાં લાખો લાખ
ધોડા છે, તેને બાંધવાના તબેલાનો છેડોજ નહીં
ભાગતો; ખીજએ ગપ મારી કે, મારા બાપ પાસે

એક લાંબો વાંસ છે, તે આકાશપરના એકેએક તારાએને લાગે છે. પેહલાએ પ્રછયું કે તે વાંસ ક્યાં રાખે છે, બીજાએ જવાબ દીધો કે, તે તારા આપના તબેલામાં.

આત્મ જ્ઞાની સાધુ થાવો કે સંસારમાં રહી સુખ ભોગવો, પણ નેક રસ્તે ચાલો એજ ઉત્તમ.

આસી આયલા.

અનુભવ વગર વેપાર કરે તે લાખના આર હજાર કરે.

આવી તે લક્ષ્મી ને ગણ તે બધા.

ઉદ્ધોગ એજ લાયગની માતા છે.

ઉદ્ધોગી માણસો ભુખા ઉઠે પણ ભુખા સુવે નહી.

અવારે સુવે ને સકારે ઉઠે તેની જાંદગી વધે ને ધારણું કામ થાય.

અકલ, વધે તેમ કુગાઈબી વધે.

અનગડ લોકો આગલ ગાહપણની શીખામણ દેવી તે ભ્રમર માખના પોરામાં ઢેકું મારવા જેવું.

ઓર લાઓ ઓર પકાઓ.

ઉદ્ધોગ એ દેશની આબાદીનું બીજ છે.

અંધેર નગરીમાં ટકે શેર લાજ ને ટકે શેર ખાન, આઠ પતેલ ને નવ ચોધરી, કાષ કાષતું માંને નહી.

આધર્તાપર કાયતું.

અજ્ઞાન ધર્મશુરને પોતાના હક તરીકે પૈસા જોઈએ. અને

અજ્ઞાન સજમાનને તેને પૈસા આપી પુન જોઈએ.

ઉઠ ન જુવે આંકડો ને બકરી ન જુવે કાંકડો.

એ વાત કોઈ જાણતું નથી, સીવાય કે હું, તું ને જગત.

અકલ બે રીતની, એક પોતાની બીજી શીખેલી.

આજની ફેશન આવતી કાલે હાજત થઈ પડે.

સુરોપ અને અમેરીકાના રહેવાસીઓ તે આ દુન્યાનાં કુરૂતાં ચંદ્રમાના રહેવાસી જેવા.

અજ્ઞાનપણથી દુખ વધારનાર માણસ પોતેજ છે.
 ઉમર લરાય તેમ ઓરાકળી ફેરવાય.
 એક દમ હજાર ઉમેદ.
 એક અમત્યના સવાલમાં હમેશાં બે ખાળુ હોય છે.
 ઉઠરા કંઈ તર બેસરો.
 ઉગતાને સૌ કાંઈ નમે.
 ઉંઘતી ખીલાડી ઉંદર પકડે નહીં.
 અરધો બાધો ને અરધાનો ખુરદો.
 ઉંના પાણીથી કાંઈ આગ લાગે નહીં.
 એક પહરાણીથી ધર પહરાણું, ને એક માંદા માણસને
 લીધે ધરના સઉ માંદાં જવાં.
 ઓઘા ઉપર હોય ત્યાં લગી પવર ચાલે.
 ઉમેદ ને આશાથી જીંદગી ચાલે, એ નહીં હોય તો જીંદ-
 ગીનો અંત આવે.
 અવાસ બલી ગયા, ને કાએલા રહી ગયા.
 એકથી ખીજે મોહોડે વાત તો ટકા ચહોડે આપોઆપ.
 અવરીઆને ઉંઘ ઘણી ને નફકરાને ભુખ ઘણી.

